

ENSTITUYA KURDÎ YA BRUKSELÊ

Bultena sênehî ya agahdariyê

N° 11 - Heziran 1992

Bi kurdî, fransî, hollandî û inglîzî

Avec le soutien du Ministère de la Communauté Française

Service de l'Education Permanente

Kiryariya salane 400 F.B. - N° bankê 426-3144071-85

4 rue Bonneels - B 1040 BRUXELLES - tel. 02/230.89.30

Ed. resp. J. Verwimp - Vijverstraat 8 - 1730 ASSE

ISSN 0777-4516

**Membre de l'Union des
Éditeurs de la Presse
Périodique**

XEBATA ME YA SÊMEHÎ

12 ADAR

Li ser vexwendina FUCID (Fondation Universitaire pour la Coopération Internationale au Développement), me axaftinekê li ser Kurdan li Zanîngeha bajarê Namur kir.

3-4 NÎSAN

Di çarçeva bernameke dirêj li ser derhatiyên ji netewahiyên cihê de, Navenda Çandî ya şaredariya Etterbeek li Brukselê "Foyer Culturel d'Etterbeek" du rojên mezin bi navê "Rojên tirkî û kurdî", li eywana bedew ya "Espace Senghor", pêk anîn.

Roja pêşîn bi vekirina fermî ya du pêşangehan, tirkî û kurdî, dest pê kir. Me xaliyên kurdî yên gelek xweşik û kevn, ji sedsalên 18, 19 û 20mîn, raxistin û fotografê flaman, Frank Toussaint, fotoyên gelek hêja, reş û sipî, yên li ser Kurdistanê pêşan dan.

Roja duyemîn, piştî nîşandan filmekî li ser derhatiyên, konfêransek li ser derhatîbûna Tirkan û Kurdan bû. Şev bi dîlanên kurdî û tirkî qediya.

8 NÎSAN

Axaftinek li ser Kurdan li bajarê Anvers.

10 NÎSAN

Bi vexwendina Amnesty International, me axaftinekê li ser Kurdan, li ber çar sinifan, li dibistana "Institut St-Vincent de Paul", li Brukselê, kir.

22 NÎSAN

Şeva helbestan li bajarê Leuven. Hozan Aramê Tigran bi muzîk û stranên kurdî, ermenî û hollandî beşdarî wê bû.

9 GULAN

Me stranên kurdî di şeveke çandên cihê de, li La Louvière, pêşkeş kirin.

10 GULAN

Axaftinek li ser Kurdan li Dilbeek.

21 GULAN

Bi inîsyatîva stajyêreke "assîstana sosyal" a marokî, dibistana pêşîn "Sacré Coeur" li Brukselê rojeke agahdariyê li ser Kurd, Ermenî, Suryanî û Kildaniyan pêk anî, ji bo ku piraniya xwendekarên vê dibistanê ji van netewahiyan in. Nimênendeyên rêxistinên van gelan axaftin li ser dirok û çanda xwe, li ber

sinifên cihê, peyivîn. Piştî nîvro, hozanê Enstitutyê, Beşîr Komar, li hewşa dibistanê muzîk û stranên kurdî pêşkeş kirin.

MÊDYA

Bi hinceta hilbijartinên ku di 19 Nîsan de li Kurdistana Iraqê çêbûn, em çar caran li radyoyên cihê peyivîn.

WEŞAN

- Ji bo cara 3mîn, me "Dossier Kurdistan", bi fransî weşand.
- Weşanxana kurdî "Beybûn" li Enqerê pirtûka Ekrem Cemîl Paşa "Muhtasar Hayatım", ku me di 1989 de derxistibû, weşand.

NŪÇE JI BELJİKAYÊ

Vekirina aşxaneyê (restoran) kurdî ya yekemîn li Beljîkayê

Di 17 Adar 1992 de, vekirina aşxaneyê kurdî ya yekemîn li Beljîkayê bû. Jimareke gelek mezin ji kesahiyên beljîkî û ewropî beşdarî wê bûn. Ev aşxane bi xwarinên kurdî yên gelek xweş, bi xemla dêkor û xaliyên kurdî yên rengareng navdar e. Piraniya kesên ku diçin vê aşxanê ji sazandeyên navneteweyî, weka Komîsyon û Parlementa Ewropa, tî. Jixwe avayîya wê nêzikî van her du deran e.

KURDISTANA TIRKIYÊ

Di 12 Adar de, bi hezaran Kurd li Kurdistanê û li Tirkîyê cêjna Newrozê pîroz kir, di kuçên bajarên cihê de çûn. Lê, polîs û leşkerê tirk agir berda wan. Nêzikî 100 kes hatin kuştin û bi sedan jî hatin birîndar kirin û girtin. Ev bûyer nemaze li Cizre û Şernex giran bûn. Hikûmetên cihê li welatên Ewropayê gotûbêjên kûr û dirêj li ser vê yekê kirin. Almanya tavil îlan kir ku ewê şandina çekên xwe bo Tirkîyê rawestîne, lê mixabin hikûmetên din vê yekê ne kir.

KURDISTANA IRAQÊ

Di 19 Nîsan de, hilbijartinên parlamenta kurdî li Kurdistana Iraqê bûn. Ew ji berê du caran hatibûn bi şûn de xistin, ji bo ku tu sazendeke idarî, piştî têkdana Saddam Huseyn, ne ma bû. Ji bo ku axaftinên dirêj û qetayî bi Sassam re ne gihand tu çare, ku Kurd nêzikî 3/4 erdê xwe kontrol dikin û ji "parastineke" sivik a hêzên rojavayî kelk digirin, wan biryar stand ku ji aliyê siyasî xwe pêk bînin. Gel ji bo hilbijartina 105 parlementer hat vexwendin. Ji bo ku Asorî û filleyên din 5% ji gelheya Kurdistana Iraqê ava dikin, 5 ji van parlementeran diviyan fîlle bin.

Ev bûyereke nayê ji bîr kirin di dîroka Kurdistanê û Rojhilata Navîn de ye. Ev cara yekemîn e ku gelek di vê navçeya ku di bin dîktatoriyên xwînî de dijî nîmîndeyên partiyên siyasî yên cihê, ji bo avakirina parlemanteke dêmokratîk, dibijêre.

Her yek ji du partiyên mezin, P.D.K.I. ya Mesûd Berzanî û Yekîtiya Nîştîmanî ya Celal Talabanî, 50 kursî stendin. Partiyên fîlle jî 5 kursî kar kirin. Partiyên din ên kurdî yên piçûk tu kursî ne stend, ji bo ku 7% jî dîgala kar ne kirin. Hilbijartînan bi rêkûpêkeke nisbî, di bin kontrola nêrevanên navneteweyî de û bi parastina pêşmerge û belafirên hêzên hevalbend ên rojavayî çêbûn.

Piştî nêzikî du mehan, ewê serokek bê hilbijartin, ji bo ku ferq di navbera dengên ku partiyên her du serokan kar kirin gelek kêmtir bû : a Berzanî 50, 22% û ya Talabanî 49,78%.

Eger van hilbijartînan di rewşeke gelek qels û ne emîn de bûbin jî, wan jî cihanê re du rastî îsbat kirin :

Rastiya yekemîn : li gel mezinbûna trajêdiya kurdî û mercên gelek giran ku gel tê de dijî û li gel ambargoya derveyî û blokusa aborî ya hundirî ku Saddam Huseyn li Kurdistanê ferz kir, gelê kurd dikare jîna xwe jî sifir dest pê bike û hêviyeke dêmokrasîyê ji Rojhilata Navîn re bîne.

Rastiya duyemîn : Kurd dikarin bi Fîllan re bijîn. Jixwe Asorî bi awakî gelek jîndar jî salên 60 heta nûha li kêleka Kurdan şer dikin.

Mixabin, ev tolêransa Kurdan jî bo Fîllan li Rojavayê baş ne hatiye nasîn. Ewropî, ji du sedeman, Kurdan weka misilmanên fanatîk dibînin : nijadkujiya Ermenî ku ji aliyê hikûmeta Tirkîyê di 1915 de hat kirin û ku, mixabin, Kurdine fanatîk beşdarî wê bûn; û gotinên ku îro filleyên ku nemaze jî Tirkîyê weka penaber tînin welatên Rojavayê li ser Kurdan dibêjin.

Rojavayî divên zanibin ku di 1915 de ne bitenê Kurdên misilman ên fanatîk hebûn, lê ku gelek Kurdên ku Ermenî veşartin û jî qirkirinê kutah kirin jî hebûn. Eger em werin şêhadetên penaberên fîlle li ber sazandeyên ewropî ku rûniştina wan pêk tînin, em divên bi xemgînî bêjin ku di gotinên wan de pîr mubalexe heye. Bi rastî, îro fîlle, weka Kurdan, jî stemkariyeke hov a siyasî ku ji aliyê leşkerê Tirkîyê pêk tê, ne - weka ku ew dibêjin - jî pelixandina olî ya misilmanên kurd, direvin. Em iddia nakin ku tu Kurd filleyan naêşîne. Lê divê ku tişt bi awakî nisbî bînin gotin û tevlihevî di nav rewşa kevn û ya îro de û di nav ol û siyaseta de neyê kirin. Mixabin, fîlle bi qesdî sedema olî nîşan didin ji bo ku Ewropa bi awakî hêsan tir mafê penahê (iltica) bide wan.

WEŞANÊN FIROTINÊ

WEŞANÊN ENSTITUYÊ	F.B.
Bultena agahdariyê (bi zimanên cihê)	100
Dossier Kurdistan (bi fransî)	200
Dossier Koerdistan (bi hollandî)	200
Kurdistan File (bi ingilîzî)	200
CEMIL PAŞA Ekrem, Muhtasar hayatım	200
SOREKLÎ Şahînê Bekir, Jana Heft Salan (helbest)	250
BIRO Taharê, Memê û Eysê (şano)	200
SHAKELY Ferhad, Kurdish Nationalism in Mam û zîn of Ahmad-î Khanî (bi ingilîzî)	250
Têkoşer (kovara sênehî, heta N° 42)	50
Koerdistan, Beknopt overzicht van de geschiedenis	80
Kurdistan, quelques notes sur la vie économique et culturelle	60
FERHO M. Derwêş, Kurdî-Tirkî (ferhengok)	50
TORÎ Nêrgiz, Kawa Efsanesi (bi tirkî)	150
Kasêta hozan Birader : Evdalê Zeynê	250
Kartên postê yên bireng	25
 WEŞANÊN DIN	
BI KURDÎ	
<u>Pirtûk</u>	
AHMED Feqîr, Dîwana Reş I	250
BAKSI Mahmut, Hêlîn	280
BOYIK Eskerê, Mem û Zîn	120
BURKAY Kemal, Azadî û Jiyan	300
CEWERÎ Firat, Dê Şêrînê	180
CEWERÎ Firat, Girtî	350
CIGERXWÎN, Tarîxa Kurdistan 1	300
CIGERXWÎN, Tarîxa Kurdistan 2	300
CIGERXWÎN, Folklorê kurdî	250
DIJWAR Egîd, Yekîtiya çûkan	300
DÜZGÜN M., COMERD M., TORNÊCENGİ H., Dêrsim de dîwayî, qesê pî-kalikan, erf u mecazî, çibenoki, weletnayênî.	300
FERHO M. Derwêş, Dengê Roja Dîl	180
FERAT Selîm, Bijî Kurdistan "Êş"	200
KOMELA KARKERÊN KURDISTAN, Kilam û stranên me	100
İZOLÎ D., Lêgerînên li Kurdistan	100

LESCOT Roger, Çîrokên Kurdî	600
PERWER Şivan, Çîroka Newrozê	300
REŞÎD Tosinê, Siyabend û Xecê	150
SIRWA Aziz, Pelke Zêrêne	250
SOREKLÎ Şahînê B., Em û Pîrsa Me	200
SOREKLÎ Şahînê B., Wendabûn	200
ŞEMO Ereb, Dimdim	200
ŞEMO Ereb, Jiyana Bextewar	120
TORÎ, Qolinc, Çîrokên kurdî	600
UZUN Mehmet, Mirina Kalekî Rind	200
WEŞANÊN RIYA AZADÎ, Destana Memê Alan	200
WEŞANXANA TARA, Mûsîqa	200
WEŞANXANA ÇAND, Aladîn û Lampaya bi Efsûn	600
XANÎ Ehmed, Mem û Zîn "sorani"	
 <u>Bulten û kovar</u>	
Enstituya Kurdî ya Parîsê, Hêvî	280
Berhem	150
Sirwa	150
 <u>Sêlik, kasêt û kartên postê</u>	
Sêlika hozan Brader	250
Sêlika Gulistan: My believed mother	700
Kasêt	250
Kartên postê	50
Kartên postê	20
 <u>BI FRANSÎ</u>	
BACHAR, Kataloga wênekêşiyê	100
BEDİR KHAN Djeladet et LESCOT Roger, Grammaire kurde	1.900
BLAU Joyce, Dictionnaire kurde	700
KUTSCHERA Chris, Le Mouvement National Kurde	1.000
MORE Christiane, les Kurdes aujourd'hui	1.000
MUSEES ROYAUX D'ART ET D'HISTOIRE, Bruxelles, L'Or des Scythes	1.000
 <u>BI HOLLANDÎ</u>	
FERHO M. Derwêş û CAVENTS Gerd, Cigerxwîn, Poëzie uit Koerdistan	180
FERHO Medenî, Lied der Aarde	130
KOERDISCH CENTRUM, Arnhem, Het leven van de Koerden	120

KONINKLIJKE MUSEA VOOR KUNST EN GESCHIEDENIS, Brussel,	
Het goud der Skythen	1.000
VANDEWIJER Ina, Het Zilveren Ei	50
 BI INGILİZİ	
BLAU Joyce, Kurdish dictionary	700
Commitee on Foreign Relations, United States Senate, Chemical	
Weapons use in Kurdistan	100
KASARAIAN N., ARSHI Z., ZABIHI K.; Kurdistan (album)	2000
LAIZER Sheri, Into Kurdistan, Frontiers under fire	500
ZANDERS Jean Pascal, Chemical weapons proliferation,	
Vredesonderzoek N° 4	150
 BI ALMANİ	
Ausstellung Im übersee-Museum Bremen, Alltagskultur der Kurden	50
AMMAN Birgit, Taurige Reise	200
 BI TIRKİ	
AEGLETON William, Mehabad Kürt Cumhuriyeti 1946	250
BAKSI Mahmut, Şivan'ın Sevdası	200
BEŞİKÇİ İsmail, Devletlerarası sömürge Kürdistan	750
BILGIN M. Sıraç, Barzani	1.000
BOYIK Eskerê, Dağ çiçekleri	120
CIVAN Rojvanê, Şeyh Said isyanı	120
DERSIMI Nuri, Kürdistan Tarihinde Dersim	300
DIKILI A., Kürt sol sosyetesı	200
DÜZGÜN M., COMERD M., TORNÊCENGİ H.; Dersîm'de dualar,	
atasözleri, mecazlar, bilmeceler, şaşırtmacalar	300
IBN'ÜL ERZAK, Mervani Kürtleri Tarihi	200
INSTITUT KURDE DE PARIS, Studia Kurdica	200
KAYA Şerafettin, Diyarbakır'da İşkence	240
MAR Cemşit, Dersim destanı	120
MAR Cemşit, Koçkiri destanı	120
MEDYALI A., Zerdüşt ve öğretisi	200
NIKITIN Bazil, Kürtler	400
ROHAT, Kürdoloji biliminin 200 yıllık geçmişi	300
TAŞ A., Türkiye Kürdistanı, ekonomik ve sosyal yapı	250
TORİ Welatê, Birlikte olduğumuz halklar	150
ZANA Mehdi, Bekle Diyarbakır	300
 BI EREBİ	
CELİL Celîlê, Nahdatul Ekrad El-Seqafiyye Welqewmiyye	150

UN AN APRÈS LA FIN DE LA GUERRE DU GOLFE

Saddam est toujours là !

Il y a un an ce vendredi, premier anniversaire de la cessation des hostilités de la guerre du Golfe, le président irakien Saddam Hussein était à la merci des alliés, après la débâcle de ses troupes au Koweït et sur son propre territoire. Mais le coup de grâce n'est pas venu. Saddam Hussein est toujours fermement aux commandes de son pays, et c'est son vainqueur, le président américain George Bush, triomphant il y a 12 mois, qui est aujourd'hui sur la défensive, à huit mois des élections présidentielles.

« Que voit-on quand on allume la télévision irakienne ? Saddam en uniforme visitant des usines, suivi de Bush luttant pour sa survie lors de primaires », souligne un diplomate en poste à Bagdad. De-

puis 40 jours, l'Irak célèbre, d'ailleurs, la Mère de toutes les batailles et la survie de l'armée irakienne comme la victoire d'un David du tiers-monde sur un Goliath imperialo-sioniste.

Les lendemains de guerre du Golfe ne furent cependant pas de tout repos pour le maître de Bagdad. Saddam Hussein a, en effet, dû écraser des soulèvements kurde et chiite après sa défaite dans la guerre du Golfe. Si des maquisards kurdes contrôlent encore une vaste région, au nord du 36° parallèle, l'armée irakienne contrôle, cependant, la ville pétrolière de Kirkouk, revendiquée par les Kurdes, et les négociations sur l'autonomie du Kurdistan irakien sont dans l'impasse. « Les Kurdes se fi-

chent de Saddam, dit un autre diplomate. Ils contrôlent les villes qu'ils veulent, lui contrôle la ville qu'il veut. Il y a une sorte de stabilité, en comparaison de ce qui se passait il y a un an. »

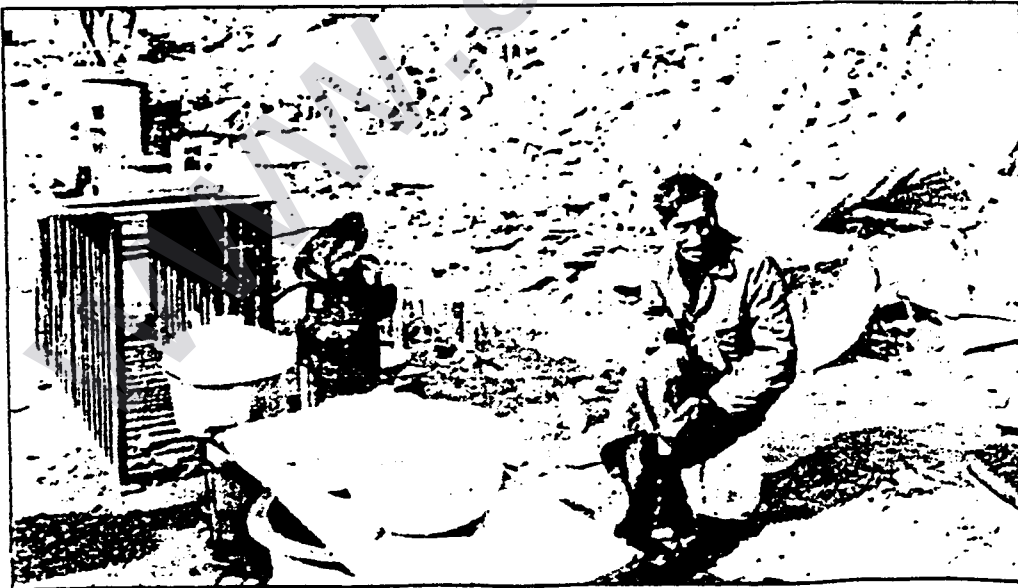
Plus de menace chiite

Les chiites, qui constituent 60 % des 18 millions d'habitants de l'Irak, ne représentent, quant à eux, aucune menace militaire pour le régime de Saddam Hussein. Leurs dirigeants en exil parlent d'un nouveau soulèvement, mais personne, parmi ceux qui observent l'Irak de l'intérieur, ne prend ces déclarations au sérieux. « Ils ont eu leur leçon. Ils se sont soulevés contre Saddam, mais, au moment crucial, Bush a retiré son

soutien militaire et ils ont pris une raclée. Ils ne recommenceront pas », assure un membre d'organisation humanitaire qui travaille dans le sud de l'Irak, au cœur du pays chiite.

Un an après la cessation des hostilités, Saddam Hussein livre maintenant une guerre diplomatique contre les sanctions imposées à l'Irak après l'invasion du Koweït par ses forces en août 1990. Ce sont ces sanctions qui constituent la principale menace pour le président irakien, estiment des diplomates. Mais il a appris à parer les coups. Il n'y a pas de pénurie alimentaire en Irak, seulement une pénurie d'argent pour acheter sur le marché libre, où les prix augmentent de semaine en semaine. L'embargo commercial décrété contre l'Irak après l'invasion du Koweït a encore entraîné la fermeture de ses robinets du pétrole et de son espace aérien. Des milliards de dollars d'avoirs irakiens sont gelés dans des banques occidentales.

Les Etats-Unis et leurs alliés occidentaux s'opposent, cependant, à la levée des sanctions. Ils accusent l'Irak de refuser que les inspecteurs mandatés par les Nations-Unies surveillent son industrie de l'armement. L'Irak rejette aussi une formule mise au point par l'Onu qui autoriserait Bagdad à vendre 1,6 milliard de dollars de pétrole. Rares sont les diplomates qui pensent que les sanctions seront levées avant les élections américaines en novembre. Et ils sont nombreux à penser qu'il faudra encore beaucoup de temps avant que les sanctions rendent la vie quotidienne vraiment impossible en Irak. Car, contre bien des attentes, l'Irak a survécu à la guerre du Golfe. Et son président aussi... □

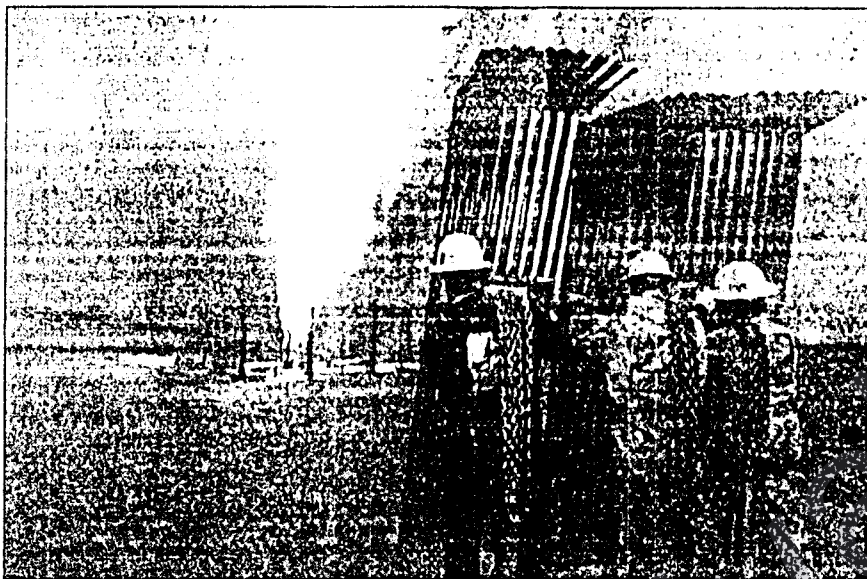
Bagdad partiellement détruite, l'armée irakienne totalement battue : Saddam Hussein a néanmoins survécu à ces deux revers. (Ph. Associated Press)

Les compagnies françaises Elf Aquitaine et Total effectuent des missions discrètes à Bagdad

Le pétrole irakien attise les convoitises

Malgré l'embargo décidé par les Nations unies, les réserves pétrolières de l'Irak excitent la convoitise des compagnies pétrolières. Depuis plusieurs mois, Elf Aquitaine et Total ont effectué des missions discrètes à Bagdad. L'Irak a proposé pour la première fois aux compagnies pétrolières occidentales, y compris américaines, des contrats de partage de production. Les compagnies se rembourseraient leurs investissements en or noir et percevraient un pourcentage du pétrole extrait en échange de leur apport technologique. Bagdad détient les deuxièmes réserves de brut mondiales — 100 milliards de barils — derrière l'Arabie Saoudite.

Par ailleurs, Elf et Total ont confirmé les révélations du journal satirique « Le Canard enchaîné », selon lesquelles les Irakiens leur ont offert de participer à l'exploitation des gisements géants des îles Majnoun et de Nahr Umar, situées au sud du pays, qui pourraient produire près d'un million de ba-

Les compagnies occidentales ont entamé la danse du ventre autour des puits irakiens. Photo AFP.

rels/jour. D'autres compagnies, notamment américaines, pourraient se joindre à ce projet.

Les deux compagnies françaises ont toutefois précisé qu'il ne s'agissait que de démarches préliminaires, ajoutant qu'elles se conformaient aux résolutions de l'ONU. On ne signera rien tant que l'Irak ne respectera pas les règles de la communauté internationale, indiquaient les responsables d'Elf et de Total.

Dès la fin de la guerre du Golfe, des missions se sont succédées en Irak. Outre Elf et Total, près de 25 entreprises françaises ont défilé à Bagdad avec l'autorisation du ministre des affaires étrangères.

« Le Canard enchaîné » écrivait encore que le président Mitterrand et Roland Dumas étaient informés de ces démarches, ajoutant que ces ambassadeurs de la diplomatie parallèle avaient pour consigne de discuter dans une absolue discrétion et d'attendre avant de conclure.

La conclusion des pourparlers bute toutefois sur le maintien des sanctions de l'ONU et de l'embargo sur les exportations pétrolières de l'Irak. Chaque homme d'affaires est considéré comme un porteur de message vers l'extérieur, souligne un témoin des conversations de certains industriels. Les Irakiens demandent de plaider en faveur de la levée de l'embargo. Mais il n'y a pas de marchandage politique. Ce sont des conversations entre partenaires industriels et commerciaux soucieux de préparer l'avenir et la reconstruction, dont le coût est estimé à 30 milliards de dollars. Bagdad continue de refuser les conditions imposées par l'ONU à une reprise partielle de ses exportations de brut afin de financer des achats de nourriture et de médicaments, pour un montant de 1,6 milliard de dollars. Un round de négociations sur les modalités techniques de ces ventes entre l'ONU et l'Irak, prévues début février à Vienne, a même été

annulé. L'Irak a changé de tactique, estime un industriel habitué de Bagdad. Une fois passé le cap de l'hiver, il ne sera plus question de discuter d'une levée partielle de l'embargo. Les Irakiens sont prêts à coopérer avec les Nations unies mais veulent savoir quand le cessez-le-feu provisoire deviendra permanent.

De son côté, le ministère français des affaires étrangères a rappelé qu'il n'était pas question pour la France de lever l'embargo avant que les conditions exigées par l'ONU ne soient remplies.

(D'après AFP.)

AU NORD ET AU SUD. Est-ce l'effet du hasard ? Les observateurs en doutent. Au moment où la pression de l'Onu se fait plus forte sur le régime irakien, la situation se dégrade à la fois dans le nord et le sud de l'Irak, et cela depuis vendredi dernier. Dans le nord, des combats entre l'armée irakienne et les Kurdes ont fait une quinzaine de morts. Selon les Kurdes, ils seraient le résultat de « provocations d'agents irakiens ». Dans le Sud, selon Radio-Téhéran, l'armée irakienne a lancé « une vaste offensive militaire contre les musulmans (à majorité chiite) faisant un nombre indéterminé de morts et de blessés parmi la population ».

Faut-il attribuer ces nouvelles initiatives militaires de l'Irak aux activités de plus en plus intenses de l'opposition irakienne de l'extérieur, d'ailleurs encouragée par les Etats du Golfe et, en particulier, par l'Arabie Saoudite ? C'est probable. L'ensemble des mouvements d'opposition à Saddam Hussein s'est réuni la semaine dernière à Ryad qui leur apporte un important soutien politique et financier. L'état décide ment se resserre sur Saddam Hussein.

Robert VERDUSSEN.

La Libre Belgique 03.03.93

IRAK

L'Onu veut des observateurs

Le rapporteur spécial de l'Onu sur les droits de l'homme en Irak, Max van der Stoep, a recommandé la présence continue d'observateurs de l'Onu et suggéré une intervention du Conseil de sécurité devant les violations « exceptionnellement graves » des droits de l'homme dans ce pays. Le rapport de van der Stoep conclut à la persistance des tortures massives, disparitions, exécutions et « pratiques de génocide » contre les Kurdes.

Ses conclusions ont été rejetées par l'Irak qui lui reproche de suivre les buts politiques des puissances « qui ont déclaré leur hostilité à l'Irak ». (AFP)

La Libre Belgique 06.03.92

IRAK

Attentat au Kurdistan

Un attentat à la voiture piégée contre le siège du front du Kurdistan à Suleimaniyeh (nord de l'Irak) a fait vendredi soir 12 morts et 15 blessés, selon un bilan diffusé samedi soir par une radio kurde. Des dirigeants kurdes venaient d'achever une réunion quand la voiture a explosé. Aucun d'eux n'a été atteint, mais deux peshmergas — combattants kurdes — figurent parmi les morts, ainsi que des civils. La radio a accusé le gouvernement irakien d'être responsable de cet acte. (AP.)

LE SOIR • LUNDI 9 MARS 1992

LE SOIR • JEUDI 5 MARS 1992

IRAK

Nouveau raid turc

L'aviation turque a mené un nouveau raid aérien en territoire irakien contre deux camps de « rebelles séparatistes », selon la terminologie officielle réservée aux maquisards kurdes de Turquie. D'après la super-préfecture de Diyarbakir, responsables de treize provinces du sud-est anatolien, « aucune perte n'a été infligée aux civils ».

Il y a huit jours, Ankara avait annoncé un raid dans la région de Hakourk, dans le nord de l'Irak, en précisant là aussi qu'aucun civil n'avait été atteint. Selon l'organisation du leader kurde irakien Massoud Barzani, une dizaine de villages ont cependant été touchés et il y a eu dix morts et vingt-trois blessés. (AFP.)

La Libre Belgique 10.03.92

IRAK

L'aviation turque détruit des bases kurdes

L'aviation turque a détruit lundi matin deux « camps » de « rebelles séparatistes » (Kurdes de Turquie), situés dans le nord de l'Irak, à 2.000 mètres d'altitude et 9 km de la frontière turco-irakienne, ont annoncé les autorités turques, selon lesquelles aucune perte civile n'est à déplorer. Lors du raid précédent, le 1er mars, les autorités turques avaient également affirmé qu'il n'y avait pas eu de victimes civiles, contrairement aux affirmations des Kurdes d'Irak. (AFP.)

LE SOIR • MARDI 10 MARS 1992

Reprise des combats au Kurdistan irakien, avant les débats à l'ONU

Bagdad joue la stratégie de la tension

Combattants kurdes et troupes irakiennes s'affrontent dans le nord de l'Irak, a-t-on appris mardi, à la veille d'une rencontre à New York entre le Conseil de sécurité des Nations unies et le vice-Premier ministre irakien Tarek Aziz. Des mouvements de troupes irakiennes ont également été observés dans le nord de l'Irak, selon des sources concordantes. Cette tension renouvelée risque de peser sur les débats au Conseil, qui juge que l'Irak viole les résolutions de l'ONU, notamment sur l'élimination de ses armes de destruction massive. Le Conseil de sécurité entend communiquer à M. Aziz la liste de tous les manquements de l'Irak à ces diverses résolutions.

Selon une source digne de foi à Zakho (nord de l'Irak), peshmergas (combattants kurdes) et troupes irakiennes s'affrontent depuis dimanche au sud du pont de Kalak, dans la direction de Kirkouk. Aucune précision n'était disponible sur les forces en présence ni d'éventuelles victimes. La même source a évoqué des mouvements de l'armée irakienne vers la région des trois frontières entre l'Irak, la Turquie et la Syrie, sous contrôle kurde et proche de la limite sud-ouest de la zone de sécurité alliée, installée par les alliés occidentaux pour protéger les Kurdes après l'exode qui a suivi l'échec de leur soulèvement en mars 1991. Si les troupes irakiennes franchissent la zone de sécurité, les forces aériennes alliées (Etats-Unis, Grande-Bretagne, France) pourraient intervenir. De nombreux peshmergas auraient été dépêchés depuis dimanche vers la région des trois frontières.

À Damas, un porte-parole de l'Union patriotique du Kurdistan (UPK), de Jalal Talabani, l'une des principales composantes du Front du Kurdistan regroupant huit partis d'opposition kurdes) a également fait part d'affrontements au nord de Kirkouk, contrôlée par Bagdad. Selon l'UPK, l'armée irakienne a lancé une offensive — une contre-offensive kurde a suivi — contre trois villages de la région de Shawane avec des chars, des armes lourdes et six hélicoptères. Plus de 30 soldats irakiens ont été faits prisonniers, huit

chars détruits et des armes confisquées par les peshmergas, a affirmé le porte-parole.

Il a aussi fait état de mouvements de troupes irakiennes depuis une semaine au nord-ouest de Mossoul, sur la frontière avec la Syrie. Selon lui, les troupes pourraient chercher à prendre le contrôle de la route Irak-Turquie, pour empêcher les contacts entre les combattants du Front du Kurdistan, la Turquie et la Syrie. Des escarmouches auraient aussi eu lieu le week-end dernier près d'Erbil.

Les Kurdes, engagés depuis un an avec Bagdad dans des négociations — vaines pour l'instant — sur leur autonomie, accusent le régime irakien de soumettre le Kurdistan à un blocus depuis octobre. Ils se plaignent également de l'attitude d'Ankara, qui a effectué hier un nouveau raid aérien contre des « camps de rebelles séparatistes » (Kurdes de Turquie) dans le nord de l'Irak — il en avait déjà lancé deux autres depuis le 1er mars.

Les Kurdes irakiens veulent orga-

niser le 3 avril des élections pour former une Assemblée au Kurdistan. Elles pourraient être retardées de deux à trois semaines pour problèmes « techniques et logistiques », selon Massoud Barzani, dirigeant du Parti démocratique du Kurdistan, autre composante du Front du Kurdistan. M. Barzani, qui devait voir mardi le président français François Mitterrand, effectue une tournée européenne pour demander aux Occidentaux de poursuivre leur aide aux Kurdes. (D'après AFP.)

LE SOIR • MERCREDI 11 MARS 1992

IRAK

L'ONU très ferme

Le vice-Premier ministre irakien, Tarek Aziz, n'a manifestement pas convaincu le Conseil de sécurité de l'ONU. Une impression a prévalu parmi les quinze membres du Conseil, selon les observateurs : en proposant de renégocier les termes des obligations imposées à l'Irak par les résolutions du Conseil de sécurité — quitte à venir à New York tous les deux mois —, M. Aziz tente seulement de gagner du temps. En conséquence, le « jugement » du Conseil est tombé comme un couperet : **Le gouvernement irakien ne s'est pas encore conformé pleinement et inconditionnellement aux obligations exigées par les différentes résolutions. Il doit prendre immédiatement les mesures appropriées à cet égard.** (AFP.)

LE SOIR • VENDREDI 13 MARS 1992

Nouvelles menaces pour les Kurdes irakiens

Les informations provenant du Kurdistan irakien sont une nouvelle fois préoccupantes. Selon Basman Saleh, un porte-parole kurde, Bagdad mène une véritable politique d'intimidation dans le nord du pays, multipliant les attaques contre les Kurdes. Et de citer l'attentat à la voiture piégée commis dimanche dernier devant le siège du Front du Kurdistan à Suleimanyeh — 12 tués —, la tentative de blindes irakiennes de pénétrer dans la zone kurde près de Kifri et les attaques d'hélicoptères et d'artillerie dans la même région. Si l'on y ajoute, dit M. Saleh, les troupes que Bagdad masse à la « frontière » du Kurdistan, on ne peut que douter qu'il se prépare une offensive d'envergure contre les Kurdes.

Sans être aussi catégorique, « Médecins sans frontières » relève que, depuis deux semaines, les affrontements ont repris au Kurdistan, le long de la ligne de front, faisant déjà plus de 200 blessés graves et de nombreux morts. De plus, MSF dément les déclarations officielles irakiennes et affirme qu'un blocus a bien été imposé par Bagdad. En dehors des convois d'ONG ou d'organismes de l'ONU, dit MSF, pas un camion de vivres ne peut passer. Les conséquences de cet étranglement économique du Kurdistan sont dramatiques pour les civils, d'autant que les conditions climatiques et les problèmes de sécurité à la frontière turque rendent presque impossibles les approvisionnements par la Turquie et l'Iran, aggravant le manque de vivres et de combustible.

Le Parlement européen a d'ailleurs invité la Commission et les douze États membres à rétablir d'urgence le ravitaillement en vivres, médicaments et combustible aux Kurdes d'Irak et condamné le blocus imposé par Saddam Hussein. Et il n'en est pas resté là : il a également exhorté la Turquie à cesser les attaques aériennes contre les villages au nord de l'Irak, qui ont provoqué des morts de civils et qui aggravent la situation des Kurdes irakiens. Ankara a effectué un nouveau raid jeudi, le quatrième depuis le début mars, contre des bases implantées en Irak par le Parti des travailleurs kurdes (PKK), un mouvement de séparatistes kurdes de Turquie dont le Parlement européen a également condamné les violences.

Le Kurdistan ne semble pas être la seule région irakienne à connaître des troubles. À l'autre bout du pays, le Sud-ouest — serait également le théâtre de combats entre l'armée de Bagdad et les « forces populaires ». C'est en tout cas ce qu'affirme l'Assemblée suprême de la révolution islamique d'Irak de Fayatollah Hakim, qui fait état de quelque 8.000 soldats irakiens tués. (D'après AFP et AP.)

Turquie : l'aide internationale s'est déployée dans le centre d'Erzincan

Nouvelle secousse dimanche soir

Panique dans les rues. L'électricité et l'eau à nouveau coupées. L'équipe belge était arrivée depuis quelques heures.

Un chaos total régnait, samedi, à Erzincan, la ville turque de 120.000 habitants où les travaux de sauvetage se mettaient en place pour tenter de dégager les survivants du violent tremblement de terre (6,2 à 6,3 sur l'échelle de Richter) de vendredi soir (19 h 20 locales, soit 17 h 20 à Bruxelles).

Le séisme a secoué plusieurs provinces de l'est de la Turquie, provoquant aussi de gros dégâts dans les banlieues d'Erzincan et entraînant une avalanche à la suite de laquelle le trafic ferroviaire a été paralysé entre la ville et la province voisine d'Erzurum.

LES BELGES S'OCCUPENT DE L'ALIMENTATION EN EAU

Les travaux de sauvetage se sont accélérés, dimanche, avec l'arrivée des équipes de secours étrangères, notamment belge.

Malgré de premières estimations très pessimistes (la Croix-Rouge craignait un bilan de quatre mille morts), le nombre de victimes ne dépasserait pas un millier, selon un bilan officiel communiqué lors d'un briefing au quartier général d'Erzincan, dimanche soir : 320 corps avaient été identifiés et l'on dénombrait 1.086 blessés.

Quelque 300 habitants dont 15 élèves d'un pensionnat se trouvaient encore bloqués sous les décombres. La Fédération de la Croix-Rouge internationale a estimé de 50.000 à 60.000 le nombre de sans-abri dans la ville.

Les équipes de sauvetage belges, suisses, allemandes et américaines, arrivées avec matériel et « chiens de catastrophe », travaillent, depuis dimanche, en coordination avec l'armée turque et la préfecture d'Erzincan. Les Américains et les militaires turcs distribuent les vivres. Les Suisses et

les Allemands effectuent les recherches. Les Belges sont occupés aux travaux d'infrastructure, notamment pour l'alimentation en eau.

Six rescapes ont été encore été dégagés dimanche après-midi, dont deux adolescents repérés par les chiens d'une équipe suisse : ils étaient restés coincés dans un espace de vingt centimètres entre sol et plafond.

Peu après, une nouvelle secousse (d'une magnitude de 6 sur l'échelle de Richter) a semé la panique et paralysé les secours : l'eau et l'électricité, rétablies dans certains quartiers, ont à nouveau été coupées, des blessés ont quitté les hôpitaux, les employés qui avaient regagné les bureaux se sont enfuis.

Selon le ministre d'Etat turc, Erman Sahin, 2.000 bâtiments seraient complètement détruits.

Un crédit de 500.000 écus (600.000 dollars) a été mis par la CEE à la disposition de Médecins sans frontières dont une première équipe est arrivée par le C 130 mis à sa disposition samedi par le gouvernement. L'avion a quitté Bruxelles dimanche matin, avec 15 t de matériel dont des kits medico-chirurgicaux, des couvertures, des médicaments, du plastique pour abris.

Depuis vendredi soir, 47.200 couvertures, 9.707 tentes et plus de 100 t de vivres ont été distribuées aux sans-abri.

QUI A CONSTRUIT CES BATIMENTS ?

Le Croissant-Rouge turc a installé trois hôpitaux et trois cuisines mobiles pour assurer les soins médicaux et les repas à la population qui, depuis deux jours, se souvenant du tremblement de terre de

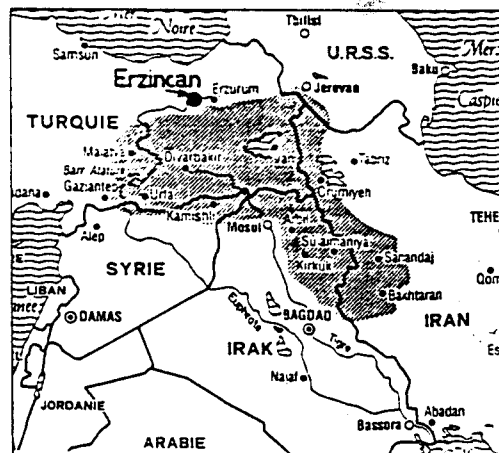
1939 (qui avait fait 40.000 morts) passe la nuit dans les rues.

Deux cents ambulances et 600 médecins et infirmiers turcs se trouvent également sur place.

Une partie de la presse turque a lancé des campagnes d'aide aux sinistres du tremblement de terre, appelant, dimanche, ses lecteurs à déposer de l'argent sur les comptes ouverts dans des banques et à fournir des vêtements destinés à Erzincan.

« Qui a construit ces bâtiments ? » titre le quotidien populaire « Sabah » au-dessus d'une photo représentant un immeuble aplati comme un mille-feuille. Il demande aux autorités de trouver les responsables de ces bâtiments qui se sont écroulés, contrairement à ceux qui avaient déjà résisté aux tremblements de terre de 1939 et 1983.

R. Hq. (avec Belge, AFP et AP.)

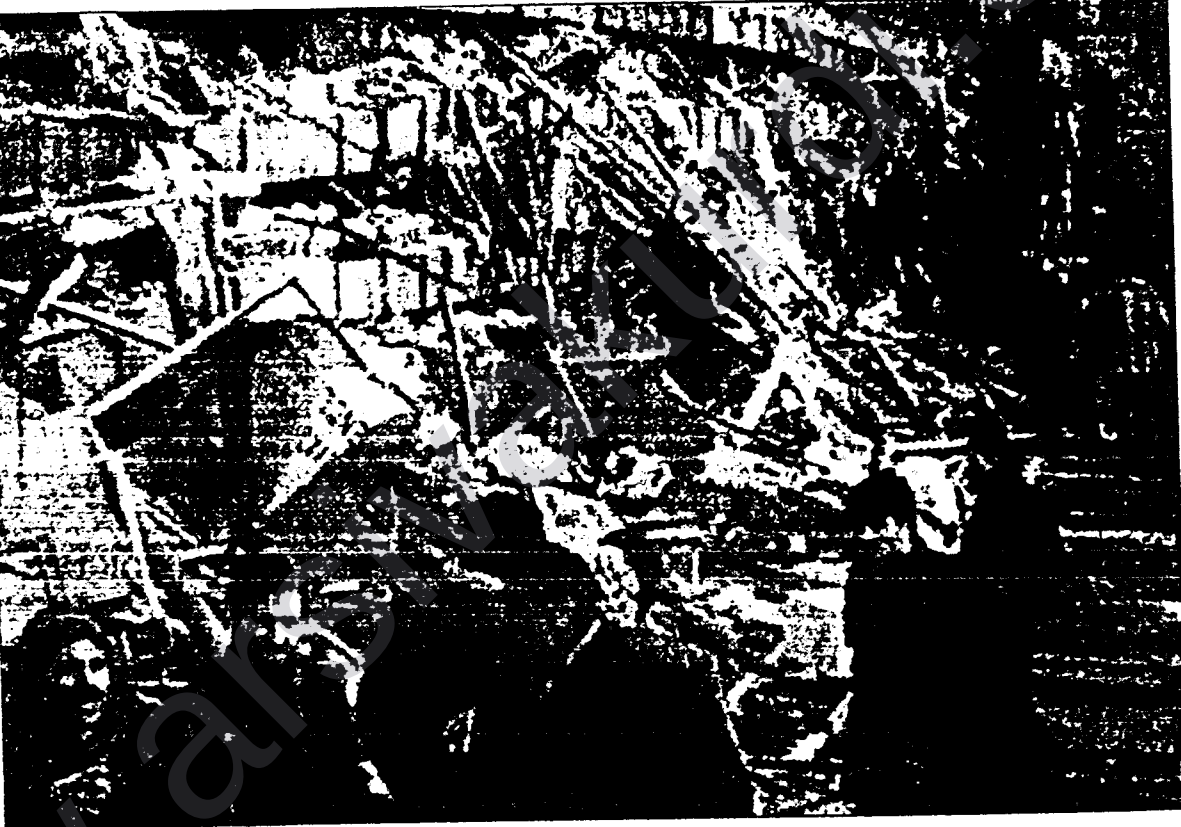
Les plus hauts responsables de l'Etat turc se sont rendus, samedi, à Erzincan. Un drame de plus pour un pays frappé, récemment, par une importante catastrophe minière. Photo Belge.

Erzincan ravagée : la fatalité mais aussi des imprudences

Nouvelle secousse dimanche et bilan (très) provisoire du séisme de vendredi en Turquie : 320 morts, 1.100 blessés et plus de 50.000 sans-abri.

L'histoire se répète tristement dans l'est de la Turquie. En effet, il y a cinquante-trois ans déjà, la ville d'Erzincan avait été frappée par un séisme qui avait fait au moins 30.000 morts, soit un peu plus de la moitié des 58.000 victimes recensées depuis le début du siècle dans l'ensemble du pays. Depuis lors, de nombreuses autres secousses ont rappelé la permanence du péril sismique. Le tremblement de terre d'une magnitude allant de 6,2 à 6,8 sur l'échelle de Richter qui s'est produit vendredi soir, à l'heure où la plupart des habitants se retrouvaient autour de la table familiale, n'était donc pas tout à fait une surprise. Et pourtant, cette fois encore, le cataclysme fera des milliers de morts — 4.000, pensait-on, ce week-end, à Genève, au siège de la Fédération internationale de la Croix-Rouge et du Croissant-Rouge —, même si, pendant toute la journée de dimanche, le bilan officiel avançait l'identification de 320 corps et de 1.086 blessés, et estimait à quelques centaines le nombre d'habitants encore bloqués sous les décombres.

En fait, Erzincan se situe directement sur ce que l'on appelle la faille ou la cicatrice anatolienne, qui s'étend de l'Iran à la mer Egée. Il semble même que cette faille se soit encore étendue vers l'ouest, en direction d'Istanbul, dont les 10 millions d'habitants sont désormais aussi de plus en plus exposés. La vulnérabilité du sol turc a été démontrée depuis des années : pris en sandwich entre les « plaques » de l'Afrique et de

Cette photo donne une idée des difficultés rencontrées par les sauveteurs, à Erzincan : en fait, par le séisme, les étages de cet immeuble se sont effondrés les uns sur les autres. Photo AP.

l'Eurasie, il subit régulièrement les « chocs » des dites plaques.

UNE VILLE ONZE FOIS DÉTRUITE

Malgré ce danger permanent, encore étayé par l'histoire, qui fait état de onze destructions de la ville, les autorités ont toujours prôné la reconstruction d'Erzincan. Une première erreur, à en croire Haroun Tazieff, interrogé par des confrères de la radio française. Mais, souligne le célèbre volcanologue, il est encore plus criminel de ne pas avoir imposé des normes de reconstruction plus strictes et surtout plus adaptées à des régions exposées aux périls sismiques.

Voilà tout le drame d'Erzincan : comme il fallait reconstruire à tout prix et le plus rapidement possible la ville — qui, aujourd'hui, compte de nouveau 120.000 habitants, ou 175.000, selon certaines sources —, des promoteurs peu scrupuleux sont entrés en lice, érigeant des logements nullement protégés contre les éléments.

Résultat, après le cataclysme : entre 50.000 et 60.000 sans-abri qui, malgré des conditions atmosphériques hivernales, refusent de regagner leurs logements par crainte de nouvelles secousses.

Ils n'ont pas tort d'ailleurs : diman-

che, alors que la population s'appêtait à passer sa troisième nuit dans la rue, un violent tremblement de terre, d'une magnitude de 6 degrés sur l'échelle de Richter, a provoqué une terrible panique et de nouveaux dégâts.

Il semble qu'un tiers d'Erzincan ait été totalement détruit, vendredi, et toute la ville reste privée d'eau et d'électricité.

SOLIDARITÉ INTERNATIONALE

Comme toujours dans de pareils cas, une aide internationale a été rapidement mise sur pied, en collaboration avec la Croix-Rouge et le Croissant-Rouge. Médecins sans frontières, de son côté, a envoyé quinze tonnes d'aide de première urgence. Elles sont parties avec une équipe d'accompa-

gnement (médecins, infirmiers, logisticiens), à bord d'un C-130 qui avait été affrété par le ministre des Affaires étrangères belge, Willy Claes, auprès de son collègue de la Défense, Leo Delcroix. De son côté, la Commission européenne a décidé de payer ce déplacement en débloquent une aide d'urgence de l'ordre de 500.000 écus (environ 21 millions de francs). D'autres sections nationales de la Croix-Rouge ont également pris des mesures d'aide rapide, alors que les Etats-Unis mettaient à la disposition d'Erzincan leurs équipes basées en Turquie et que la Suisse envisageait l'envoi d'une septantaine de spécialistes.

CHRISTIAN LAPORTE

Article page 10

Début de soulèvement ou répression brutale dans le sud-est de la Turquie ?

Célébration dramatique du nouvel an kurde

Les Kurdes d'Anatolie ont manifesté, les forces de l'ordre sont intervenues avec une violence meurtrière : 45 ou 69 morts, selon les sources.

La célébration du nouvel an kurde s'est traduite par des affrontements d'une extrême gravité entre la population des villes du sud-est de la Turquie et l'armée qui a ouvert le feu sur la foule. Les autorités d'Ankara ont affirmé que les forces de l'ordre ont réprimé un début de soulèvement généralisé.

Les Kurdes célébraient la fête de Newroz, qui commémore, depuis 3.000 ans, la révolte du peuple kurde contre le tyran Dehkhak, et la victoire du forgeron Kawa, allumant les feux de la victoire. Depuis lors, la tradition veut que le peuple kurde célèbre la fête de Newroz en allumant des feux, symbolisant la résistance actuelle du peuple kurde. Chaque année aussi, la population, lorsqu'elle y est autorisée, descend dans les rues en chantant des airs populaires et en brandissant le drapeau kurde.

Ces manifestations, où la foule scandait des slogans en faveur de l'indépendance du Kurdistan, se sont déroulées dans de nombreuses villes de l'est de la Turquie, mais selon les autorités, le parti des travailleurs kurdes (PKK, marxiste) avait lancé un appel à un soulèvement général.

Dans presque toutes les villes kurdes, les manifestations se sont traduites par des violences, mais les versions diffèrent à propos de l'origine des incidents : selon les autorités, les manifestants ont attaqué les forces de sécurité à la roquette, mais selon de nombreux témoignages, les forces de l'ordre sont intervenues alors que la foule commençait à lancer des slogans séparatistes.

Par ailleurs, des députés et des notables kurdes ont accusé des forces de l'ordre d'avoir tiré sur des manifestants sans armes après les avoir provoqués. Dans la ville de Nusaybin, au moins huit personnes dont une adolescente ont été tuées et plus d'une centaine d'autre blessées. Selon une source anonyme, l'incident a éclaté lorsque les forces de l'ordre ont foncé sur des manifestants qui s'étaient regroupés à la gare routière pour tenter de fuir les lieux. Même après le retour au calme, les familles n'ont pas été autorisées à reprendre les dépouilles des victimes.

À Yuksekova, cinq personnes ont été tuées et 32 autres blessées, parmi lesquelles un major et un soldat de l'armée turque tandis qu'à Hakkari, des manifestants qui brandissaient le drapeau kurde, emblème interdit, ont cassé les fenêtres des bâtiments officiels et à Van, 200 personnes arrêtées samedi étaient toujours emprisonnées dimanche. Dans les grandes villes, comme Ankara, Izmir, Istanbul, Adana, plus de 300 personnes ont été placées en garde à vue.

C'est dans les villes de Cizre et Sîrak que les affrontements de samedi ont été les plus meurtriers.

Police et militaires turcs en position à Cizre. Photo AP.

À Cizre, les incidents ont commencé par un défilé de Kurdes partisans du PKK, le parti travailliste. L'armée a tiré sur les manifestants, et les autorités ont ensuite interdit toute présence dans les rues, tandis que des ambulances

silonnaient la ville et que des barrières érigées par les manifestants étaient démolies. À Cizre comme à Sîrak, un couvre-feu a été décrété.

Selon les journalistes présents à Cizre, dont l'hôtel a été touché par

des tirs venant d'un véhicule blindé de la police, cette ville de 60.000 habitants est devenue un champ de bataille. En effet, les forces de l'ordre ont tiré à l'arme automatique dans les principaux quartiers de la ville, et

se sont livrées, selon les journalistes, à une chasse aux rebelles kurdes. Selon les journalistes, les contrôles d'identité se sont multipliés tout au long du trajet Cizre-Diyarbakir.

Le bilan définitif de ces incidents

sanglants dépasse vraisemblablement le chiffre officiel de 45 morts (il serait même, provisoire, de 69 morts selon le comité kurde autrichien) car la plupart des blessés préférèrent ne pas aller à l'hôpital de crainte d'être arrêtés et les familles refusent également de faire enregistrer les victimes, redoutant des représailles.

Pour justifier la violente répression déclenchée à l'occasion de ce « nouvel an kurde » le gouvernement d'Ankara a invoqué la nécessité de défendre l'État face à une offensive généralisée des rebelles. Cette répression renforcera sans nul doute l'irréductibilité des Kurdes qui revendiquent la reconnaissance de leur identité culturelle et ethnique, et dénoncent l'esprit centralisateur d'Ankara, qui impose sa langue et son administration dans une région négligée par les plans de développement.

La rébellion armée, lancée depuis 1984 par le PKK, est selon les sources, forte de 2.000 à 20.000 combattants, et elle se manifeste par des petites unités qui opèrent dans les montagnes ou dans les villes. L'escalade de la violence dans la région a déjà fait un total de 3.500 morts civils, militaires et policiers, en près de 8 ans d'embuscades et d'affrontements armés.

Cette répression déclenchée à l'occasion des fêtes du nouvel an kurde a suscité les réactions des communautés kurdes à l'étranger : à Stockholm, plus d'une soixantaine de Kurdes ont manifesté devant l'ambassade de Turquie et ont brisé les fenêtres avec des pierres, tandis qu'à Oslo, une cinquantaine de Kurdes ont également manifesté devant l'ambassade de Turquie, essayant de mettre le feu au bâtiment. (D'après AP et AFP.)

Kurdes : l'Europarlement occupé, puis encerclé

Trois eurodéputés bloqués par les gendarmes en évacuant des Kurdes réfugiés au Parlement. Récit.

Nouvelles actions kurdes hier à Bruxelles, pour attirer l'attention sur les violences extrêmement graves de la Turquie contre leur peuple. On a lu : des morts par dizaines, après les affrontements du week-end entre l'armée turque et la population kurde.

Rues du Commerce et Montoyer à Bruxelles, les vitres de la mission diplomatique turque et des Turkish Airlines, celles de la banque Ziraat et ses ordinateurs ont été défoncées à la masse. L'intervention des gendarmes, attaqués ensuite par d'autres manifestants sortis du Parlement européen, a été à l'origine d'incidents sérieux dont l'embarquement de l'eurodéputé grec Alexandros Alavanos (gauches unies), menotte.

MASSES ET MENOTTES

10 h 30. Près de cent cinquante Kurdes de Belgique du Erk (front national kurde) et du PKK (extrême gauche), dont des vieux, des femmes en robes traditionnelles, des adolescents et des bébés, occupent le hall du Parlement européen rue Belliard. Une réunion avec la délégation turque, prévue pour 10 h, est reportée à 15 h. Un fonctionnaire les écoute : ils veulent l'envoi d'une commission d'enquête au Kurdistan et des protestations officielles. A 500 m de là et au même moment, des Kurdes attaquent les immeubles turcs à la masse. Une patrouille antibanditisme de la gendarmerie en repère quatre qui montent vers la rue Belliard.

10 h 45. Les quatre hommes sont fouillés par trois gendarmes devant le Parlement. Des manteaux neufs (176 F au Nopri) tombent de leur anoraks. Les portes vitrées du Parlement s'ouvrent : des Kurdes sortent, attaquent les gendarmes aux poings (un gendarme blessé), libèrent leurs compagnons et les ramènent au Parlement, lieu extraterritorial protégé par le service de sécurité. Un des Kurdes « libérés » a toujours les menottes attachées au poignet. Les gendarmes appellent des renforts. Le Parlement est encerclé. A l'intérieur, les Kurdes disent n'être pas sortis et accusent les gendarmes d'avoir pénétré et frappé des enfants. La sécurité du Parlement dit n'avoir rien vu. D'un étage, Mre Rebahi a vu des gendarmes tenter d'empêcher des hommes de rentrer.

11 h 30. Des eurodéputés demandent aux gendarmes de laisser sortir les Kurdes sans interception. On attend les instructions du ministre de l'Intérieur (pour les manifestants pacifiques) et du Parquet (pour les auteurs de violences). Les instructions arrivent, contradictoires. Pas une autorité ne descend sur les lieux. Dans le hall du Parlement, les quatre Kurdes « libérés » échangent leurs vêtements avec d'autres.

13 h 30. Les gendarmes rejoignent les combats. Les femmes et les enfants sont invités à sortir. Solidarité : elles refusent. Le Premier ministre Dehaene est averti.

13 h 54. On voit trois Kurdes quitter le hall par l'arrière. Le « pi-

quet » de gendarmerie coupe la sortie du parking, rue Belliard.

UN EURODÉPUTÉ EMBAÏQUÉ

Une Mercedes noire du Parlement, avec à l'intérieur un Kurde et deux eurodéputés (la Française Marie Dingirard, du groupe des Verts, et le Grec Pagaropoulos), suivie d'une Audi bleue avec deux Kurdes (dont l'un a toujours le bracelet des menottes au poignet...) et l'eurodéputé grec Alexandros Alavanos. Les voitures bloquées n'ont pas de plaques diplomatiques. Le capitaine demande les papiers.

14 h 11. Le Grec Alavanos tend son passeport. Selon le capitaine, ce document n'établit pas l'immu-

rité. Puis il y a flagrant délit : le jeune Kurde « aux menottes » qu'ils tirent hors de l'Audi, comme l'eurodéputé : menottes et embarqués. Rue de Louvain, l'eurodéputé sera libéré après vérification de son immunité.

14 h 33. Parc Leopold : trois Turcs, dont l'un prend des photos, sont embarqués. Un vice-président du Parlement, le Portugais João Cravinho, le conservateur britannique Anthony Simpson et le chef de cabinet Dornez parlementent. Le capitaine a peine à croire que ceux qui tentent de faire échapper des suspects puissent être des parlementaires représentant du pouvoir démocratique.

14 h 46. Autorisation du Parquet :

les gendarmes peuvent ouvrir les voitures, même par la force. Le capitaine donne encore cinq minutes. Marie Dingirard sort. Les deux suspects sont embarqués. C'était pour leur permettre de quitter, puisque la police prétendait qu'il y avait eu violences. Ce ne sont quand même pas des terroristes ! dit Mre Dingirard.

14 h 50. Les gendarmes ouvrent la rue Belliard. L'eurodéputé Dimitri Pagaropoulos les accompagne pour surveiller les interrogatoires.

15 h. Les manifestants quittent le Parlement, les doigts en V...

RENE HAQUIN

Articles page 5

L'occupation pacifique de l'Europarlement (en haut à gauche). Puis les incidents : l'eurodéputé Alavanos (en bas à gauche), puis le Kurde (en bas à droite) menottés. Et la saisie des masses « tombées » des anoraks kurdes (ci-dessus). Photos Roger Mulin.

IRAK-ONU

Bagdad livre de nouvelles informations

Les autorités irakiennes ont fourni d'importantes nouvelles informations, concernant notamment ses missiles balistiques, à la commission de l'OIU chargée de l'élimination de toutes les armes de destruction massive de l'Irak, a annoncé vendredi le directeur de cette commission, Rolf Ekeus. Celui-ci, qui s'est félicité de ce signe de bonne volonté apporté par Bagdad, a rappelé qu'une mission d'experts de l'ONU doit se rendre dès ce samedi en Irak, où elle aura l'occasion de vérifier les informations reçues. (AFP)

Parlement européen : telle une ambassade

*Pas question d'y entrer comme dans un moulin;
ses membres bénéficient d'une immunité qui a des limites*

Lundi, la gendarmerie intervient rue Belliard, devant les bâtiments du Parlement européen. Quatre Kurdes porteurs de marteaux sont interceptés par une patrouille. On leur passe les menottes lorsque, sortant du Parlement qu'ils occupaient pacifiquement depuis le matin (voir page 1), un groupe de Kurdes interviennent en force pour libérer leurs amis. Echauffourées et nez fracturé pour un gendarme.

Appel de renforts qui prennent position autour du bâtiment; ils ne peuvent pas y pénétrer en vertu de l'article 1 du protocole sur les privilèges et immunités des Communautés européennes du 8 avril 1965, ainsi que nous l'a expliqué le professeur Eric David.

INVIOUABLES. En effet, les bâtiments CEE sont inviolables, on ne peut y perquisitionner, les réquisitionner, les confisquer ou les exproprier sauf autorisation de la Cour de Justice des Communautés, à Luxembourg. D'une façon générale, le statut du Parlement est assez proche de celui d'une ambassade, protégée par l'article 22 de la Convention de Vienne sur les relations diplomatiques.

Les gendarmes profitent pour intervenir d'une tentative de sortie organisée avec l'aide de parlementaires européens. Certains trublions se sont réfugiés dans des voitures utilisées par les parlementaires; pouvait-on les en extraire? Selon Eric David, l'immunité et les privilèges qui

couvrent la personne des parlementaires ne s'appliquent pas à leur domicile ou à leur résidence et a fortiori au véhicule à bord duquel ils se déplacent.

INCIDENT. On sait aussi que, coursant les Kurdes soupçonnés d'être les auteurs des coups, les gendarmes ont emmené rue de Louvain un député grec, libéré une fois son identité connue. Selon Eric David, les parlementaires européens bénéficient d'une exemption de toute mesure de détention et de poursuite judi-

ciaire sauf flagrant délit. Dans le cas qui nous occupe, tout est question d'interprétation. Si le député a sorti une carte prouvant sa qualité et si les gendarmes n'en ont pas tenu compte et l'ont embarqué, il s'agit d'un abus de droit. Si tel n'est pas le cas, peut-on reprocher aux gendarmes d'avoir mis la main au collet d'un homme en fuite au milieu de suspects et dont le statut particulier n'est pas inscrit sur le front?

J.-C. M.

Violence

CIZRE. Accrochages entre manifestants kurdes et forces de sécurité turques. Des accrochages sporadiques se sont poursuivis, toute la nuit de samedi à dimanche, à Cizre sous couvre-feu, après des incidents sanglants de la célébration de Newroz (nouvel an kurde) qui ont fait 10 morts dans cette ville de 60.000 habitants du Sud-Est anatolien à majorité kurde, proche de la frontière syrienne. Huit personnes ont, par ailleurs, été tuées et vingt autres blessées lors d'un accrochage entre manifestants et forces de sécurité à Nusaybin, sur la frontière syrienne. Cet incident a porté à 43 morts le bilan d'une série d'affrontements qui ont éclaté à l'occasion du nouvel an kurde. La police turque a été placée en état d'alerte dans la région, le parti ouvrier kurde (PKK) ayant menacé de provoquer un soulèvement populaire.

Newroz kurde : 38 morts

Trente-huit personnes au moins ont trouvé la mort dans le sud-est de la Turquie à l'occasion du Newroz, le nouvel an kurde. A Cizre, un bastion du Parti des travailleurs du Kurdistan, un mouvement marxiste qui lutte pour l'indépendance, dix personnes ont trouvé la mort au cours d'affrontements avec les forces de sécurité. Huit autres personnes ont été tuées à Nusaybin, sur la frontière syrienne.

Selon Ankara, les manifestants kurdes ont les premiers ouvert le feu. Cette version est contestée de source kurde, sauf pour Sirnak où un policier a été tué par balles et un autre lynché. D'après le Comité du Kurdistan, le bilan s'élèverait en réalité à 46 morts, des affrontements ayant eu lieu dans onze localités différentes.

L'âpre colère des Kurdes

BRUXELLES - Cible habituelle de mouvements revendicatifs de tout genre, le quartier du Parlement européen a été, cette fois-ci, au centre d'une agitation trouvant son origine bien loin des frontières de la CEE.

Altercations

Tout a commencé quand une centaine de Kurdes turcs, parmi lesquels de nombreux enfants, ont décidé, lundi matin, d'occuper le hall d'entrée du Parlement européen, pour protester contre la répression turque contre les Kurdes. En effet, au moins 53 Kurdes ont été tués ce week-end par les forces de sécurité turques à l'occasion de la célébration du nouvel an kurde.

Peu avant 11 heures, un commando d'une dizaine de Kurdes avait saccagé à coups de marteau les vitrines de la façade de l'ambassade de Turquie, située rue Montoyer. Plus tôt dans la matinée, les bureaux de la Turkish Airlines et une banque turque de la rue du Commerce avaient également été la cible des manifestants. Suite à l'intervention, rapide, de la gendarmerie, les Kurdes ont rapidement pris la fuite en s'engouffrant dans la bouche de métro *Luxembourg*, d'où ils étaient sortis quelques minutes plus tôt. Les gendarmes avaient alors interpellé deux personnes dans cette même station de métro.

C'est alors qu'un peu plus tard,

rue Belliard, à la hauteur du Parlement européen, une altercation s'est produite entre des gendarmes qui venaient d'interpeller quatre manifestants munis de marteaux. Une dizaine de Kurdes, qui occupaient le hall du Parlement, s'en sont alors pris aux gendarmes afin de reprendre leurs compatriotes des mains des forces de l'ordre.

A cette occasion, un gendarme a été blessé légèrement. Les suspects kurdes ont alors trouvé refuge à l'intérieur du Parlement, qui bénéficie de l'extraterritorialité. A ce moment, une centaine de gendarmes ont pris position devant le Parlement européen en attendant les instructions du ministère de

l'Intérieur pour faire évacuer les occupants.

Il semble alors qu'un léger flottement se soit produit, résultant de l'attente d'instructions plus précises du parquet concernant l'identification des manifestants s'étant rendus coupables de déprédations. Une période d'hésitation qui devait aller jusqu'à entraîner des rumeurs de différences de point de vue entre le ministre de l'Intérieur, Louis Tobback, et le ministre de la Justice, Melchior Wathelet. Selon nos confrères de la RTBF, ce différend allait même jusqu'à une demande d'arbitrage de la part du Premier ministre, Jean-Luc Dehaene. Une information toutefois immédiatement démentie par le porte-parole de M. Dehaene.

Interpellation d'un député grec

Vers 14 h 30, un député européen grec communiste, M. Alexandros Alavanos, avait été interpellé alors qu'il tentait de faire sortir, par l'arrière du bâtiment, deux des manifestants recherchés. Dans un deuxième véhicule de parlementaires européens se trouvait un troisième Kurde qui est sorti une heure plus tard après que les gendarmes eurent lancé un ultimatum.

A bord de ce deuxième véhicule se trouvaient, outre un manifestant, le député européen français vert Marguerite-Marie Dinguirard ainsi que son collègue grec socialiste Dimitrios Pagoropoulos. Mme Dinguirard a à cette occasion déclaré avoir l'intention de protester auprès des autorités belges après ce qu'elle a qualifié d'*incident diplomatique*.

Vers 15 h 20, les Kurdes qui occupaient le hall d'entrée du Parlement ont pu quitter les lieux sans problèmes, les autorités belges étant satisfaites des interpellations réalisées peu auparavant.

Ph. B.

Les manifestants kurdes s'en étaient pris à coups de marteau aux vitres de l'ambassade de Turquie. (Ph. Way Press)

Le député européen grec Alavanos, conduit au poste. (Photo Europictures)

Incident diplomatique face au Parlement européen

Un député grec emmené par les gendarmes, deux voitures cernées rue Belliard à la suite d'une manifestation kurde

Un député européen grec a été brièvement interpellé lundi devant le Parlement européen, rue Belliard à Bruxelles, au beau milieu d'un incident diplomatique et court-linésque qui a mis aux prises gendarmes belges, manifestants kurdes et quelques députés européens. L'incident a eu pour conséquence indirecte de bloquer la circulation sur deux voies de cette importante artère bruxelloise pendant plusieurs heures.

Le député grec, Alexandros Alavanos, 41 ans et ex-communiste, a été interpellé par la gendarmerie belge, menotté, conduit puis relâché à la rue de Louvain, après avoir tenté, avec des collègues, de faire sortir du Parlement européen des jeunes manifestants kurdes qui occupaient le hall d'entrée du Parlement. Malgré son passeport bleu qui lui confère une immunité diplomatique, les gendarmes ont jugé qu'Alavanos tentait de couvrir la fuite de manifestants qui, un peu plus tôt dans la journée, avaient saccagé les vitres de la chancellerie et du consulat général de Turquie auprès de la Belgique, rue Montoyer.

Les Kurdes protestaient contre le massacre d'au moins 53 des leurs par les soldats turcs, ce week-end, lors du

nouvel an kurde. Plusieurs « commandos » de 5 à 7 personnes s'en sont aussi pris, lundi matin, aux vitres des bureaux de Turkish Airlines au Cantersteen et des banques Ziraat et Halbank dans le centre-ville. Au terme de la journée, la gendarmerie avait procédé à une petite dizaine d'arrestations - dont 5 judiciaires. Toutes les personnes interpellées devaient être relâchées en fin d'après-midi.

LITIGIEUX. Comme on le lira dans nos pages intérieures, l'interpellation du député grec, qui bénéficie d'une immunité diplomatique, est litigieuse selon le professeur Eric David de l'ULB. Elle a fait l'objet d'un rapport à Athènes, nous a confié un diplomate grec. Mais les gendarmes, pour leur défense, déclarent qu'ils ne savaient pas qu'ils avaient affaire à un député européen lorsqu'ils lui ont passé les menottes - des attaches-câble qu'un capitaine de gendarmerie a décrites comme des « menottes sympathiques » avec lesquelles « on ne risque pas de perdre les clés ».

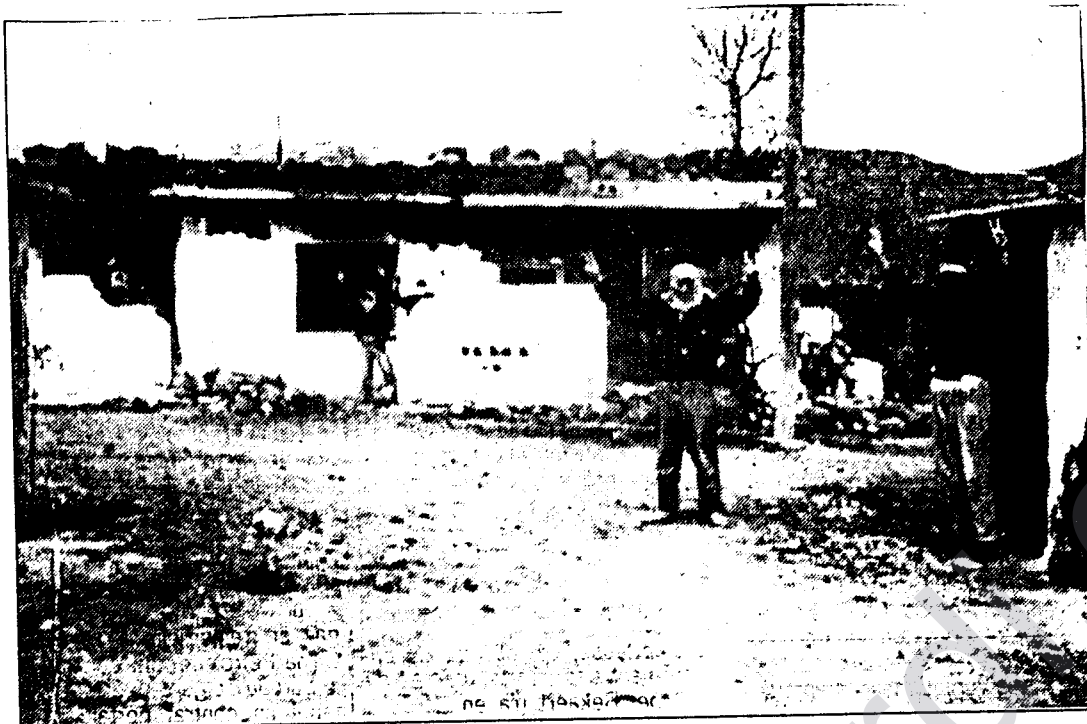
L'interpellation du député grec s'est faite au beau milieu de la rue Belliard, vers 14 h 30, alors qu'il tentait, à bord d'une Audi louée par le Parlement européen, d'échap-

per à la vigilance des forces de l'ordre. Avaient pris place dans la voiture, selon les gendarmes, deux des quatre Kurdes qui avaient été surpris, hier matin, à défoncer les vitres de la mission diplomatique turque avec des marteaux. Un deuxième véhicule, une Mercedes qui ouvrait la

**Christophe
LAMFALUSSY.**

(Voir suite en page 5)

La Libre Belgique
24.03.92

Des indépendantistes kurdes du PKK se sont rendus à l'armée turque à Cizre. Photo EPA.

Kurdes et Turcs se combattent toujours

Un journaliste turc tué à Cizre

Des affrontements se sont poursuivis entre forces turques et rebelles kurdes lundi à Cizre, dans le sud-est de la Turquie. Selon les autorités, 48 personnes — 53 selon d'autres sources — ont été tuées dans cette région depuis le début du week-end dans des heurts entre forces de l'ordre et séparatistes du Parti des travailleurs du Kurdistan (PKK) qui ont coïncidé avec la fête du Newroz, le nouvel an kurde.

A Cizre, un photographe de presse turc, Izzet Kezer, correspondant du quotidien « Sabah », a été tué d'une balle dans la tête, apparemment tirée d'un blindé de la gendarmerie, alors qu'il se rendait avec un drapeau blanc sur le lieu d'une explosion. Des journalistes ont vu des soldats foncer en jeep dans les rues du centre-ville en tirant à la mitrailleuse. Deux véhicules-transport de troupes ont pris position sur une colline à l'entrée de la localité, où le couvre-feu a été décrété samedi.

Contacté par téléphone, un habitant de Cizre a rapporté que les tirs étaient nourris. On ne peut

pas mettre le nez à la fenêtre. Ça tire de partout, a-t-il dit. Les forces de sécurité ont fait irruption dans l'hôtel Kerem pour y installer des postes de tir. Sous le feu des francs-tireurs, des blindés ont dégagé les rues obstruées par des barricades à l'entrée de la ville.

Le couvre-feu est aussi en vigueur à Sirnak, Nusaybin, Yuksekova. A Van, il a été provisoirement levé. A Sirnak, les rebelles kurdes ont harcelé à la roquette et au mortier les positions des forces de sécuri-

té. Celles-ci ont fait prisonniers de nombreux terroristes et saisi de grandes quantités de munitions, a annoncé la radio turque. L'armée et la police ont le contrôle des lycées de la ville, qui servaient de QG ou de dépôts de munitions aux rebelles, a précisé le gouverneur de la province, ajoutant que les séparatistes avaient pilonné la mairie, les casernes de la gendarmerie et de l'armée, un commissariat et d'autres bâtiments publics. (D'après Rtr et AFP.)

À Bruxelles, le parquet interroge

Le parquet de Bruxelles signalait, hier soir, que cinq suspects étaient interrogés à la suite des incidents du matin au Parlement européen. Pas de réaction jusqu'ici aux Affaires étrangères.

Le « Comité du Kurdistan » à Bruxelles a revendiqué l'occupation du Parlement européen, en réaction à la répression brutale dans des villes kurdes de Turquie.

Dans un communiqué de soutien à la demande kurde d'envoi d'une mission d'enquête, les « Verts » du Parlement justifient l'action de l'eurodéputée française Dingirard, qui a accompagné les manifestants kurdes qui évacuaient les lieux pour assurer leur sécurité, voulant ainsi justifier leur espoir dans le Parlement.

R. Hq.

Les Kurdes turcs

« massacrés » ?

Selon deux députés d'Anatolie, le gouvernement d'Ankara ne contrôle plus la situation et le droit n'est plus respecté

Une très vive tension persiste dans le sud-est anatolien où, selon une source digne de foi citée par l'AFP, l'aviation turque a effectué un raid contre la ville de Sirnak, mitraillant des maisons et larguant des bombes incendiaires. Sirnak, située à une quarantaine de kilomètres de la frontière syrienne, a été le théâtre, au cours du week-end, de très violents incidents. Un policier y a été tué par balles et un autre lynché.

PAR LE SANG. Au moins 55 personnes ont été tuées depuis samedi en Anatolie au cours d'affrontements entre forces gouvernementales et partisans du PKK, le Parti des travailleurs du Kurdistan en lutte depuis 1984 pour la création d'un Etat kurde indépendant.

Deux députés kurdes, M. Hatip Dicle et Mme Leyla Zana, ont déclaré mardi au cours d'une conférence de presse à Diyarbakir, le principal centre du sud-est anatolien, que nonante-trois personnes ont été tuées depuis samedi et plusieurs centaines d'autres blessées. Selon eux,

l'Etat turc « réprime par la violence et le sang les manifestations populaires de Newroz ». Les troubles ont commencé vendredi dernier en Anatolie lorsque les Kurdes de la région, qui épousent de plus en plus les thèses séparatistes du PKK, ont manifesté à l'occasion du Newroz, le Nouvel An kurde dont la célébration a été autorisée par Ankara sous le couvert d'une « fête du printemps turc ».

Selon M. Dicle et Mme Zana, le gouvernement « ne contrôle plus l'Etat et le droit n'est pas en vigueur dans la région ». Ils ont appelé l'ensemble de la population, kurde et turque, à se montrer solidaire avec « les Kurdes victimes d'un massacre ».

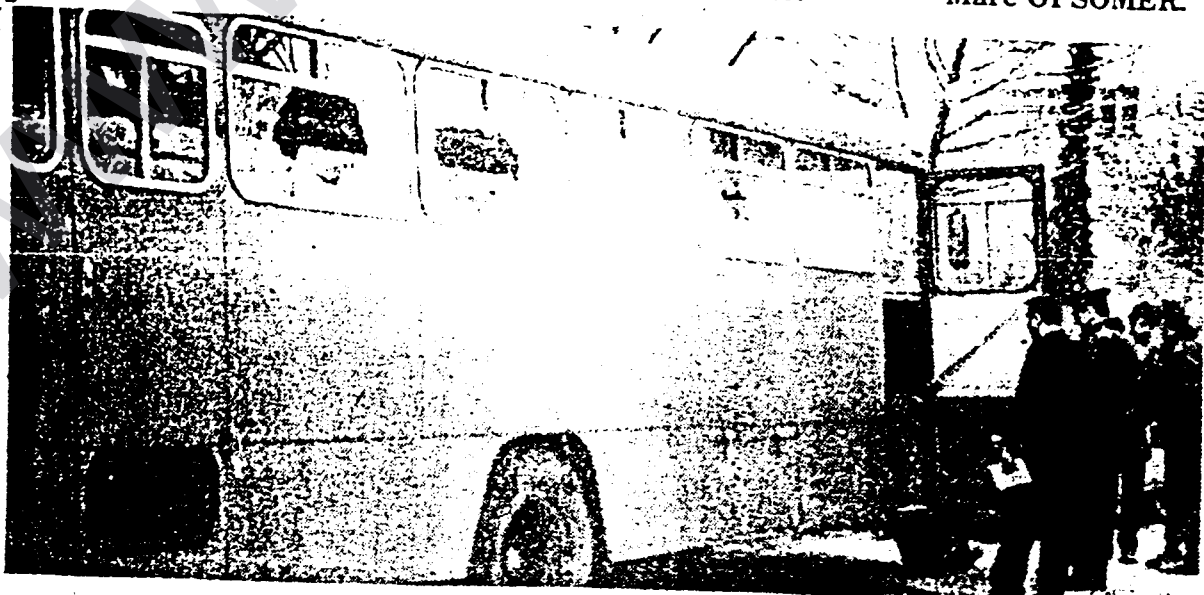
PARLEMENT. De son côté, le président à Diyarbakir du Parti populaire du travail, le parti indirectement représenté au Parlement turc par vingt-deux députés kurdes (qui ont été élus sur la liste socialiste du... vice-Premier ministre Inonu), a demandé aux deux ministres kurdes du gouvernement MM. Hikmet

Cetin, le ministre des Affaires étrangères, et Mehmet Kahraman, le ministre d'Etat responsable des droits de l'homme, de démissionner pour protester contre « le massacre des Kurdes ». Il a précisé qu'un Parlement kurde allait être formé et qu'un référendum serait organisé pour savoir si les Kurdes veulent « continuer à vivre sous le même toit avec la Turquie ».

A Istanbul, quatre personnes, dont une femme, ont ouvert le feu à l'arme automatique sur un autobus de l'Administration nationale des eaux, tuant deux passagers - qui seraient des agents secrets - et faisant trois blessés. L'attentat a été revendiqué par l'organisation d'extrême gauche Dev Sol.

Par ailleurs, des Kurdes ont continué à manifester dans plusieurs villes européennes en s'attaquant soit à des ambassades de Turquie, soit à des établissements turcs. Des manifestations ont ainsi eu lieu à Londres, Paris, et Wiesbaden.

Marc OPSOMER.

Attentat, une fois de plus, à Istanbul. Il a été revendiqué par le groupe de guérilla urbaine Dev Sol. (Photo EPA)

Protestation contre la répression des Kurdes en Anatolie

Vague d'actions antiturques

L'organisation turque d'extrême gauche Dev-Sol a revendiqué l'attentat contre un autobus qui a fait, selon un dernier bilan, deux morts et sept blessés mardi matin à Istanbul, précisant qu'elle protestait contre le massacre du peuple kurde dans le sud-est anatolien. Le véhicule visé est un autobus des services de renseignements (MIT) qui faisait la navette entre les logements du MIT et son quartier général.

Selon deux députés kurdes de Diyarbakir, quatre-vingt-treize personnes ont été tuées et plusieurs centaines d'autres blessées depuis samedi, lors des affrontements survenus après les célébrations du Newroz, le nouvel an kurde, alors que les derniers bilans officiels parlent de 57 ou 60 victimes.

Par ailleurs, dans une interview accordée au quotidien turc « Miliyet », le secrétaire général du Parti des travailleurs du Kurdistan, l'une des principales organisations kurdes en lutte contre le pouvoir central, a affirmé que la lutte armée s'intensifiera, même si cela doit coûter la vie à trois cent mille personnes. À partir de ce 21 mars, tous les jours sont Newroz pour nous. Il a aussi précisé qu'un parlement kurde allait être formé dans les prochains mois et qu'un référendum sera organisé par la suite sur le oui ou le non pour continuer à vivre sous le même toit avec la Turquie.

D'autre part, des Kurdes ont manifesté mardi dans plusieurs villes européennes en s'attaquant à des ambassades de Turquie (à Lon-

dres) ou à des banques et établissements turcs (comme en Allemagne, à Wiesbaden, Darmstadt, Cologne, Berlin...), pour protester contre les affrontements du sud-est anatolien.

À Bruxelles, l'ambassadeur de Grèce Constantin Eliopoulos a demandé au ministère de l'Intérieur un entretien à propos de l'interpellation, lundi, du député européen Alekos Alavanos, membre de la Coalition de gauche et du Progrès, qui avait tenté de faire monter deux manifestants kurdes dans sa voiture. Il s'agit d'une simple mise au point avec les autorités compétentes belges, selon l'ambassadeur, qui n'entend nullement en faire un incident diplomatique. Tandis qu'à Athènes, le Premier Mitsotakis exprimait sa tristesse... (AFP, AP, Belga.)

Le Soir 25.03.92

Incident diplomatique

(Voir début en page 1)

marque, a également été stoppé par les gendarmes. A l'intérieur : un manifestant kurde, la députée européenne Marguerite-Marie Dinguirard (Verts - France) et son collègue Dimitrios Pagoropoulos (socialiste - Grèce).

ULTIMATUM. Cernés par une haie de gendarmes, les occupants de la Mercedes ont tout d'abord refusé de quitter leur véhicule, arguant de leur immunité de parlementaire. La chaussée a été bloquée. Les caméras de la TV se sont placées. Et les négociations ont commencé. En l'absence d'Egon Klepsch, président de l'assemblée parlementaire des Douze, plusieurs vice-présidents sont descendus de leur bureaux. Rien n'y fit. Il fallut

attendre un « ultimatum » des officiels belges - « on leur a donné cinq minutes pour sortir », a dit un gendarme - pour que les deux députés européens, le teint blême, se hissent au dehors. Le Kurde est aussitôt embarqué.

« De toute façon », s'explique Mme Dinguirard, « ils allaient prendre la voiture d'assaut. Nous avons aussi reçu l'assurance que le Kurde vivait légalement en Belgique et qu'il n'allait pas être expulsé ». Interrogée sur les motifs qui l'avait poussée à protéger un manifestant, la parlementaire a rétorqué : « Notre but ? Les faire quitter le Parlement. On savait qu'ils n'étaient pas des terroristes ».

Ch. Ly.

Les affrontements turco-kurdes se poursuivent

L'aviation turque a effectué un raid mardi en milieu de journée sur la ville de Sirnak (sud-est anatolien à majorité kurde), mitraillant des maisons et larguant des bombes incendiaires, selon une source digne de foi contactée par téléphone depuis Ankara par l'AFP. Toujours selon cette source, ce raid aérien n'aurait pas fait de victimes. Sirnak, qui compte 25.000 habitants et est située dans le sud-est de la Turquie, à une quarantaine de kilomètres des frontières syrienne et irakienne, est l'une des villes qui ont été depuis le week-end dernier le théâtre de sanglants affrontements entre les forces de l'ordre et la population à l'occasion des célébrations du nouvel an kurde. Ces affrontements ont fait 93 morts et plusieurs centaines de blessés, selon deux députés kurdes. Dans la matinée, deux agents des services secrets turcs avaient été tués et sept autres blessés par des inconnus qui ont ouvert le feu au fusil d'assaut Kalachnikov contre le bus dans lequel ils circulaient dans le centre d'Istanbul. Les agresseurs, quatre hommes et une femme, ont pris la fuite à bord d'un taxi volé. L'attentat a été revendiqué au nom de l'organisation d'extrême gauche Dev Sol, qui s'est alliée à Istanbul avec les séparatistes du Parti ouvrier kurde (PKK). Par ailleurs, une dizaine de personnes ont été arrêtées au cours d'échauffourées entre manifestants kurdes et policiers devant l'ambassade de Turquie à Londres. Environ 200 manifestants s'étaient rassemblés en fin de matinée devant le bâtiment.

La Dernière Heure 25.03.92

ANKARA. Durcissement du gouvernement Demirel face à la situation en Anatolie. Le gouvernement d'Ankara a opté pour un « net durcissement » de sa politique à l'égard des Kurdes de Turquie, a estimé mercredi la presse turque, qui a souligné la fermeté des autorités lors des violents incidents de ces derniers jours entre l'armée et la population du Sud-Est anatolien ayant fait de 37 à 93 morts selon les sources. Selon la presse turque, Suleyman Demirel a déclaré que « ce mouvement de guérilla actif depuis huit ans sera détruit par l'Etat, qui a la capacité et les moyens de le faire ». Par ailleurs, un raid aérien turc a été lancé dans la matinée de mercredi contre « deux objectifs » de rebelles kurdes de Turquie basés en territoire irakien, a annoncé à Ankara un haut responsable de l'état-major turc.

Calme précaire au Kurdistan turc

Ankara dément avoir fait bombarder
Sinnak. Deux nouveaux attentats

La Dernière Heure 26.03.92

Rébellion kurde : net durcissement d'Ankara

Le gouvernement d'Ankara a opté pour un net durcissement de sa politique à l'égard des Kurdes, estime la presse turque, soulignant la fermeté des autorités lors des violents incidents entre l'armée et la population du sud-est anatolien — ils ont fait 37 morts selon les autorités, 93 selon deux députés kurdes.

Évoquant la rébellion kurde, le Premier ministre Suleyman Demirel a déclaré que ce mouvement de guérilla actif depuis 8 ans sera détruit par l'Etat, qui a la capacité et les moyens de le faire. M. Demirel a cependant refusé d'instaurer l'état de siège, à la suite duquel, selon des proches du Premier ministre, le gouvernement risquerait de perdre l'initiative et serait dépendant des militaires.

Exemple de l'attitude « ferme » d'Ankara : un nouveau raid aérien a été lancé, mercredi matin, contre deux objectifs de rebelles kurdes de Turquie basés en Irak. Le ministère turc des Affaires étrangères a en revanche démenti qu'il y ait eu un bombardement, mardi, de la ville kurde de Sinnak, en Turquie, par des avions turcs.

Par ailleurs, deux policiers ont été tués et quatre autres blessés, mercredi, lors de deux attentats à Ankara et Adana. Le second a été revendiqué par l'organisation d'extrême gauche Dev-Sol, « solidaire des Kurdes ». (D'après AFP et AP.)

Deux attentats ont encore eu lieu mercredi en Turquie où l'on assiste peut-être, par ailleurs, à un retour à la « normale » dans le Sud-Est anatolien.

Trois hommes armés ont ouvert le feu sur des policiers à Tuzlucayir, dans la banlieue ouvrière d'Ankara. Un policier a été tué. A Adana, dans le sud du pays, trois personnes ont été criblées de balles une voiture de police. Le conducteur a été tué sur le coup.

STABILISE ? Ces attentats surviennent alors que, dans le Sud et le Sud-Est à majorité kurde de la Turquie, la situation semble s'être relativement stabilisée après cinq journées de violents affrontements à l'occasion des célébrations du Nouvel An kurde, le Newroz. L'armée paraît avoir repris le dessus mais les apparences peuvent être trompeuses : les maquisards du PKK, le Parti des travailleurs du Kurdistan qui lutte depuis 84 pour la création d'un Kurdistan indépendant, se battent surtout la nuit. Or, des témoignages indiquent, par exemple, que les blindés turcs occupent le centre des principales villes kurdes pendant la journée mais se retirent ensuite. Il n'est donc pas exclu que les séparatistes kurdes, qui bénéficient d'un soutien de plus en plus manifeste de la part de la population, continuent selon la bonne formule marxiste à être en réalité chez eux « comme un poisson dans l'eau ».

Mercredi, un porte-parole adjoint du ministère turc des Affaires étrangères, M. Ferhat Ataman, a démenti que l'aviation turque ait bombardé Sinnak, une ville de 25.000 habitants du sud-est de la Turquie, mais il l'a fait dans des termes ambigus. S'il a démenti un « bombardement », il n'a par

contre pas formellement démenti qu'il y ait eu un raid aérien, ni que des maisons aient été mitraillées.

Selon des témoins cités par l'AFP, une vingtaine de maisons de Sinnak ont été prises mardi sous le feu de l'aviation. Des maisons ont été touchées par des « bombes incendiaires » mais il n'a pas été précisé si ces bombes avaient été larguées par avion.

PAS D'ALTERNATIVE. Au niveau plus strictement politique, il convient de relever les déclarations très fermes faites mardi soir à la télévision par le Premier ministre turc, M. Suleyman Demirel. Le Sud-Est anatolien, a-t-il déclaré en faisant allusion au PKK, appartiendra « soit à l'Etat, soit à eux ». M. Demirel, qui avait au cours des dernières semaines pratiqué une politique d'ouverture envers les Kurdes, allant même jusqu'à parler d'« identité » kurde alors que la règle sacro-sainte du kémalisme veut qu'il n'y ait que des Turcs en Turquie, a ajouté qu'il n'y a « pas d'autre alternative que de rétablir l'ordre de la loi dans cette région ». M. Demirel a qualifié les activités des rebelles kurdes de « mouvement de guérilla qui a pour objectif de combattre l'unité nationale » et a renouvelé son appel aux « brigands » pour qu'ils se rendent... avec leurs armes.

A noter que, pour la première fois, M. Demirel s'est livré à une estimation du nombre de maquisards. Il a cité le chiffre de 3.000 rebelles sur le sol turc et de 7.000 autres dans des pays étrangers. Le chef du PKK, Abdoullah Ozcalan, que les Kurdes appellent plus simplement « Apo », avait récemment estimé ses effectifs à une dizaine de milliers de combattants.

Marc OPSOMER.

Nucléaire et pétrole irakiens

Le chef de la délégation irakienne aux négociations avec l'Agence internationale de l'énergie atomique a appelé jeudi à Amman à la neutralisation ou à la vente des installations du site nucléaire d'Al-Atheer, près de Bagdad, plutôt qu'à leur destruction.

L'AIEA avait informé l'Irak, mercredi à Vienne, de sa décision de procéder à la destruction des installations et équipements pour le développement d'armes nucléaires au site d'Al-Atheer et annoncé que cette destruction commencerait début avril. L'Irak a estimé la valeur des installations à près de 300 millions de dollars; le site n'a

été détruit qu'à environ 15 pour cent durant la guerre du Golfe.

D'autre part, les négociations entre l'ONU et l'Irak sur une reprise éventuelle des exportations irakiennes de pétrole ont recommencé, jeudi à Vienne, après avoir été interrompues par Bagdad en février. En septembre, le Conseil de sécurité a proposé d'autoriser l'Irak à vendre, pendant six mois, l'équivalent de 1,6 milliard de dollars de brut pour financer l'achat de produits de première nécessité et de médicaments; 600 millions de dollars devraient servir à financer les missions de l'ONU en Irak. (D'après AFP.)

LE SOIR ● VENDREDI 27 MARS 1992

Plus d'armes allemandes à la Turquie

L'Allemagne a suspendu, jeudi, son aide militaire à la Turquie, car elle craint que les armes qu'elle a livrées à ce pays soient utilisées contre la population kurde alors

qu'Ankara a lancé une vaste opération près de la frontière turco-irakienne. L'Allemagne fournit des armes à la Turquie à condition qu'elles servent uniquement à dé-

fendre ce membre de l'Otan. Sur le terrain, l'armée turque recherche les séparatistes kurdes et fouille les maisons, ici à Cizre, théâtre d'affrontements. Photo EPA.

Le PKK déclare la guerre totale à Ankara

Les Kurdes turcs haussent le ton

Le Parti des travailleurs du Kurdistan (PKK), indépendantiste marxiste kurde de Turquie, a annoncé, vendredi, à partir de la plaine libanaise de la Békaa, sous contrôle syrien, le début d'une guerre totale contre le pouvoir central turc. Le chef politique du PKK au Liban, dont le nom de guerre est « Kani », a déclaré que des opérations vont être menées désormais partout en Turquie jusqu'à ce que le siège du Kurdistan imposé par l'armée turque soit levé. L'année 1992 sera l'année du sang pour l'insurrection kurde, a-t-il ajouté. Toutes les institutions de l'Etat turc, qu'elles soient militaires ou économiques, les bâtiments publics dans toutes les villes de Turquie sont désormais considérés comme des cibles militaires pour l'armée de libération nationale du Kurdistan, a-t-il poursuivi, alors qu'un nouvel attentat

blessait légèrement deux sous-officiers turcs hier à Istanbul.

Plus de soixante personnes ont été tuées depuis une semaine dans le sud-est anatolien, limitrophe de la Syrie et de l'Irak, lors des troubles qui ont éclaté entre les rebelles kurdes et l'armée turque à l'occasion du Nouvel an kurde. Les attaques contre l'Etat turc ont dépassé le cadre du sud-est anatolien. Depuis dimanche, six membres des forces de l'ordre ont été tués et dix blessés à Istanbul, Izmir et Bursa.

Le chef militaire du PKK au Liban, « Abou Bakr », a pour sa part appelé les Kurdes à désertier l'armée turque et à s'enrôler dans l'armée de libération nationale du Kurdistan. Il a estimé improbable que la Syrie, sous la pression turque, mette fin à la présence de ses militants au Liban. (AFP.)

Le Soir - 28 et 29 mars 1992

Diplomatie

ANKARA. Le torchon brûle avec l'Allemagne. Le président turc Turgut Ozal a accusé Bonn d'avoir « une politique semblable à celle de l'Allemagne d'Hitler », fondée sur la force, dans une déclaration qui devrait envenimer encore un peu plus les relations turco-allemandes, publiée, sous ce titre, dimanche à la une du quotidien *Cumhuriyet*. « L'Allemagne d'aujourd'hui ne le fait pas de cette même façon, mais utilise sa force économique d'une mauvaise manière et, si elle continue, elle va se rendre compte qu'elle est dans une fausse voie », a-t-il ajouté, selon *Cumhuriyet*. Le chef de l'Etat turc, qui n'avait fait jusqu'à dimanche aucune déclaration sur le week-end sanglant de Newroz (nouvel an kurde), est sorti de sa réserve à la suite de la décision de Bonn de suspendre son aide militaire à la Turquie, soupçonnée d'avoir utilisé des armes allemandes contre sa population dans le sud-est du pays. Les incidents avec la population, suivis d'affrontements entre forces de l'ordre et rebelles kurdes dans le Sud-Est anatolien à majorité kurde, ont fait au moins 60 morts en une semaine.

Conséquences indirectes des actions kurdes et de leur répression

La Turquie et l'Allemagne en proie toutes deux à des tensions internes

Le président turc Özal prenant le contre-pied de son Premier ministre, le ministre allemand de la Défense sur la sellette : crises...

Conséquence indirecte des actions menées par les indépendantistes kurdes, rien ne va plus en Turquie. Reprenant l'initiative alors qu'il s'était tu jusque là, le président turc, Turgut Özal, dans une interview, dimanche, au quotidien « Cumhuriyet », a accusé Bonn d'avoir une politique semblable à celle de l'Allemagne de Hitler, fondée sur la force. L'Allemagne d'aujourd'hui ne le fait pas de cette même façon, mais utilise sa force économique d'une mauvaise manière, a ajouté le chef de l'Etat.

Parlant de la décision de Bonn de suspendre son aide militaire à la Turquie — soupçonnée d'avoir utilisé des armes allemandes contre sa population dans le Sud-Est, une répression qui a fait au moins 60 morts — M. Özal, dans ces propos qui devraient envenimer un peu plus les relations turco-allemandes, accuse l'Allemagne de fausse politique vis-à-vis d'Ankara et d'avoir suspendu son aide militaire à la Turquie pour des raisons de politique intérieure.

Dans cette déclaration, reprise également par le quotidien libéral « Milliyet », le président Özal accuse le ministre allemand des affaires étrangères, Hans-Dietrich Genscher, d'utiliser la Turquie comme un outil de politique intérieure en Allemagne avant de prochaines élections, pour se conci-

Mille Kurdes manifestant à Berlin contre la répression au Kurdistan turc, en Allemagne : hasard ? Photo EPA.

lier les groupes qui soutiennent officiellement le PKK (Parti des Travailleurs du Kurdistan, séparatiste, en lutte armée contre Ankara depuis août 1984). Sans accuser directement le gouvernement allemand de soutenir la rébellion kurde de Turquie, M. Özal affirme que des groupes influents dans plusieurs Länder (...) soutiennent l'organisation terroriste contre la Turquie (...) sous le prétexte des droits de l'homme.

Autant de propos qui illustrent la cohabitation difficile entre la présidence et le Premier ministre, Süleyman Demirel. Celui-ci, au cours d'une conférence de presse samedi à Ankara, avait estimé que la réaction de Bonn était due à un « malentendu ». M. Demirel avait souligné que la Turquie garderait son « calme » face aux critiques de l'Allemagne et n'aurait pas de réaction pouvant mettre en péril

l'amitié entre les deux pays, dont la présence en Allemagne de quelque deux millions de Turcs est l'un des « principaux liens ». Précisant cependant : Nous attendons de l'ensemble des pays du monde civilisé qu'ils n'agissent pas de façon à ce que leur attitude puisse être interprétée comme un soutien au terrorisme.

Soulignant que la Turquie traitait son problème de « terrorisme » comme l'Allemagne l'avait fait en son temps contre la bande à Badier, M. Demirel a démenti catégoriquement que des armes de provenance allemande aient été utilisées contre la population du Sud-Est anatolien. Il a souligné que ces armes avaient été fournies dans le cadre de l'article 3 de la charte de l'Otan, qui ne prévoit pas de « condition » à leur utilisation. Il n'a toutefois pas nié la présence de ces armes sur les lieux des incidents et n'a pas mentionné l'ac-

cord bilatéral turco-allemand limitant leur utilisation...

La crise ouverte dans les relations germano-turques — le ministre allemand du Travail, Norbert Blum, a d'ailleurs annulé la visite officielle qu'il devait effectuer en Turquie au mois de mai — pourrait aussi déboucher sur une crise en Allemagne. Elle a en effet mis en lumière un nouveau scandale politique qui pourrait coûter son poste au ministre de la Défense allemand, Gerhard Stoltenberg.

En novembre 1991, l'Allemagne a livré une quinzaine de chars allemands à la Turquie, ignorant le gel décidé par le parlement sur un contrat militaire. Cette révélation, confirmée vendredi par le porte-parole gouvernemental Dieter Vogel, a déstabilisé un ministre de la Défense à l'image déjà ternie par un scandale de livraisons illégales d'armes à Israël. (D'après AFP.)

NOUVELLES DU KURDISTAN

La situation au Kurdistan Irakien est alarmante. La région a été ravagée par les guerres et les campagnes de destruction de Saddam Hussein.

Depuis 1975, des campagnes de destruction systématique, pour démoraliser l'influence des mouvements Kurdes, ont été organisées : des puits sont empoisonnés ou bouchés avec du béton, les forêts et les terres agraires sont minées... La population est déportée dans les régions désertiques de l'Irak. En août 88, après le cessez-le-feu entre l'Irak et l'Iran, les Irakiens commencent une grande offensive à l'arme chimique dans la partie Nord du Kurdistan. Des milliers de Kurdes fuient. En avril 91, après la défaite irakienne au Koweït, Saddam Hussein s'en prend une fois de plus aux Kurdes. C'est l'exode massif de Kurdes vers les régions frontalières (Turquie et Iran).

Aujourd'hui les Irakiens sont coupables de violence envers les Kurdes. D'après les Nations Unies, aujourd'hui encore, 200.000 Kurdes sont en fuite.

LE RAVITAILLEMENT DE NOURRITURE : Les Kurdes ne savent plus produire de nourriture. Les agriculteurs sont chassés de leurs terres. Les moyens de production sont détruits. Le bétail est dérobé. Les terrains agraires et les bois sont minés. Les aides internationales qui se sont mises sur pied fin avril 91 ne pouvoient pas à tout le nécessaire. La nourriture sur les marchés libres arrive au compte-gouttes et est tellement chère qu'elle est impayable pour la plupart des Kurdes. Beaucoup n'ont plus de revenus depuis des mois. La crise du Koweït a fait augmenter les prix. Les Kurdes qui ont la chance de travailler touchent un revenu de 25 FB par mois : cela couvre à peine le besoin en lait d'une famille.

LES LOGEMENTS : Depuis 1975, 4.800 villages et une dizaine de villes d'importance moyenne ont été détruites. Beaucoup de Kurdes Irakiens se retrouvent, encore aujourd'hui, sans abri. Ils logent sous des tentes, dans des cahutes de fortune, ou à défaut, sous les arbres. L'hiver est rude dans ces montagnes du Nord Irakien, il neige et il gèle.

INFRASTRUCTURES : Les réseaux d'eau et d'électricité, dans beaucoup de cas, ne sont pas opérationnels. Les hôpitaux sont détruits.

EN RESUME : Les Kurdes sont devenus complètement dépendants de l'aide extérieure. Malgré la présence des différentes organisations internationales, l'aide est loin d'être suffisante. Si on veut éviter de voir encore des victimes kurdes, dans les mois qui suivent, par manque de nourriture, de médicaments, de protection contre le froid, ON DOIT A COURT TERME LEUR APPORTER UNE AIDE MASSIVE.

Peter MULLER.

NORD-EST IRAKIEN

Nous avons déjà récolté une grande partie de vêtements, couvertures, médicaments... pour le Kurdistan. Il nous manque des fonds pour acheminer tous vos dons et pour acheter de la nourriture de base.

En association avec des Hollandais, nous préparons un convoi qui devrait partir fin avril.

NOS CAMIONS SERONT ACHEMINES VERS LES ENDROITS OUBLIES DU KURDISTAN.

Vous pouvez nous aider en versant, dès aujourd'hui, avec la mention «NOURRITURE POUR LE KURDISTAN.»

Peter MULLER

KURDISTAN

Plus d'armement pour la Turquie ?

La VU réveille le spectre de la crise des armes

A l'origine de la chute des gouvernements Martens VIII et IX, le dossier des exportations d'armes est rapidement tombé dans les oubliettes politiques, après la crise : aucun parti n'a fait campagne sur ce thème. Mais certains essaient de rallumer la mèche.

Hier, la Volksunie publiait un communiqué pour exiger que la Belgique suive l'exemple de l'Allemagne et arrête immédiatement les livraisons d'armes à la Turquie. Motif : l'oppression du peuple kurde en Turquie. Elle appelle donc le nouveau gouvernement, et plus particulièrement les partis flamands de la coalition, le CVP et le SP, à ne plus se laisser mener par le bout du nez. Voilà qui n'est pas innocent, à la veille de l'ouverture du dialogue de communauté à communauté, dans lequel la VU jouera un rôle non négligeable...

Le problème des livraisons d'armes à la Turquie a été mis en lumière, vendredi dernier, par le groupe CVP de la Chambre : il demandait qu'un terme soit mis à ces exportations, prenant exemple sur l'Allemagne. Mais, à en croire le CVP, il ne s'agissait pas d'une attaque visant un dossier précis d'une entreprise (comme ce fut le cas, l'été dernier, avec les contrats de la FN au Moyen-Orient). La prise de position était donc essentiellement théorique, idéologique. D'ailleurs, ajoute le CVP, il n'y a pas de livraison en cours du côté flamand. Et du côté francophone ? Nous ne savons pas ce qui s'y passe...

Pour surmonter les divergences de vue entre Nord et Sud dans ce dossier, l'accord gouvernemental prévoit en effet un système où, selon l'expression chrétienne, la main droite ne sait pas ce que fait la main gauche. Willy Claes, ministre SP des Affaires étrangères, et Robert Urbain, ministre PS du Commerce extérieur, sont responsables des décisions en matière d'exportation d'armes... chacun de leur côté. Et sur leur territoire : le premier est chargé des dossiers des entreprises situées en Flandre ou des sociétés bruxel-

loises ayant introduit leur demande en néerlandais; le second s'occupe des entreprises wallonnes et bruxelloises pour celles qui ont introduit leur dossier en français. Un compromis à la belge...

La VU, elle, voit les choses autrement. Les licences d'exportation d'armes sont toujours une compétence fédérale, estime Jaak Gabriëls. Les comités ministériels et même un ministre fédéral wallon ou flamand ne peuvent rien y changer. L'argument selon lequel les Flamands n'auraient plus rien à dire aux fournisseurs d'armes wallons, manque de fondement juridique. Quoi qu'il en soit, au cabinet de Robert Urbain, on confirme qu'aucun dossier à destination de la Turquie n'est en cours, côté francophone : Il n'y a rien dans le pipe-line. Ni aucune livraison d'équipement belge qui pourrait servir à la répression kurde.

Juridiquement, les adversaires des livraisons d'armes à la Turquie évoquent un autre argument : la nouvelle loi sur le commerce des armes, votée l'été dernier, exclut les exportations d'armement vers les pays en proie à une guerre civile, à des troubles internes importants ou se livrant à des génocides. Mais Flamands et francophones ne pourront se disputer à ce sujet, pour l'instant du moins, puisque la loi du 13 juillet 1991 n'est pas encore en vigueur !

Car l'arrêté d'application n'est pas sorti, l'avis du Conseil d'Etat s'étant fait attendre. Des réunions sont organisées pour reformuler le texte sur la base des remarques du Conseil d'Etat et de la nouvelle configuration du gouvernement.

Mais, une fois de plus, la communauté internationale pourrait mettre les Belges d'accord. Puisque, aujourd'hui, les pays membres de l'Otan pourraient définir une position commune à l'égard de la Turquie et que la CEE va également se concerter. La Belgique n'aurait plus, alors, qu'à suivre le mouvement...

Ma. D.

Les experts de l'ONU plutôt satisfaits

Après 10 jours de mission en Irak, des experts des Nations unies ont déclaré lundi que le décompte fourni par l'Irak des missiles qu'il a détruits au mois de juin dernier est crédible, sans le préciser. Mais le chef des 35 membres de la mission de l'ONU, Derek Boothy, a ajouté qu'il restait à savoir si l'Irak possède encore des missiles Scud. La mission a visité sept sites au nord et au sud de Bagdad où les Irakiens ont enterré les débris des missiles et d'autres armes détruites conformément aux accords de cessez-le-feu après la guerre du Golfe. (AP.)

Animations

Journées turques et kurdes

Les «Rencontres d'ici et d'ailleurs» vous donnent l'occasion de découvrir la Turquie, un pays de mosaïque de cultures et de civilisations, lors des *Journées turques et kurdes* qu'elles organisent le **vendredi 3** (à partir de 19 h 30) et le **samedi 4** avril. Au programme: une exposition de photos, d'artisanat et de peintures turques et kurdes, deux films: *Voyage vers l'espoir* de Umud'a Yolculuk (Suisse, 1990, Oscar du meilleur texte étranger) et *Metin* de T. Draeger (RFA, 1979), une conférence-débat sur *L'immigration de Turquie*, et des spectacles de danses et de chants populaires. Tout ceci à l'Espace Senghor, 366 ch. de Wavre, 1040 Etterbeek. Info: Foyer culturel d'Etterbeek (02/230.31.40).

LA CITE .2-04-92

LE SOIR ● MERCREDI 1er AVRIL 1992

RENCONTRES

D'ICI

Pour souffler les dix bougies des *Rencontres d'ici et d'ailleurs*, communautés immigrées sont mises en vedette: la turque, l'espagnole et la maghrébine. Deux jours d'expos, de conférences-débats, de projections de films, de concerts et de danses.

Bruxelles, Espace Senghor, 2
dès 19h30, et samedi, dès 17 h
(02/230.31.40).

L'INSTANT .2-04-92

• Plus de 80.000 ressortissants de Turquie vivent en Belgique avec toute leur diversité ethnique, religieuse et culturelle. Mises sur pied par le Foyer Cult. d'Etterbeek, les «JOURNEES TURQUES ET KURDES» nous donneront l'occasion de faire plus ample connaissance avec ce pays de mosaïque de cultures et de civilisations. Expos, films, conférence-débat, animations vous sont proposés les 3 (dès 19 h 30) & 4.4 (dès 17 h), à l'Espace Senghor, ch. de Wavre. ☎ (02) 230.31.40. ■

TELEMOUSTIQUE .2-04-92

RENCONTRES D'ICI ET D'AILLEURS

Les 3 et 4 avril - Espace Senghor -
Chée de Wavre 366 - 1040 -
230.31.40

Quand, en 1982, des habitants d'origines culturelles diverses d'Etterbeek se sont réunis autour d'un thé à la menthe, aucun

n'imaginait que leurs «Rencontres d'ici et d'Ailleurs» allaient grandir. Il est vrai que l'idée de vivre des moments culturels inédits était excellente ! Cette année, vous vivrez à l'heure turque et kurde en commençant par découvrir, le 3 à 19h30, une expo photo sur la Turquie, des peintures et sculptures et de l'artisanat de ces deux ethnies. A 20h30, on vous invite à voir le film «Voyage vers l'espoir» (1990), Oscar du meilleur film étranger, de X. Koller, ra-

contant l'histoire d'une famille turque partant pour un pays nanti, la Suisse. Le 4, projection à 17h du film «Metin» de T. Draeger relatant l'histoire d'un petit Turc de 6 ans vivant à Berlin. A 18h30, des personnalités parleront de «l'Immigration de Turquie» et ces journées turques et kurdes se clôtureront en musique comme il se doit !

Rencontres d'une autre type

Foyer culturel
Depuis dix ans, Etterbeek
favorise la rencontre des cultures

En 1982, une cinquantaine d'habitants d'Etterbeek d'origines culturelles différentes se réunissent autour de verres de thé à la menthe. Ils sont loin d'imaginer que leurs rencontres « d'ici et d'ailleurs » vont s'institutionnaliser et se poursuivre jusqu'à aujourd'hui.

Ces moments culturels inédits basés sur une communauté etterbeekoise d'origine étrangère accueillant dans un cadre convivial le restant de la population ont vu défiler les Maghrébins, les Espagnols, les Turcs, les Africains, les Latino-Américains, les Portugais, les Cap Verdiens, les Centre Européens... Instrument d'intégration important, ces rencontres qui développent la connaissance et la compréhension d'autres cultures bénéficient depuis deux ans d'une partie des fameux « subsides à la cohabitation des différentes communautés locales » que la Région bruxelloise alloue à la commune d'Etterbeek.

Cette année, les « Rencontres d'ici et d'ailleurs », qui ont élu domicile à l'Espace Léopold Senghor, entendent cette année fêter dignement leur 10e anniversaire. Trois communautés seront à l'honneur en 1992 : la turque, l'espagnole et la maghrébine.

TURCS ET KURDES. Tristement revenus à la une de l'actualité, on évoquera les Turcs et les Kurdes pour de plus joyeuses raisons ce week-end à Etterbeek.

Le vernissage de l'exposition de photos de Turquie de Mu-

harrem Türköz et de peintures de Nazife Kan ouvrira les festivités ce vendredi à 19 h 30. Une heure plus tard, on pourra voir le film « Voyage vers l'Espoir » de Umud'a Yolculuk et de Xavier Koller, qui raconte le douloureux périple de travailleurs immigrés clandestins.

Samedi, le cinéma sera à nouveau de la partie avec la projection du film « Metin » de l'Allemand Draeger, à 17 h. Ensuite suivra un débat sur l'immigration de Turquie, animé par Altay Manco, chercheur à l'Université de Liège, Ali Yurtagül, conseiller au Parlement européen et Perwîne Jamil, présidente de l'Institut kurde de Bruxelles.

La soirée sera dévolue au divertissement pur avec des musiques et danses traditionnelles turques (Atelier du Soleil) et kurdes (Institut kurde de Bruxelles) qui céderont le pas... à un dernier pas de danse des frères Kubat.

ESPAGNE ET MAGHREB. Sont d'ores et déjà prévus au programme des journées espagnoles, le 15 mai, un festival de l'humour des jeunes issus de l'immigration, un repas typique ainsi que de la musique et danse des Canaries.

Lors des rencontres maghrébines de juin, on verra une pièce de théâtre et l'on écouterait de la musique arabe moderne.

D.Pe.

Renseignements : Foyer culturel d'Etterbeek, 18, avenue du Maelbeek, à 1040 Etterbeek. Tél. : 230.31.40.

Reportage en Irak

Treize mois après la guerre du Golfe, l'Irak panse ses blessures et ressasse ses vieux démons. Le régime de Saddam Hussein ne paraît pas affecté par les sanctions économiques qui frappent surtout les défavorisés, réduits aux aléas de la débrouille. Sous le manteau de la peur, des voix anonymes s'élè-

vent pour dénoncer la dictature. Les Kurdes et les chiïtes n'ont, comme les chrétiens, guère voix au chapitre, mais font preuve d'étonnantes facultés d'adaptation, ainsi que notre envoyé spécial à Bagdad a pu le constater. Photo René Breny.

Reportage page 5

Blocus alimentaire et financier du Kurdistan : la version irakienne

Une pluie fine et froide tombe sur Kirkouk. La grande cité pétrolière du Kurdistan-Sud, à quelques kilomètres à peine du dernier « check-point » irakien, semble engourdie, comme étrangère aux accrochages ponctuels qui animent la « frontière ».

Le constat est rapide : rien mieux que le problème kurde n'offre à la grande susceptibilité naturelle des Irakiens l'occasion de s'exprimer. Et le battage médiatique lancé en Europe à la suite du blocus que l'armée irakienne impose, depuis décembre 1991, à la partie du Kurdistan contrôlée par les rebelles peshmergas suscite l'exaspération des autorités. Le gouvernement irakien fait son possible pour assurer l'approvisionnement de la province autonome du Nord, nous déclare le gou-

verneur de la province, l'austère Yass Hassan Sultan. Mais nous devons de pourvoir à d'indispensables mesures de sécurité. Il faut savoir que les Kurdes sont en train de vendre en contrebande tout ce qui leur tombe sous la main. Matériel de génie civil, camions, poteaux électriques, etc. tout y passe et se retrouve à vil prix en Iran.

A Bagdad, le quartier-général des Nations unies cultive le réalisme. C'est vrai que même nos propres convois venant de la capitale ne passent plus facilement au Kurdistan depuis décembre, explique l'Autrichien Hans Einhaus, le représentant particulier du secrétaire général de l'ONU en Irak. Mais l'on ne peut donner tout à fait tort aux Irakiens quand ils évoquent le comportement des rebelles kur-

des. C'est pourquoi nous venons de proposer un compromis qui verrait les camions chargés de vivres et de médicaments protégés par nos forces. Nous attendons la réponse des autorités.

Le cas des salaires de l'administration est similaire. Bagdad refuse dorénavant de payer les fonctionnaires kurdes en dehors de la zone qu'il contrôle. Cet argent ne franchirait pas le premier barrage peshmergas, affirment simplement les autorités irakiennes.

La situation qui prévaut dans le nord irakien est sans précédent dans l'histoire récente du pays qui voit donc la majeure partie du Kurdistan contrôlée — dans la précarité et la confusion — par les rebelles. Saddam Hussein lui-même repousse sans cesse les

opérations de reconquête dont les Kurdes lui prêtent l'intention. Il craint surtout de donner un bon prétexte aux alliés pour l'attaquer à nouveau, observe un diplomate étranger. Et, si les Kurdes feraient n'importe quoi pour quelque argent, c'est qu'ils manquent cruellement de pétrole, abondant, mais solidement aux mains de l'armée irakienne.

Selon le gouverneur de la province de Kirkouk, la politique occidentale des « deux poids deux mesures » trouve dans cette région montagneuse un nouvel exemple criant : Dès le moindre incident, la mobilisation est générale pour dénoncer les droits de l'homme bafoués. Que disent Washington et Londres quand la Turquie mitraille ou bombarde ouvertement les Kurdes turcs ?

Croyez-moi, quand les étrangers auront quitté le nord du pays et que leur influence cessera, nous renouerons avec les Kurdes, qui trouvent en Irak des conditions d'autonomie inexistantes ailleurs.

Jusqu'à présent en tout cas, les Kurdes irakiens n'ont pas profité de la situation plutôt favorable pour proclamer leur indépendance. Il est vrai qu'ils ne bénéficient d'aucun réel soutien politique à l'étranger. Nous, Kurdes, sommes pusillanimes, note avec tristesse un intellectuel qui vit à Bagdad. Nous nous débattons dans d'insignes querelles tribales, sans réussir à présenter le moindre projet politique consistant, tandis que nous n'échappons guère aux manipulations les plus cyniques. En sera-t-il jamais autrement ?

B. L.

La Turquie emportée par la violence

Huit morts le matin, douze l'après-midi, dans deux attentats similaires — le mitraillage de minibus — dans l'Est, deux personnes abattues à Istanbul : ainsi asséné, le résumé de l'activité terroriste enregistrée lundi en Turquie prend presque une allure cynique. Mais c'est d'une épouvantable comptabilité qu'il s'agit quand, au jour le jour, depuis quelques semaines, l'observateur étranger tente d'appréhender l'actualité d'un pays déchiré entre le séparatisme kurde et le terrorisme d'extrême gauche, soumis à l'arbitraire de la répression...

D'autres chiffres ? Cinquante-six morts entre mercredi dernier et lundi dans des opérations antiterroristes — quarante-huit activistes kurdes du PKK et militants du groupe d'extrême gauche Dev Sol, huit membres des forces de l'ordre. Trente-trois Kurdes tués dans la région de Mardin pendant la seule journée de mercredi, vingt-cinq terroristes présumés et... huit paysans étrangers aux affrontements; onze personnes abattues vendredi, membres présumés de Dev Sol, cinq hommes et six femmes criblés de balles.

Les bilans qui remontent plus loin dans le temps ne sont pas moins édifiants : soixante Kurdes tués après les célébrations du nouvel an, quelque... deux cents victimes du terrorisme et de la répression les huit dernières semaines, quatre mille morts dans la guerre ouverte que se livrent, depuis août 1984, dans l'Est, séparatistes du PKK et unités spéciales de la gendarmerie et de l'armée !

On s'aperçoit ainsi que, depuis le 1er mars, les violences politiques commises en Turquie ont davantage tué que les affrontements interethniques en Afrique du Sud et presque autant que les guerres civiles (Bosnie, Croatie) qui déchirent l'ex-Yougoslavie... Sans rencontrer d'échos vraiment durables dans l'opinion internationale, sans émuvoir au-delà des manifestations organisées à travers l'Europe par des émigrés kurdes désespérés.

La détermination des parties en présence — séparatistes kurdes, forces de l'ordre et extrémistes de gauche — et l'engrenage de leurs actions violentes expliquent cette escalade : le 27 mars, réagissant aux massacres du nouvel an kurde, cinq jours plus tôt, un important responsable du PKK déclarait, depuis le Liban, la guerre totale aux autorités turques; le secrétaire général de la même organisation ajoutait, de son côté, que le peuple kurde serait désormais prêt à payer le prix de son autonomie, trois cent mille morts s'il le fallait; et le mouvement Dev Sol, l'extrême gauche turque, affirmait au même moment commettre certains de ses attentats pour répondre à la répression militaire dans le Sud-Est.

Les causes de violence apparaissent dès lors plus étroitement liées, les conflits plus imbriqués que jamais, perceptibles d'Istanbul au nord de l'Irak, du terrorisme aveugle de la rue aux raids aériens menés par l'aviation turque hors de l'espace national — le

dernier, dimanche, depuis Diyarbakir et Malatya, a constitué la dix-neuvième opération du genre.

Conséquences pesantes de cette situation, la militarisation complète de l'Est, soumis de facto à un état d'exception et à un couvre-feu permanents, le renforcement de la présence policière dans les villes, où le PKK porte désormais sa guerre et où les bavures se multiplient, et l'exaspération des citoyens turcs vivant dans les régions occidentales.

Ce tableau redonne vie à deux constats posés à onze ans d'intervalle : au printemps 1980, le cycle terrorisme-répression avait à ce point bouleversé la population d'Istanbul qu'elle en était venue à souhaiter l'avènement d'un pouvoir fort — effectivement engendré par le coup d'État du 12 septembre; en février 1991, pendant la guerre du Golfe, le témoin qui s'approchait du conflit sur son front nord rencontrait une Turquie coupée en deux, quelque part à l'est d'Ankara, entre une démocratie à l'occidentale en voie d'accomplissement et une Anatolie orientale cadennassée, où le régime militaire semblait survivre.

Aujourd'hui, résume un diplomate européen inquiet, les Turcs de l'Ouest soutiennent les forces de police, pourvu qu'elles éliminent les menaces terroristes des Kurdes ou de Dev Sol. Ils ferment même les yeux sur les bavures pourtant sanglantes. Demain, ils pourraient de nouveau souhaiter l'émergence d'un pouvoir musclé.

JEAN-PAUL COLLETTE

IRAK

Tension au Kurdistan

Les forces irakiennes s'apprêtent-elles à passer à l'offensive dans le Kurdistan irakien contrôlé par les rebelles peshmergas ? Un conseiller proche du président Bush, Bent Scowcroft, signalait le 9 avril que des préparatifs « de très mauvais augure » avaient lieu, tandis qu'un porte-parole du Pentagone affirmait que 120.000 soldats irakiens se trouvaient dans le nord du pays. On apprenait aussi que les forces alliées en Turquie avaient été mises en état d'alerte maximale. À Bagdad, une réponse indirecte est venue du chef de l'armée de l'air, qui a estimé qu'en cas de nouvelle agression aérienne, l'Irak infligerait aux ennemis une leçon inoubliable. (AP, AFP.)

M. Demirel chez les turcophones

La Turquie se tourne vers l'Est en lorgnant les faveurs des Douze

TURQUIE

Affrontement

Six militaires turcs et 4 rebelles kurdes ont été tués depuis jeudi soir dans le Sud-Est anatolien lors de trois affrontements armés. Un convoi militaire est tombé jeudi soir dans une embuscade tendue par des rebelles kurdes dans la région de Silvan, province de Diyarbakir (sud-est), et 6 soldats ont été tués. Les forces de l'ordre ont tué 3 rebelles dans la région de Solhan, province de Bingol, et un quatrième a été tué à Nusaybin, province de Mardin. 4.000 personnes, soldats, gendarmes, policiers, rebelles et civils, ont été tués dans cette région frontalière depuis le milieu de 1984, date du déclenchement de la lutte armée contre le pouvoir central du Parti des travailleurs du Kurdistan (PKK). (AFP.)

LE SOIR ● SAM. 2 ET DIM. 3 MAI 1992

TURQUIE

Treize Kurdes tués

Alors qu'un camp d'entraînement des rebelles kurdes turcs du PKK était fermé par la Syrie dans la plaine libanaise de la Bekaa, les autorités turques annonçaient la mort de treize « rebelles kurdes » dans le sud-est anatolien. Huit militants armés, dont une femme, ont été tués lors d'une opération des forces de l'ordre près de la frontière syrienne, et cinq civils sans armes ont été abattus tandis qu'ils traversaient « illégalement » la frontière irakienne. (AFP.)

LE SOIR ● VENDREDI 8 MAI 1992

Le chef du gouvernement d'Ankara, Suleyman Demirel, qui a terminé dimanche sa tournée d'une semaine chez les cinq pays turcophones d'Asie centrale et du Caucase (Ouzbékistan, Kirghizistan, Kazakhstan, Turkménistan et Azerbaïdjan), reviendra le 10 mai, selon son entourage, au Turkménistan pour participer avec le président iranien Hachémi-Rafsandjani au sommet des six pays majoritairement musulmans de l'ex-URSS : le Tadjikistan, iranophone, plus les cinq cités. Ce sommet devrait être surtout réservé aux problèmes économiques y compris la revitalisation de la « route de la soie » et les communications ferroviaires. M. Demirel devrait par ailleurs profiter de ce sommet pour approfondir les accords économiques bilatéraux que la Turquie a signés avec chacune des cinq républiques « cousines ».

La Turquie s'est engagée en effet à octroyer des crédits bancaires de 200 millions de dollars au Kazakhstan et 75 millions de dollars pour chacune des quatre autres républiques. Elle a en outre signé avec le Turkménistan un protocole d'accord sur l'acheminement via la Turquie du gaz naturel turkmène vers l'Europe ainsi que la collecte par ce réseau du surplus du gaz naturel de l'Ouzbékistan et du Kazakhstan. M. Demirel, enfin, accueillera à Istanbul, dans deux mois, les ministres de la Culture de ces six pays qui vont examiner la question de leur abandon progressif des caractères cyrilliques imposés par les bolchéviques en faveur de l'alphabet latin, comme le leur conseille la Turquie, ou en faveur du graphisme arabo-persan, comme le souhaite l'Iran.

La Turquie a déjà pris les devants : l'allocution de M. Demirel, devant le parlement d'Ouzbékistan, a été transmise en direct par la Radio-Télévision nationale turque via le satellite Intersat-5 A et a été reçue dans les quatre autres républiques turcophones. L'inauguration de cette « CNN turc » a été l'occasion pour M. Demirel et son hôte de souligner que les habitants de Turquie et d'Ouzbékistan sont un seul peuple qui vit sur deux territoires différents. Bien qu'il traduise la doctrine du « panturquisme » prônant l'union des peuples de langue

turque, le ton donné ne reflète que la chaleur des retrouvailles. La Turquie et encore moins l'Ouzbékistan ou les autres républiques turcophones, sont loin de nourrir un tel rêve, du moins dans l'immédiat.

La turcophonie se révèle cependant une carte maîtresse de la stratégie des dirigeants d'Ankara visant à exploiter la position géopolitique de leur pays se trouvant à cheval sur l'Europe et l'Asie et, partant, à consolider sa demande d'adhésion de 1987 à la Communauté européenne. En clair, l'objectif de la Turquie, sur le plan concret, est de devenir une base naturelle pour les investisseurs étrangers potentiels dans ces nouvelles républiques. Et, par sa démocratie parlementaire et son économie de libre marché, elle leur offre un modèle séculier de développement face à l'Iran dont le fondamentalisme est toujours redouté en Europe comme aux Etats-Unis. Le président Bush n'a d'ailleurs pas caché l'intérêt des Etats-Unis de voir dans ces républiques d'Asie centrale une influence turque plutôt qu'une influence iranienne. D'où la réaction unanime de la presse iranienne pour critiquer la Turquie en l'accusant d'être utilisée par les Etats-Unis pour imposer le modèle occidental et effacer l'identité islamique dans ces républiques. Selon le chef de la diplomatie de Téhéran, Ali Akbar Velayati, il y a entre l'Iran et la Turquie plus de coopération que de compétition. Compétition qui bat déjà son plein.

Mais, au-delà de la notion de bagage culturel ou celle du modèle politique, une telle compétition ne semble pas déranger les républiques musulmanes qui ne sont pas d'ailleurs en position de faire la fine bouche. Elles sont plutôt disposées à accepter toute aide étrangère. En attendant, ces pays semblent miser sur l'Organisation de la coopération économique (ECO) qui ambitionne de devenir un marché commun de 250 millions d'habitants. Fondée en 1985 par la Turquie, l'Iran et le Pakistan, l'ECO s'est élargie depuis le sommet de Téhéran de février dernier, aux cinq républiques musulmanes, le Kazakhstan se contentant pour le moment du statut d'observateur.

ABED ATTAR

LE SOIR ● LUNDI 4 MAI 1992

L'encre « pour les pouces » n'était pas indélébile

Scrutin reporté pour les Kurdes d'Irak

Un an après la guerre du Golfe, le calendrier prévoyait, hier, pour les Kurdes d'Irak, un rendez-vous important avec les urnes : ils devaient élire les 105 membres d'un parlement et répartir l'Union patriotique du Kurdistan (UPK), de Jalal Talabani, et le Parti démocratique du Kurdistan (PDK), de Massoud Barzani — deux formations et deux leaders qui se disputent la direction de quatre millions de Kurdes d'Irak.

Mais une controverse au sujet d'une encre de fabrication allemande, supposée indélébile, mais en fait effaçable, a empêché ces premières élections, et le scrutin a été reporté à mardi. En l'absence de listes d'électeurs, l'encre indélébile est indispensable pour marquer le

pouce des 1,1 million d'électeurs et contrôler ainsi qu'ils ne votent qu'une fois. Les dirigeants kurdes ont demandé aux hôpitaux et aux laboratoires de photo de leur remettre du nitrate d'argent, afin de l'ajouter à l'encre pour la rendre indélébile.

Le report, annoncé samedi soir, est le troisième pour ces élections, prévues d'abord pour le 3 avril et ajournées au 30 avril puis au 17 mai pour *des raisons techniques*. Le contretemps dû à l'encre semble cocasse, mais il pourrait avoir des répercussions sur l'unité dont les partis kurdes ont jusqu'à présent fait preuve. Sans formuler d'accusation explicite, M. Talabani a souligné que l'encre a été importée d'Allemagne par le mouvement de M. Barzani.

Mais, plus généralement, les Kurdes parlent de sabotage organisé par Bagdad — le parlement irakien avait qualifié les élections d'action *illégalisée par l'Occident et Israël*. Avant que le report ne soit annoncé, les peshmerga — combattants kurdes — vérifiaient d'ailleurs les plaques d'immatriculation des voitures, par crainte de véhicules piégés.

Les Kurdes avaient préparé 176 lieux de vote, avec un magistrat pour superviser chacun, et des ordinateurs pour le décompte des voix. Michael Meadowcroft, un observateur britannique indépendant, a affirmé que la préparation des élections a été *très satisfaisante*. Mis à part le contretemps dû à l'encre... (D'après AFP.)

Les Kurdes irakiens se rendent aux urnes pour élire un parlement et un chef

Les Kurdes construisent leur démocratie sur le terrain

Sauf incident majeur, les Kurdes irakiens doivent voter ce mardi en vue d'élire une assemblée de 105 membres et de désigner le chef qui les représentera. Cet événement, trois fois reporté ces derniers mois, constitue une première dans l'histoire de l'Irak moderne. Cependant, le scrutin n'aura qu'une portée symbolique à brève échéance, à moins qu'une hypothétique reconnaissance internationale ne modifie la donne.

En un peu plus d'un an, les populations kurdes d'Irak auront vécu une série éprouvante de drames bien à l'image de la destinée de ce peuple déshérité. Dès les premiers jours de mars 1991, à l'issue de la guerre du Golfe, les combattants kurdes — les peshmergas — se révoltaient contre le pouvoir central irakien. Leurs espoirs de voir la coalition anti-irakienne les soutenir restèrent vains. Et, comme les chiites, au sud, leur mouvement insurrectionnel fut impitoyablement maté par la soldatesque irakienne, ce qui poussa plus d'un million de personnes dans les montagnes menant à l'Iran ou à la Turquie. Un exode massif dramatique — et très médiatisé — qui aboutit à l'émergence du « droit d'ingérence humanitaire » se traduisant, le 7 avril 1991, par le

lancement de l'opération « Provide Comfort » patronnée par les puissances occidentales.

Depuis le mois de juillet, les Nations unies assurent une présence non armée dans le Kurdistan irakien peu à peu repris en main par les rebelles à l'exception des zones — Mossoul et Kirkouk — riches en ressources pétrolières. Neuf mois de négociations erratiques (entre avril et décembre) n'apportèrent aucun début d'accord entre les factions kurdes et le pouvoir central irakien, les conceptions de la démocratie, de l'autonomie et des limites territoriales se révélant inconciliables. Excitant de la dilapidation du patrimoine national — les matériels et matériaux souvent revendus aux Iraniens par des Kurdes désargentés —, l'armée irakienne maintient en outre la partie du pays qu'elle ne contrôle pas sous un embargo économique drastique depuis six mois.

RASSURER

La nature des futurs rapports avec Bagdad demeure du reste l'un des enjeux du scrutin d'aujourd'hui. S'y affrontent en effet principalement Massoud Barzani, du Parti démocratique du Kurdistan, et Jalal Talabani, de l'Union démocratique du Kurdis-

Massoud Barzani : le pragmatisme à la kurde. Photo AP.

tan. Les deux hommes incarnent des visions contrastées des relations avec Saddam Hussein, et les sondages les donnent au coude-à-coude. Le fils du leader historique Mustafa Barzani privilégie une approche pragmatique qui verrait les parties kurde et irakienne s'entendre sur la définition d'un Kurdistan réellement autonome. Jalal Talabani, en revanche, estime prouvée l'impossibilité de négocier avec un dictateur féroce. À l'évidence, les Kurdes irakiens ne refuseraient pas une autodétermination qui prélude à

la proclamation de leur indépendance. Mais toute l'histoire du Moyen-Orient durant le XXe siècle explique l'absence de cette revendication radicale dans les programmes des partis qui se disputent les suffrages ce mardi. C'est que les doléances démocratiques kurdes — en Irak comme ailleurs — n'ont jamais cessé d'indisposer les États de la région et d'embarrasser le reste du monde. Le réalisme kurde irakien, façonné dans la douleur, a fait le reste : les leaders, depuis longtemps, ne réclament que l'autonomie ou le fédéralisme, vantant leur volonté de maintenir le Kurdistan dans le cadre irakien.

Ces précautions n'ont pu empêcher les inquiétudes de se faire jour. Ankara et Téhéran, pourtant récemment visitées par Jalal Talabani, ont ouvertement montré leur mauvaise humeur devant un événement électoral potentiellement contagieux. À Washington, on paraît partagé entre le désir de déstabiliser l'homme fort de Bagdad en favorisant le scrutin et le besoin de conforter l'allié turc qui reste plus que jamais indispensable dans la région. Ainsi le département d'État s'est dit rassuré par les professions de foi kurdes reniant le séparatisme, mais George Bush a répété, le 15 mai, que les États-Unis et

leurs alliés restaient prêts à prendre des mesures appropriées pour répondre à une répression irakienne interne. On sait que des forces aériennes importantes sont toujours stationnées en Turquie et dans le Golfe.

HUMILIATION

Pour Saddam Hussein, ces élections consacrant le pouvoir de fait qu'exercent les Kurdes sur une partie de son pays ont évidemment un caractère humiliant. Quelque cent mille soldats irakiens seraient postés le long des 580 kilomètres de « frontière » face aux peshmergas sous-équipés. Retenu par les menaces alliées, Bagdad se contente de condamner verbalement ces élections « illégales ».

Les Nations unies, de leur côté, ont opté pour un soutien discret et tacite à l'expérience électorale. Elles ont ainsi autorisé l'acheminement (depuis la Rhénanie-Westphalie) de l'encre « indélébile » destinée à identifier les électeurs ayant déjà exprimé leur choix. La mauvaise qualité de cette encre a d'ailleurs provoqué, dimanche, la remise du scrutin. On ignorait si les peshmergas allaient résoudre ce problème en temps utile.

BAUDOUIN LOOS

Un double scrutin qui se déroulait dans le calme et la bonne humeur

Les Kurdes irakiens votent en masse aux élections

On devra attendre jeudi, au mieux, pour connaître les résultats du double scrutin qui s'est tenu mardi au Kurdistan irakien. Contrairement à certaines appréhensions, aucune intimidation n'avait été enregistrée en début de soirée de la part des forces irakiennes déployées à la limite de la partie « libérée » du Kurdistan irakien.

Les électeurs votaient dans deux scrutins séparés, l'un pour élire leur parlement, pour lequel sept formations sont en lice, et l'autre pour choisir leur numéro un, parmi quatre responsables kurdes opposés au pouvoir central de Bagdad. Les 105 sièges du parlement, parmi lesquels cinq sont réservés aux chrétiens, doivent être attribués à la proportionnelle aux partis ayant dépassé un seuil minimal de 7 % des suffrages exprimés.

Le Parti démocratique du Kurdistan (PDK) de Massoud Barzani et l'Union patriotique du Kurdistan (UPK) de Jalal Talabani étaient les deux principaux partis dans la course pour les législatives. Le Parti socialiste du Kurdistan (PSK) de Mahmoud Osman, le Parti communiste du Kurdistan (PCK) d'Aziz Mohammad, le Mouvement des masses laborieuses du Kurdistan (MMLK) de Kadir Aziz et le Parti

Les Kurdes ont participé en masse — et sous la protection des peshmergas — au scrutin d'hier. Photo AFP.

islamiste du Kurdistan (PIK) de cheikh Khaled Osman étaient également en lice. Enfin, une coalition chrétienne regroupait quatre partis qui présentaient des listes pour les cinq sièges réservés : assyriens, chaldéo-assyriens, chrétiens-démocrates et chrétiens-kurdes.

Une fois formé, le parlement sera appelé à élire une instance exécutive chargée d'administrer les affaires du Kurdistan irakien. Quatre candidats s'opposaient par ailleurs pour le poste de « dirigeant » du Kurdistan irakien : MM. Talabani, Barzani, Osman et cheikh Khaled. Si aucun d'eux ne recueille la majorité absolue, un second tour sera organisé dans quinze jours.

Les bureaux de vote ont ouvert normalement tôt mardi. Dans une atmosphère de fête créée par la musique diffusée par des haut-parleurs, de nombreux électeurs se rendaient aux urnes, patientant sagement dans de longues files d'attente. On s'attendait à un très fort taux de participation et l'ouverture des bureaux a été prolongée jusqu'à minuit. Le scrutin s'est déroulé sous l'œil vigilant d'un important service d'ordre composé de peshmergas armés qui procédaient à des vérifications d'identité. Des observateurs occidentaux surveillaient également les opérations de vote. (D'après AFP et AP.)

B. L.

IRAK

Aucun chef n'émerge au Kurdistan

Le Parti démocratique du Kurdistan (PDK, de Massoud Barazani) et l'Union Patriotique du Kurdistan (UPK, de Jalal Talabani) ont obtenu des résultats presque identiques aux élections parlementaires du Kurdistan irakien, avec respectivement 50,22 et 49,78 % des voix — ces pourcentages, qui totalisent 100 %, s'expliquent par le fait que, les autres formations en lice n'ayant pas obtenu les 7 % des voix requis, le calcul a été refait en ne tenant compte que des voix portées sur les deux principaux partis. L'avance du PDK sur l'UPK étant très minime pour départager les 105 sièges de l'Assemblée, le Front du Kurdistan (coalition des partis kurdes d'opposition) a décidé que 50 sièges seraient attribués au PDK et 50 autres à l'UPK, les cinq derniers sièges étant réservés aux Kurdes chrétiens ayant obtenu le plus de voix. Concernant l'élection d'un chef unique du Kurdistan, un nouveau tour de scrutin sera organisé, sans doute dans deux mois, pour départager MM. Barzani et Talabani. (AFP et AP.)

LE SOIR ● SAM. 23 ET DIM. 24 MAI 1992

TURQUIE

Affrontements turco-kurdes

Huit gendarmes ont été tués, de même que 5 rebelles kurdes et un veilleur de nuit, jeudi matin, dans une attaque kurde contre le poste de gendarmerie du village d'Islamkoy, dans la province de Kars (Est), ainsi que dans d'autres affrontements dans l'Est de la Turquie, a rapporté l'agence turque Anatolie. Un groupe de 200 Kurdes a attaqué le poste de gendarmerie avec des lance-roquettes et des armes automatiques, selon Anatolie qui ajoute que, mercredi déjà, 14 soldats turcs, de même qu'une dizaine de combattants kurdes, avaient trouvé la mort dans des combats qui se sont déroulés en partie en territoire irakien. (AFP, DPA.)

LE SOIR ● VENDREDI 29 MAI 1992

IRAK

Destruction d'un complexe nucléaire

Sous la supervision des experts de l'Agence internationale de l'énergie atomique (AIEA), l'Irak a procédé samedi à la destruction complète du complexe nucléaire d'al-Atheer, à 65 km au sud-ouest de Bagdad, a annoncé le porte-parole de l'AIEA basée à Vienne. L'AIEA avait ordonné au début de l'année la destruction de ce vaste complexe qui constituerait le cœur du programme atomique irakien. Les Irakiens avaient tenté de s'y opposer arguant que les installations n'étaient utilisées que dans des buts civils. (AP.)

LE SOIR ● LUNDI 1er JUIN 1992

Le Conseil de sécurité maintient sa fermeté à l'égard de l'Irak

Saddam toujours insensible aux sanctions

La prolongation de l'embargo frappant l'Irak adoptée à l'unanimité mercredi dernier au Conseil de sécurité n'a guère surpris les observateurs car la logique qui préside au maintien des sanctions depuis la fin de la guerre du Golfe, en février 1991, n'a toujours pas varié d'un iota. La plus haute instance onusienne reproche en effet à Bagdad de continuer à refuser l'application de certaines décisions prises à son encontre.

En dehors d'un contentieux très nébuleux portant sur l'existence (niée en Irak) de quelque 850 prisonniers de guerre koweïtiens, c'est essentiellement le programme nucléaire irakien qui se trouve invoqué. Avant de prendre leur décision — prorogée tous les deux mois — les quinze membres du Conseil de sécurité avaient entendu Rolf Ekeus, le président de la commission spéciale de l'ONU chargée de l'élimination de toutes les armes de destruction massi-

ve, qui avait insisté sur la mauvaise volonté des autorités irakiennes en la matière. Les Irakiens, indignés, estiment au contraire avoir répondu aux exigences de l'ONU, sauf lorsqu'elles portent atteinte à leur souveraineté. Cela dit, la dernière mission de l'ONU actuellement à Bagdad a fait savoir ce dimanche que la destruction des « structures-clés » du programme nucléaire irakien serait terminée « dans quelques jours ».

Les espoirs de l'Administration américaine de venir à bout de Saddam Hussein avant les élections présidentielles de novembre s'amenuisent. Ils sont même pour le moment plutôt contrebalancés par les accusations dont cette même administration fait l'objet depuis quelques semaines. En cause, des « faveurs » dont le régime du dictateur irakien aurait bénéficié jusque peu de temps avant l'invasion du Koweït au mois d'août 1990. Le « New York Times », vendredi

dernier, a relancé la campagne en révélant que George Bush avait signé, en octobre 1989, une directive offrant à l'Irak des avantages économiques et politiques pour l'amener à plus de modération et conforter les intérêts américains dans la région.

Depuis lors, la situation a bien évolué, mais la logique de l'embargo imposé depuis le 6 août 1990 semble montrer ses limites. Du moins si l'on s'en réfère à l'objectif que le président Bush ne cherche pas à voiler : l'élimination de Saddam Hussein. Sans doute parce que le régime de fer imposé par le parti Baas irakien n'a rien perdu de son implacable omnipotence. Une évidence que confirme la résistance du pouvoir irakien dans une adversité économique pourtant profonde. Résultats d'une guerre du Golfe qui affecta durablement les structures industrielles et agricoles du pays, les vicissitudes de l'économie irakienne ne sont pas seulement nourries par l'embargo, mais

aussi par l'introduction de fausse monnaie — dinar comme dollar — dont la population irakienne est la victime via une inflation irrésistible. Les investigations du correspondant du « New York Times » à Amman, publiées jeudi dernier, observent que le projet de déstabili-

ser le régime de Saddam Hussein de cette manière serait mené, selon des « sources officielles occidentales et arabes » dans la capitale jordanienne, par les États-Unis. Une accusation que Bagdad portait depuis longtemps à l'égard de Washington.

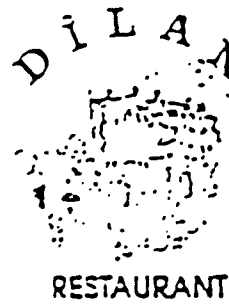
BAUDOUIN LOOS

LE SOIR ● MARDI 2 JUIN 1992

L'Antiraciste

Été '92

LE PARFUM DES HERBES DES MONTAGNES DU KURDISTAN...

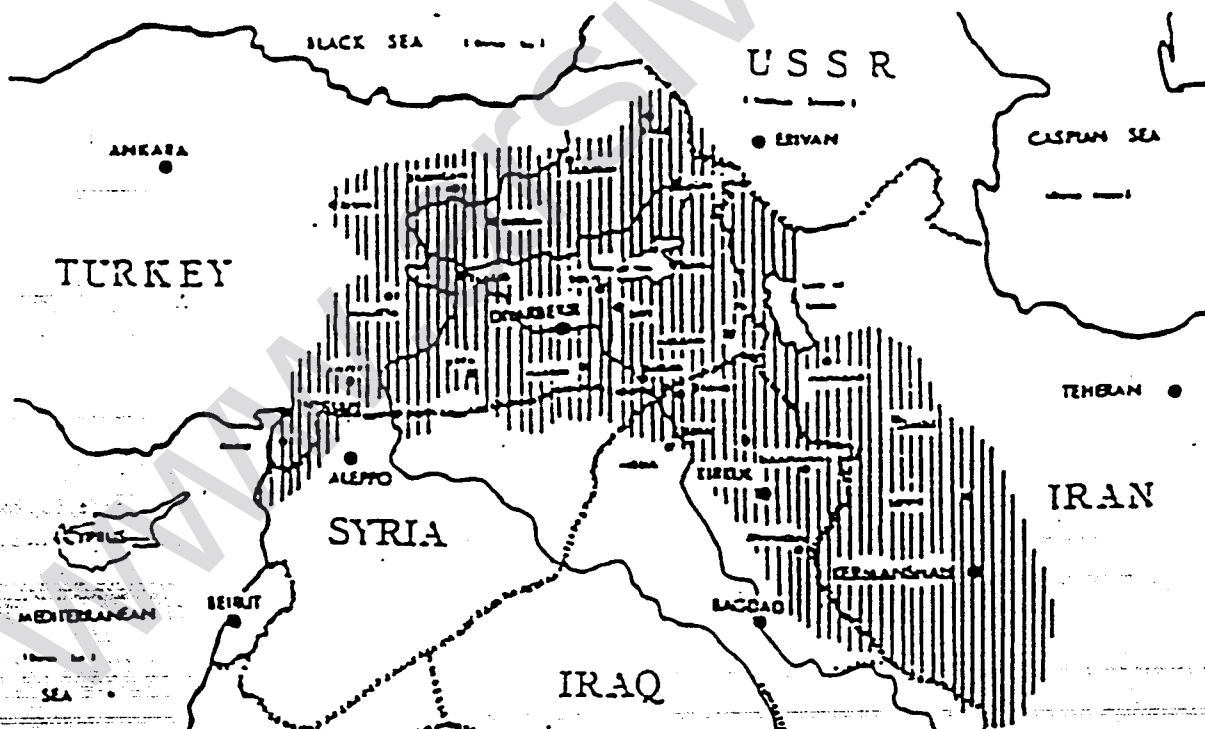
RESTAURANT

Les 25 millions de Kurdes (dont 5 millions en diaspora) sont un peuple méconnu auquel la presse et les gouvernements ne s'intéressent que dans les circonstances tragiques : gazage des populations par l'aviation de Saddam Hussein, exode après la guerre du Golfe, répression de l'armée turque.

Le premier restaurant kurde de Belgique vient de s'ouvrir au 97 rue du Moyer, à la limite de Schaerbeek et de Bruxelles-ville. Nezih, qui a monté ce restaurant en s'associant à un ami chaldéen, est un militant de la cause kurde. C'est l'occasion de parler avec lui de la vie de la communauté kurde de Bruxelles, de manière sereine mais sans jamais oublier les souffrances de

ceux qui, là-bas au Kurdistan, luttent pour leurs droits.

Nezih est membre de l'Institut Kurde de Bruxelles (4 rue Bonneels - 1040 Bxl) qui a succédé à Tekoser, l'association des travailleurs et étudiants kurdes de Belgique.

A-R : Ouvrir un restaurant kurde, c'est une idée que tu avais depuis longtemps ?

Nezih : Depuis 1984, je travaillais dans le textile. Au départ, mon but était de donner du travail à la jeunesse kurde, chaldéenne, arménienne qui se trouve au chômage ou au CPAS. J'ai créé un atelier de confection avec une vingtaine d'ouvriers. On était les premiers et on a bien réussi. Aujourd'hui, il y a à peu près 60 ateliers de confection à Bruxelles et j'étais gérant bénévole dans une dizaine d'ateliers. On travaillait pour deux grandes maisons du Triangle (1). J'achetais le tissu, je prenais le modèle, je négociais les prix et on faisait la coupe. On fabriquait plus ou moins 1500 à 2000 pièces par semaine.

Puis j'étais très fatigué par ces affaires. J'ai pensé qu'à Bruxelles il manquait quelque chose dans la gastronomie euro-

(1) Quartier des grossistes en prêt-à-porter, près de la gare du Midi.

péenne. On a souvent des invités et ils nous demandaient : est-ce qu'on peut aller manger dans un restaurant kurde ? Et on les amenait chez les Turcs ou chez les Grecs... Et voilà, j'avais cette idée depuis longtemps : il manquait quelque chose et j'ai voulu créer un restaurant typiquement kurde. J'ai commencé par bien choisir l'endroit et j'ai fait venir un cuisinier kurde de la région d'Antep. C'est la région la plus connue pour la cuisine kurde. J'ai aussi ramassé quelques kilim (2) et tapis kurdes pour faire une exposition d'artisanat. A l'ouverture, il y a trois semaines, il y avait vraiment beaucoup de monde : des hommes politiques belges, des gens du Haut-commissariat aux Nations Unies, de l'ambassade de Roumanie, etc... Il y avait aussi l'ancien maire de Diyarbakir (3) qui a passé à peu près dix ans

(2) Tapisseries à motifs géométriques.

(3) La principale ville du Kurdistan de Turquie.

en prison. Il était en traitement à Paris et je suis allé l'inviter.

A-R : En quoi la cuisine kurde se distingue-t-elle de la cuisine turque ?

Nezih : Avec les herbes et les épices qui poussent dans les montagnes du Kurdistan, on arrive à donner un goût typiquement kurde. Nous faisons différentes préparations de kebab et de grillades au charbon de bois. Parmi les desserts nous avons le Kunefe qui est la spécialité de la maison. C'est la première fois qu'

on le présente en Belgique et on le fait sur commande avec du fromage frais, du miel, de la pistache et de la crème de yoghurt.

A-R : Trouvez-vous les produits nécessaires sur le marché belge ?

Nezih : Dans les épiceries et chez les grossistes turcs, on trouve certains produits qui viennent du Kurdistan, par exemple le bulgur qui est du blé concassé. Les épices, on essaye de les faire venir directement des montagnes du Kurdistan.

A-R : Quelle clientèle voulez-vous toucher ?

Nezih : Ici, on est tout juste à la frontière de Schaerbeek, d'Etterbeek et de Bruxelles-ville. On compte sur la population de la communauté européenne, de la RTB, de la BRT. Il y a beaucoup de clients qui viennent de ce côté-là. Dans le quartier, il y a beaucoup d'amis arméniens, araméens ou chaldéens mais on a une clientèle belge. Malheureusement, les amis qui sont au chômage ou au CPAS ne peuvent pas venir manger chez nous.

A-R : Y a-t-il eu des réactions du côté de la communauté turque ?

Nezih : Jusqu'à maintenant, il n'y a pas eu de turcs qui sont venus visiter ou bien manger dans notre restaurant. On avait invité l'ambassadeur et divers responsables mais aucun n'est venu. Ça ne nous embête pas parce qu'on savait bien qu'ils n'oseraient pas venir. Pourtant, c'est un morceau de culture de la mosaïque de Turquie qu'on défend ici. Normalement, ils devraient être contents de voir un restaurant si beau et nous féliciter. Mais ils préfèrent aller dans les restaurants de la chaussée d'Haecht.

A-R : C'est de l'indifférence ou de l'hostilité ?

Nezih : C'est de l'hostilité car les responsables turcs ne voient pas d'un bon oeil l'ouverture d'un restaurant kurde. En plus, ils pensent peut-être qu'on a des relations avec le Comité du Kurdistan. Mais on n'a aucune relation avec ce comité. Moi, je suis membre de l'Institut Kurde de Bruxelles.

A-R : Tout ce qui est kurde est suspect ? Même la cuisine ?

Nezih : Oui. Si on était en Turquie, avec ce restaurant, avec cette musique et cette ambiance, je serais en prison dans dix minutes.

A-R : Dans les restaurants de Turquie, peut-on présenter des plats en disant qu'ils sont d'*origine kurde* ?

Nezih : Par exemple, il y a une préparation de steak qui s'appelle "Eciqî" en kurde. C'est très connu, c'est typique de la région d'Antep et d'Urfa. Dans les grands restaurants des métropoles turques comme Istanbul, Izmir, Ankara, ils l'appellent "Çiğköfte" et disent que c'est une spécialité kurde mais il n'y a aucun restaurant qui s'appelle "restaurant kurde".

A-R : Que veut dire "Dilan" ?

Nezih : "Dilan", c'est la danse.

A-R : Quel compromis faut-il faire pour aménager et décorer un restaurant kurde à l'étranger ? Qu'est-ce qui est "belge" ? Qu'est-ce qui est "kurde" ?

Nezih : Nos kilim sont très anciens et viennent de la région du Kurdistan, du côté de Hakkari, Van, Malatya et Diyarbakir. Notre tableau aussi vient de cette région. Mais on a choisi un plafond qui vient d'Allemagne. Le carrelage, on l'a commandé en Italie. Les couverts, c'est la Belgique, du côté de Courtrai. Il y a aussi certaines choses qui viennent de France. Les petits pots en cuivre, on les a fait venir du Kurdistan. J'ai un ami qui est fabriquant à Siirt et on les a fait fabriquer chez lui.

A-R : Dans quelle langue est écrite votre carte ?

Nezih : En cinq langues : français, flamand, anglais, kurde et turc. Nous ne sommes pas contre la langue turque, même si eux sont contre la langue kurde. Mais nous voulons que le kurde ait la même valeur, à côté de la langue turque, dans le Kurdistan de Turquie.

A-R : Une petite explication sur la langue kurde ?

Nezih : Oui, la langue kurde est une langue indo-européenne de la famille iranienne. La langue turque est une langue asiatique, ouralo-altaïque. Les mots, les

conjugaisons, etc... c'est tout à fait différent. Par exemple, en kurde il y a le féminin et le masculin mais la langue turque ne les distingue pas.

A-R : Quand le restaurant s'est ouvert, quelles ont été les réactions des commerçants et des gens du quartier ?

Nezih : On a été appelés une fois par l'inspecteur du quartier qui nous a dit que certaines personnes racistes nous avaient dénoncés. C'est vrai, il y a des gens jaloux du quartier qui disent : comment est-ce possible qu'un étranger peut avoir une bagnole de luxe et un restaurant comme ça avec cette clientèle ? Mais sinon, dans le quartier, tout le monde est content. Les gens disent que maintenant la rue du Noyer est fréquentée par une population vivante. Avec notre établissement, on a essayé de renouveler, d'apporter la vie dans le quartier. Et même on a refait le trottoir nous-mêmes autour du restaurant. On a d'abord demandé à la ville de Bruxelles et ils ont dit qu'ils le feraient en 1995. Mais nous, on ne veut pas tenir un restaurant si beau avec autour un territoire pourri. On a changé nous-mêmes et on a payé de notre poche.

A-R : Comment avez-vous fait pour réunir le capital de départ ?

Nezih : Moi, j'ai vendu mes parts dans la SPRL de textile et mon associé a vendu une maison. Il nous manquait une certaine somme mais la banque nous a fait des difficultés. On a demandé à plusieurs banques.

A-R : Ils ne vous faisaient pas confiance parce que vous êtes immigrés ?

Nezih : Non, mais ils ont peur parce que dans le secteur Horeca il y a beaucoup de faillites. Maintenant, ils ont vu. Les banquiers sont venus manger ici et ils sont contents. J'espère que maintenant ils vont avoir con-

fiance...

A-R : Le niveau de vie des Kurdes s'élève-t-il plus vite que celui des Turcs originaires d'Emirdag, par exemple ?

Nezih : Je vois beaucoup d'amis kurdes qui se lancent dans les affaires commerciales. Ceux qui sont reconnus comme réfugiés politiques essayent de faire une activité. Ils ne veulent plus être au CPAS. J'ai un ami qui a créé un atelier de confection. D'autres travaillent dans la restauration belge.

A-R : La majorité des Turcs qui habitent à Schaerbeek et à St-Josse viennent de la région d'Emirdag, donc relativement loin du Kurdistan. Depuis qu'ils vous côtoient, ont-ils une meilleure compréhension du problème kurde ?

Nezih : Non, ils ne comprennent pas bien le problème kurde parce qu'ils sont nourris de l'idéologie turque depuis qu'ils sont tout petits. Quand ils étaient à l'école primaire, on leur disait : voilà, vous êtes Turcs, il n'y a que des Turcs dans les

frontières de la Turquie, il n'existe pas de minorités. Ils chantent volontiers l'hymne national qui, pour nous, est raciste. Il y a, par exemple, une phrase à la fin qui dit : "Heureux les gens qui disent qu'ils sont Turcs".

A-R : Combien y a-t-il actuellement de kurdes en Belgique ?

Nezih : Il y a plus ou moins 10.000 Kurdes en Belgique mais, parmi eux, il y en a beaucoup qui ont été assimilés, qui ont perdu leur langue et qui parlent turc. On peut dire qu'il y a 40% qui revendiquent qu'ils sont kurdes et qui gardent leur culture. Les autres savent qu'ils sont d'origine kurde mais ils ont peur d'avoir des problèmes en rentrant en Turquie et ils n'osent pas dire qu'ils sont Kurdes.

KURDİ	TURKÇE
SORBE	ÇORBALAR
1 • Nûk	- Ezo gellin 100
2 • Mehîr	- Yayla çorbasi 125
3 • Şorba şınayî	- Sebze çorbasi 125
4 • Şorba ûr	- Işkembe çorbasi 125
REPOİL	MEZE
Zelate	Salatalar
1 • Eclîqî	- Ezme 150
2 • Zelata şîya	- Dağ salatası 175
3 • Pîvazê şîrmaçkîrî	- Sumaklı soğan 150
4 • Tîrşî	- Turşu 100
5 • Zelata şîvên	- Çoban salatası 175
6 • Zelata Mîr	- Özel salata 200
Berdilê sar	Soğuk meşler
1 • Penîrê sipî	- Beyaz peynir 100
2 • Cacik	 100
3 • Haydarî	 125
4 • Lûbya sor	- Barbunya plaki 125
5 • Peîlên mêw	- Z. yağlı yaprak dolması 125
6 • Kezeb	- Arnavut ciğerti 150
7 • Şınayîya qelandî	- Sebze kızartması 150

Une famille kurde en 1938.

A-R : Dans les cafés turcs de Schaerbeek, pouvez-vous vous exprimer librement en tant que Kurdes ?

Nezih : Non, on ne peut pas parler librement ni dans les cafés turcs ni dans la rue, par exemple Chaussée d'Haecht ou rue Josaphat. On n'ose pas dire qu'on est Kurde ou qu'on fait des provisions pour un restaurant kurde parce qu'il y a parmi eux beaucoup de réactionnaires sympathisants de Turques, le nationaliste religieux anti-kurde.

A-R : Avez-vous un espoir que la situation s'améliore en Turquie ?

Nezih : Les événements du Nouvel An kurde, le 21 mars dernier, se sont vraiment déroulés dans le sang. C'était triste pour les deux côtés. En Turquie, les civils veulent faire un pas vers la démocratie mais les militaires les empêchent. Il y a surtout l'idéologie du kémalisme (4). Pour nous, c'est une idéologie qui empêche de reconnaître certains droits culturels au peuple kurde et qui l'empêche de vivre en paix avec les Turcs.

A-R : On dit que maintenant il n'est plus interdit de parler kurde dans les lieux publics.

Nezih : Mais, dans la rue, les gens ont toujours parlé kurde malgré que ce soit interdit, pour la simple raison qu'ils ne connaissaient pas le turc. Depuis qu'ils sont nés, depuis le début de leur existence, ils parlent kurde ! Le gouvernement dit que maintenant il est permis de parler kurde mais ce n'est pas juste. Il y a une revue qui a commencé juste avant le Nouvel An. Elle s'appelle "Rojname" et c'est la première revue kurde en Turquie. Après le Nouvel An, elle a été interdite et maintenant je crois qu'ils empêchent la prochaine édition.

A-R : Peux-tu retourner librement en Turquie ?

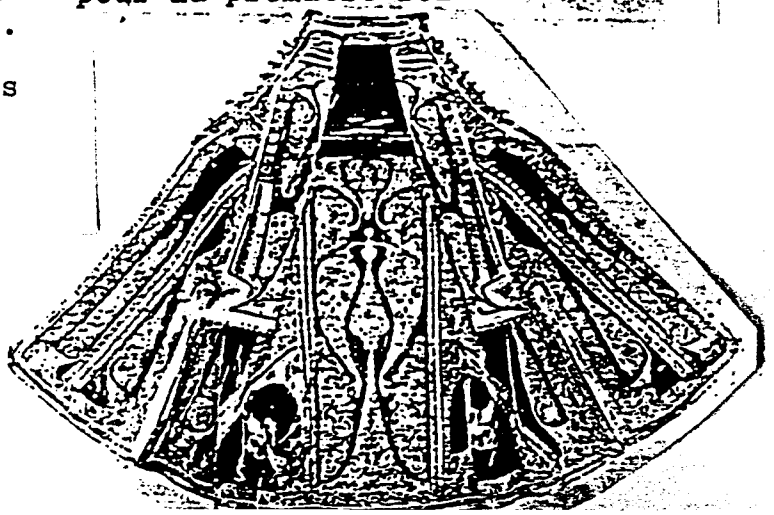
(4) Mustapha Kemal dit "Atatürk", le fondateur de la Turquie moderne.

Nezih : J'ai été enseignant de 1970 à 1980 et j'ai toujours voulu que mes étudiants qui étaient d'origine kurde n'oublient pas leur culture. C'est pour cela que j'ai été arrêté, torturé et mis dans la prison militaire de Diyarbakir. Après, j'ai décidé de fuir en Belgique. Comme maintenant je suis naturalisé Belge, je peux y retourner et je suis allé à Istanbul et Izmir. Mais je n'ai pas osé aller chez moi à Şirnak voir mes frères et mes sœurs. Je ne les ai pas vus depuis 12 ans.

A-R : Il n'y a pas eu d'amnistie ?

Nezih : Si, mais quand on va sur place on a toujours peur que quelqu'un dénonce et dise : voilà, il est venu faire de la propagande. On peut aller en prison et ça peut durer longtemps. C'est pour cela que je n'ose pas aller à Şirnak. L'année prochaine, j'enverrai mes enfants passer des vacances à Izmir ou dans une autre ville. Peut-être mes frères pourront voir mes enfants pour la première fois.

Een jaar na de Golfoorlog

Koerdisch nationalisme en tribalisme in Irak

De Tweede Golfoorlog, de 'Moeder van alle oorlogen' tegen Irak, heeft niet alleen duizenden doden geëist, een enorme milieuramp teweeggebracht, een dictator vernederd en een vorst in zijn macht hersteld. De hele militaire, politieke en economische machtsbalans in het Midden-Oosten is veranderd, niet alleen wat betreft het Israëlijs-Palestijnse conflict en de situatie van de shiïeten in Zuid-Irak, maar ook met betrekking tot de Koerdische kwestie.

Die Koerdische kwestie sleept zich al tientallen jaren voort, schijnbaar zonder perspectief op een afdoende oplossing. Het gaat hierbij om de rechten van de Koerden, een volk van 25 tot 28 miljoen mensen, waarvan er ca. 20 miljoen in een aaneengesloten gebied van 450.000 km² wonen dat wordt doorsneden door de grenzen van Turkije, Syrië, Irak, Iran en het Gemeenbest van Onafhankelijke Staten.

Dat een zo groot volk — vele malen groter dan het Palestijnse — geen eigen staat heeft, dat Koerdistan geen lid is van de Verenigde Naties, terwijl eilandjes met enkele tienduizenden bewoners als staat erkend zijn, lijkt haast ondenkbaar. Toch is het feit niet te ontkennen...

Bovendien hebben de achtereenvolgende regeringen van de landen waarin dit Koerdistan is verdeeld al het mogelijke gedaan om te voorkomen dat de Koerden — en andere volkeren die hier wonen, zoals Assyriërs en Armeniërs — culturele en sociale, economische en politieke rechten zouden krijgen. Integedeel, om elke neiging tot afscheiding of staatsvorming tegen te gaan hebben al deze regeringen zoveel mogelijk een assimilatiepolitiek gevoerd, en wanneer deze op verzet stuitte, een consequente politiek van repressie.

Dit is de Koerdische kwestie, waarvan de meer dan één miljoen Koerden die in maart en april vorig jaar de bergen invluchtten slechts een deelelement vormden. Maar een belangrijk deel: juist in Irak was de strijd van de Koerden om autonomie, om zelfbestuur in eigen gebied, om maximale repressie uitgelopen en had deze de vorm en omvang van een etnocide aangenomen.

Tribale samenleving

Wij zullen hier niet ingaan op de aard van de uitroeiingscampagne die door het Ba'athbewind van Saddam Hussein ten aanzien van de Koerden werd gevoerd. Ook gaat het er hier niet om, de ontwikke-

ling van een Vrij Koerdistan te behandelen, zoals dat in maart 1991 en de maanden daarna in Noord-Irak is ontstaan: een compleet vrij gebied onder eigen Koerdisch gezag, waar de Koerden, zij het onder ongeloflijk moeilijke omstandigheden, aan hun toekomst vorm kunnen geven. Eerder gaat het erom te verduidelijken wat deze mensen heeft bezielde om zoveel ellende te trotseren in een strijd voor eigen rechten.

Allereerst is dat het diep gewortelde verlangen om 'zichzelf te kunnen zijn': te kunnen gaan en staan waar men wil, met de familie en het vee te kunnen trekken naar andere weidegronden; het onbeperkte gezag te kunnen uitoefenen in de eigen dorpen, de stamtradities te kunnen volgen. Vanuit deze verlangens van een tribale samenleving ontstaat, in een proces van voortdurende ontwikkeling, het verlangen naar eigen scholen en een eigen universiteit; naar vrijheid om eigen organisaties en partijen te vormen, naar het gebruik van de eigen bodemschatten: olie, mineralen, nu zeker ook water; naar het recht om dat alles zelf te kunnen regelen en besturen.

Een Koerd in Irak voelt zich allereerst Koerd, daarna pas Iraakees, dan ook nog moslim. Er speelt in de strijd om autonomie voor Iraaks Koerdistan tot nu toe geen godsdienstig fanatisme. Daar is geen aanleiding toe, omdat de Koerden hier in grote meerderheid sunnitische moslims zijn, evenals de arabische bevolking in Mosul en het middendeel van Irak. Zij zullen zich als regel niet op de Kor'an beroepen wanneer zij hun strijd voeren, ook niet uit opportunistische overwegingen. Heel anders is dat bij het Ba'ath-regiem. Hoewel dit in feite een seculier bewind is, dat opkomt voor de herrijzenis (Ba'ath) van de arabische natie, het mag dus arabisch-nationalistisch worden genoemd, gebruikt Saddam Hussein als hem dat zo uitkomt islamitische argumenten. Zo heette de uitroeiingscampagne van de jaren tachtig tegen de Koerden 'al-Anfal' naar een vers uit

de Kor'an, waarin het verkrachten van vrouwen en verwoesten van bezittingen van ongelovigen wordt gepredikt.

Geloofsgemeenschappen

Het is zeker niet zo dat Koerden ongelovig zijn. In de berggebieden waar de tribale cultuur nog het langst heeft standgehouden zijn er geloofsgemeenschappen onder leiding van sheikhs die een eigen rol in het verzet hebben gespeeld. In deze gebieden zijn het juist de tribale tegenstellingen die de Koerdische samenleving verdeeld houden. Dat geldt vooral voor het grensgebied met Turkije, waar onder meer Mas'ood Barzani, de leider van de Koerdistan Democratische Partij (KDP), de oudste partij van Iraaks Koerdistan, vandaan komt. Maar ook langs de grens met Iran kunnen de tegenstellingen tussen clans of dorpen hoog oplopen, wanneer economische belangen een rol gaan spelen. Stam- en dorpsleiders zijn machtige personen, doorgaans zeer gevoelig voor geld en goederen. De shah van Iran en de ayatollahs na hem wisten de weg, evenals de Turkse regering, maar zeker ook Saddam Hussein met zijn bijna onbegrensde financiële mogelijkheden. Zo werden de Koerden dikwijls tegen elkaar uitgespeeld. De kracht van het stam- of dorpsverband, de loyaliteit van de pesh-merga's (vrijheidssrijders) en de eerbiedige betrokkenheid van de partijleden jegens hun leider staan tegenover de zuigende werking van het geld, de omkoperij, de politieke druk.

Dit alles in weerwil van de modernisering die de Koerdische samenleving heeft ondergaan en waarvan Jalal Talabani, de leider van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK), vaak als representant wordt beschouwd. Hij is degeen die het meeste van alle Koerdische leiders over de wereld heeft gereisd, de meeste staatslieden heeft gesproken, de meest verreikende ideeën brengt. Hij zou zijn partij de Socia-

etnische Internationale willen binnenlooden, maar in de praktijk van alledag is er maar weinig van toepassing van socialis-tische beginselen in Koerdistan te bespeu-ren. Koerdische partijen zijn gegroepeerd om hun leiders en de geschiedenis heeft gewild dat er op dit ogenblik vier, vijf leiders van bijzonder formaat zijn die de macht met elkaar moeten delen. Dat is teveel voor een volk dat in Irak vier miljoen mensen telt.

In de eerste jaren van het Koerdische verzet lag het beter. Toen was er één partij en één wel omstreden maar toch bepalende leider: Mullah Mustafa Barzani, de vader van Mas'ood. Hij was het die met een combinatie van overtuigingskracht en slimheid zowel stamleiders met hun man-nen als studenten en afgestudeerden van de colleges en universiteiten in de bergen bijeen kon brengen, de shah van Iran tegen het bewind in Bagdad kon uitspeien maar niet inzag dat hij door Kissinger uitslui-tend werd gebruikt voor korte-termijnbe-ningen van de VS. Want, aldus deze Henry Kissinger, heimelijke (Amerikaanse wa-pen-)steun is nu eenmaal geen missionair werk, oftewel: de Koerden van Irak had-den niet op Amerikaanse loyaliteit moeten rekenen. Het was een les die zoon Mas'ood tot een scepticus heeft gemaakt...

Koerdisch nationalisme is dus volop aan-wezig, al heeft het woord 'nationalisme' voor vele Koerden een negatieve bijklank van chauvinisme. Het berust op het gevoel tot één volk te behoren, dat één taal spreekt — in diverse dialecten —, in één gebied woont, tal van eigen tradities heeft, en een gemeenschappelijke geschiedenis kent van onderdrukking en verzet. In weerwil van alle verdeeldheid tussen stammen en families, tussen partijen en partijleiders, en ondanks de invloeden die van buiten af worden uitgeoefend om die verdeeldheid aan te wakkeren, is er dat gevoel van Koerd te zijn, geen Arabier, Turk, Syriër of Iraniër.

In Irak is dat 'wij-gevoel' van de Koerden diep geworteld en nog versterkt naarmate het Ba'ath-regiem meer van de eigen ara-bische bevolking en zelfs Egyptische im-migranten naar de Koerdische gebieden tuurde om er huizen en gronden in bezit te nemen; de oorspronkelijke Koerdische bewoners werden gedeporteerd. De haat is aangewakkerd maar toch zullen Koerden niet gauw generaliseren: ze haten Saddam Hussein en zijn clan uit Tikrit, hun arabi-sche medestanders en meelopers, maar evengoed de talrijke Koerdische verraders en hulptroepen die voor geld bereid waren niet alleen het verzet te bestrijden maar ook mensen aan te geven, te deporteren, te executeren.

Het zijn dan ook niet zozeer de etnische tegenstellingen tussen Koerden en arabie-ren die bepalend zijn voor de toekomst. Het is veeleer de vraag of er in Irak een regiem kan komen dat de Koerden voldoende ver-buwen kan inboezemen in een voortgezet gezamenlijk staatsverband met arabieren. Want de Koerden willen zichzelf zijn en blijven — inshallah, zo God het wil.

Piet Muller

Piet Muller is voorzitter van de Stichting Nederland-Koerdistan).

Koerdische opstandelingen in Irak

Foto: AFP

Hulp voor Sarani Zher maar niet voor Sarani Zho

Bij het Military Coordination Center in Zakho, de allerlaatste post van de geallieerden op Iraaks grondgebied, vallen een paar sneeuwvlokken en de lucht rondom is bedenkkelijk grijs. Er worden twee Hu-60 'black hawk' lange-afstands transporthelikopters verwacht, maar de 11th Aviation Eagle Flight van het Amerikaanse leger in Diyarbakir, Turkije, laat keer op keer over de radio weten dat er teveel wolken hangen om op te kunnen stijgen. De Franse kolonel Le Jeune is druk bij het dartsbord, kolonel Taylor uit Engeland treft voorbereidingen voor een uitvoerige lunch.

We hebben de maaltijd nauwelijks achter de kiezen als MCC-commandant kolonel Richard Naab enthousiast de keuken binnen komt: de 'birds', zoals ze hier heten, zijn onderweg. Een half uur later springen Naab, zijn chauffeur en ik in een *highly mobile multiple purpose vehicle*, en scheuren naar het sportveld waar het Amerikaanse International Rescue Committee en de Zwitserse organisatie Caritas een totaal van tien à twintig kuub aan dekens, meel, bakolie, suiker, thee en kleine kachels hebben klaargezet — en ook een dozijn Koerden om alles razendsnel in de birds te proppen. Als we uitstappen komen ze juist aanronken.

Helikoptertijd is duur, binnen vijf minuten komen we los om ons naar het oosten te reppen. Maar haast is ook geboden omdat de nood zeer hoog is: tientallen bergdorpen zijn ingesneeuwd en afgesneden van de buitenwereld. Voorraden zijn er niet of nauwelijks, want er viel vorige zomer bijna niets te oogsten: geen dorp in de bergen van Iraaks Koerdistan is ouder dan een half jaar. Wat nu overeind staat werd in 1991 gebouwd met hulp van buitenlandse noodhulporganisaties — vaak op de ruïnes die resteerden na de massale vernietigingscampagne van de jaren tachtig, toen het leger bijna alle dorpen in het Koerdische gebied met bulldozers en/of dynamiet egaliseerde.

Een dag eerder was ik in een van de dorpen die nu onder ons voorbij glijden, Mella-Arab, waar tot 22 februari 1985 vijftig families woonden. Zonder ook maar een woord vooraf kwamen op die dag de bulldozers van het leger en begonnen ogenblikkelijk aan het karwei. Bijna niemand had nog tijd om iets uit het huis te halen voor het geplet werd.

Nu staan er weer zeven huizen waarin vijftien families bivakkeren, en de komende zomer zullen de meesten van de resterende

Voedseldroppings in Iraaks Koerdistan, winter 1992

vluchtelingen terugkeren en ook huizen gaan bouwen. Dat wil zeggen: als het Military Coordination Center blijft. Een van de mannen was daar heel duidelijk over: „Doordat de geallieerden hier nog zijn hebben we vertrouwen in de situatie. Gaan ze weg, dan vluchten we weer naar Turkije. En zo denken ze er in andere dorpen ook over.”

Even later ontvouwen de bergen van Koerdistan zich in alle hevigheid onder en rondom het razende hefschroefvliegtuig. Honderd meter achter ons volgt het andere toestel. Soms vliegen we vlak boven de bomen en is een enkel eenzaam mensenspoor goed te zien in de diepe sneeuw — dan zijn we ineens honderden meters van de grond verwijderd. Loodrechte rotswanden, grotten vol ijspegels, ravijnen van jewelste en vooral veel geplooid, gekantelde of samengeperste sedimentsgesteenten, bepalen het diepgevroren beeld. Af en toe noteert de kolonel een mededeling („You have to stay in your seat!”) of een plaatsnaam en laat het me lezen, want elkaar verstaan is onmogelijk.

Er staan vier dorpen op de lijst, te beginnen met Sarani Zher. Een uur na vertrek zijn we er. De tweede helikopter draait rondjes terwijl wij dalen tot de wielen de sneeuw raken. Als de rotor werd stilgezet, zouden we nog een meter verder dalen want de sneeuw is zacht en diep. Twee bemanningsleden schuiven elk een deur open en alle calorieën zijn in drie

tellen de cabine uit, kort daarop gevolgd door zakken met dekens. In de witte verte komt een groep dorpelingen aanrennen, tot boven hun knieën in de sneeuw. Ze zullen nog wel even bezig zijn, want de spullen worden alle kanten opgeblazen.

Het volgende dorp is Sarani Zho, maar kort nadat we weer in beweging zijn, schrijft Naab: „We cannot do more because of weather visibility.” We draaien om en de kolonel neemt de reservelijst erbij — in feite een overbodige maatregel want ieder dorp verwacht een dropping en overal loopt de bevolking uit en staan mensen te zwaaien.

We dalen af tussen twee kleine nederzettingen. De deuren gaan weer open en in een oogwenk is het weer steenkoud. Een blik spijssolie verdwijnt rechtstandig in de sneeuwlaag, de zakken meel gaan iets minder diep. Als we weer omhoog komen is te zien hoe vanuit beide nederzettingen een race naar de goederen is begonnen: langs drie of vier sporen rennen tientallen hongerige Koerden achter elkaar naar de buit. Een gevecht bij de verdeling is verre van denkbeeldig.

Het werk is gedaan en de bemanning opent de legergroene verpakkingen van de eigen rantsoenen: spaghetti bolognese, crackers met smeerkaas, en notencake toe. terwijl we ons met 200 km per uur richting Zakho bewegen.

MICHIEL HEGENER

M. H. H. H. H.

Door MICHEL HEGENER
SALAHEDDIN, 1 MAART. Met een redelijk goede Toyota Landcruiser en een escorte van vier peshmerga's probeerde ik het een paar dagen geleden via de noordelijke route van het oostelijke naar het westelijke deel van Vrij Koerdistan. De twee delen van de nieuwe staat zijn wettelijk in het noorden van Irak, een gebied waar de Koerden het helemaal alleen voor het zeggen hebben, zijn vrijwel gescheiden van elkaar.

Over Irbid van je het oostelijk gebied momenteel alleen nog uit via deze noordelijke route, die loopt van de weggeslagen Kandilberg, langs de oostelijke noordelijke oever van de Grote Zab en langs Barzan, tot Shila Diza waar het asfalt weer begint. Het blubberrigste loept grotendeels langs de hellende oever van de Zab. Had de chauffeur één keer iets teveel naar links gestuurd, dan waren we via de Zab en de Tigris in Bagdad beland.

Onderweg kruisten zijrivieren ons pad. Vark waren ze maar een halve meter diep, maar in sommige gevallen dieper. Dan eindigde een misrekening van de chauffeur met stilstand in een stroom van zeker een meter diep. Seconden later stond het water in de auto, aan stuurboord tot halverwege de portieren. We gingen op de hoogste kant van de auto staan terwijl de peshmerga's achter het stuur het gaspedaal intrapten, tot de wielen — na tien of twintig lange seconden — ineens weer grip hadden en we op het droge terugkwamen. Met een aanloop en extra veel vaart lukte de tweede poging wel.

Een paar uur later, iets na Barzan, bij invallende duisternis, zaten we ineens in een zware sneeuwstorm: een halve minuut buiten en je was volledig wit. En toen berookte het aandrijfmechanisme op een van de achterwielen. Gelukkig arriveerde kort daarop een terreinwagen met geestelijken uit Sulejmanja — een van de drie andere auto's die we op het traject zagen. In de overtuiging toch geen enkele hulp te kunnen bieden, liet ik de

Aanvoer van voedsel uit Turkije bereikt Oost-Koerdistan niet Eén foutje en we waren in Bagdad beland

peshmerga's achter en reisde ik verder naar Dohuk in het volledige besef dat de reis tussen Oost- en West-Koerdistan nu alleen nog met de zegen van Allah gewaagd kan worden.

Twee miljoen Koerden zitten ondertussen zonder aanvoer van voedsel totdat het weer verbetert, de sneeuw verdwijnt en de rivieren weer tot rust komen. Want in het noorden van Irak hebben zich onlangs twee diep ingrijpende logistieke veranderingen voorgedaan. Het resultaat daarvan is dat de voedselsituatie in het westen van het gebied sterk is verbeterd, terwijl het oostelijk deel, waar ten minste twee miljoen mensen wonen, praktisch geheel van de buitenwereld is afgesloten.

Na ongekend zware slagregens beroven op 23 februari drie belangrijke bruggen. Het eerstvolgende was het verlies van de pontonbrug bij Kandil over de Grote Zab, dertig kilometer ten oosten van Aqra, die omstreeks het middaguur geheel werd weggespoeld. De brug was door de autochtone Kurdistan Reconstruction Organisation gemaakt van pontons die

het Iraakse leger in het gebied had achtergelaten, en was op 11 januari leestelijk gespend in aanwezigheid van de twee belangrijkste politieke leiders hier, Jalal Talabani en Masoud Barzani. Daarnaast was toen een tweede verbindingsweg tussen het oostelijk en westelijk deel van het gebied beschikbaar gekomen — met dien verstande dat de andere weg, langs de Turkse grens in de winter hoegenaamd niet begaanbaar is.

Nu de pontonbrug weg is, en de noordelijke route door sneeuw en blubber slechts met een sterke terreinwagen en veel geluk gebruikt kan worden, is oostelijk Vrij Koerdistan onbereikbaar, in ieder geval voor vrachtwagens.

Tussen Oost en West bestaat nog een derde (goed geïnfiltreerde) route, maar die loopt door het regeringsgebied. Alleen konvooien van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN kunnen er gebruik van maken.

Afgezien daarvan wordt heel Vrij Koerdistan sinds eind oktober door de regering in Bagdad in een economische wurggreep ge-

Door de zware regenval in Noord-Irak zijn veel bruggen ingeruk. (Foto Michel Hegener)

houden. Er komt nu alleen nog wat brandstof (voor auto's en petroleumkachel) binnen. De aanvoer van voedsel werd een maand geleden helemaal afgesloten, nadat de Iraaken in de periode van november tot januari nog kleine hoeveelheden hadden laten passeren.

Ondertussen is, vrijwel gelijktijdig met het noodgeval, een einde gekomen aan de staking van de Turkse vrachtwagenchauffeurs. Anderhalve maand geleden besloten zij geenritten op Irak meer uit te voeren, toen de Turkse regering verbod om nog langer spoorwegkope Iraakse brandstof mee te nemen op de terugtocht. Bovendien, zo niet duizenden Turkse vrachtauto's waren daarmee uitgerust met koloniale buitenboordbrandstoftanks. Was de vracht uit Turkije in het Koerdische en/of het regeringsgebied gelost, dan tankten ze een liter of tienduizend diesel of benzine om daar in Turkije zelf mee te worden.

Maar de staking bracht geen verandering in het regeringsstandpunt en was na verloop van weken nutteloos schadelijk voor de

chauffeurs zelf. Nu rijden ze weer op Irak: afgelopen woensdag, omstreeks half tien 's ochtends, stonden bij de enige geplande grensovergang tussen Irak en Turkije vele tientallen vrachtauto's op afhandeling te wachten.

Voor de Koerden is dit in veel opzichten erg verheugend. Ten eerste omdat er weer voedsel binnenkomt, zij het tegen vrijwel onbetaalbare prijzen. Er moet in dollars of Turkse ponden betaald worden, wat op hetzelfde neerkomt. Tegen de officiële Iraakse koers van drie dollar tegen een dinar zou dat geen probleem zijn. Maar een dollar kost in het de facto zelfstandige Koerdistan nu 16 dinars, en hij wordt snel duurder. Begin februari was de zwarte koers nog een of elf. Toch is door het herstel van de aanvoer uit Turkije de suikerprijs al binnen drie dagen gedaald van 7 naar 5,5 dinars per kilo. Dat betekent dat een gemiddeld Koerdisch maandsalaris nu goed is voor 60 kilo suiker (of 100 liter autobrandstof of 40 kilo rijst).

Er zijn echter praktisch geen maandsalariissen meer beschikbaar, want de Iraakse blokkade betreft ook de uitbetaling van vrijwel alle 300.000 ambtenaren in het gebied. De coalitie van bijna alle Koerdische politieke partijen, het *Iraqi Kurdistan Front* (IKF), die het bestuur in het vrije gebied op alle niveaus heeft overgenomen, heeft sindsdien gedaan wat ze kon om althans kleine bedragen uit te betalen aan de ambtenaren, die nu dus allemaal *de facto* in dienst van het IKF zijn. In de praktijk kwam het erop neer dat velen niets kregen, of bij voorbeeld een maand salaris voor vier maanden werken. Gewerkt wordt er overigens wel, want thuis zitten heeft toch geen zin en de motivatie om het vrije gebied tot een succes te maken, is ongekend hoog.

„Mijn vrouw is onderwijzeres, en ze heeft sinds het begin van het embargo al geen salaris gekregen”, vertelde een ingenieur uit Sulejmanja. „Iedere dag is ze wel vijf dinars kwijt aan taxi's om bij haar werk te komen”.

Zelf ontving de man ook niets, maar hij was wel razend druk.

Zoals bijna alle ingenieurs in het gebied heeft hij zich beschikbaar gesteld voor een van de autochtone opbouworganisaties die door het buitenland betaald worden. In zijn geval was dat het *KURDS, de Kurdistan Reconstruction and Development Society*. „Eigenlijk vind ik dat een klein deel van dat buitenlandse geld aan ons betaald zou moeten worden”, vertelde hij me voorzichtig, terwijl we langs dorpen reden die onder zijn leiding van schoon drinkwater waren voorzien. „Iedereen roept dat het geld naar de slachtoffers zelf moet, maar hoe moet ik zelf mijn gezin onderhouden?” Met de slachtoffers bedoelde hij de bewoners van de 4.300 dorpen die in 1987-'89 door Saddams leger met de grond gelijk werden gemaakt. Sinds het gebied niet meer onder Saddams controle staat, keren ze in steeds grotere aantallen terug naar de puinhopen van hun vroegere woningen om een nieuw dorp en een nieuw bestaan op te bouwen.

Het einde van de staking van de vrachtwagenchauffeurs betekent ook enig soelaas voor de financiën van het IKF. Heffingen op geïmporteerde goederen vormen namelijk de belangrijkste bron van inkomsten van het Front, en die leverden dus al zes weken lang niets op.

De hernieuwde aanvoer van goederen vanuit Turkije heeft nog een belangrijk voordeel. Vóór de staking reden de Turken allemaal door naar het regeringsgebied, waar de brandstof bijna gratis was (tegen de zwarte wisselkoers ongeveer een cent per liter). De Iraaken eisten als tegenprestatie dat de vrachtauto's bij binnenkomst voor meer dan de helft waren geladen met voedsel of andere artikelen die sinds het VN-embargo schaars zijn in Irak. Dat hoeft nu niet meer, de vrachtauto's kunnen al hun waar lossen in het Koerdische gebied.

Maar juist nu de goederenstroom naar de Koerden weer op gang komt, is het oosten ineens niet meer bereikbaar. Alle import komt voorlopig ten goede aan het westen, de streek tussen Zaho, Dohuk, Amadiya en Aqra.

Handelsblad

04.03.92

Koerden op Iraaks grondgebied bestookt door Turks leger

Diyarbakir.
Persagentschappen

De Turkse luchtmacht heeft zondag stellingen van de militante Koerdische Arbeiderspartij (PKK) in het noorden van Irak gebombardeerd. Dit heeft de gouverneur van de regio bekendgemaakt. De PKK zou aanzienlijke verliezen hebben geleden. De gebombardeerde doelen lagen tot tien kilometer van de Turkse-Iraakse grens, in de omgeving van de stad Hakurk, zo werd gezegd.

Volgens de gouverneur bevinden zich in dit gebied geen burgerkampen van Iraakse Koerden of stellingen van hun milities, de peshmerga's. De vorige keer dat Turkije doelen over de grens aanviel, volgde er felle internationale kritiek op Ankara, omdat toen volgens Koerdische organisaties ook burgerdoelen werden bestookt. Ondertussen werd ook gevochten tussen Iraakse militairen en Koerdische strijders. Daarbij zijn sinds vrijdag 14 doden en zo'n 20 ge-

wonden gevallen. Dit is uit betrouwbare bronnen in de stad Zakho vernomen. De schietpartij brak los op de weg tussen Erbil en Mossoel in een gebied dat wordt beheerst door de peshmerga's. Aanleiding voor de gevechten was de controle over een brug over de rivier Khazil, die zondagochtend in handen was gevallen van het Iraakse leger. De Koerden zouden een aantal militairen hebben gegijzeld maar er niet in zijn geslaagd de brug te heroveren.

De Morgen 03.03.92

Koerdische 'totale oorlog'

De extreem-linkse koerdische guerrilla PKK heeft vrijdag — en niet voor het eerst — de "totale oorlog" verklaard aan Ankara, wat diezelfde dag resulteerde in twee aanvallen op Turkse politiebureaus.

In Siverek en Nusaybin vielen volgens officiële bronnen twee doden en drie gewonden.

De aanslagen waren een antwoord op de dagelijks bombardementen die het Turkse leger uitvoerde over de Iraakse grens in de hoop de kampen van de Koerdische verzetsstrijders van de PKK te treffen.

Naar alle waarschijnlijkheid zal het geweld de komende weken nog toenemen. Op 21 maart wordt het Koerdische nieuwjaar gevierd. Deze viering is na decennia van verbod sinds vorig jaar terug toegelaten en de Turkse Kultuurminister riep vrijdag zelfs op om het feest op zoveel mogelijk plaatsen uitgebreid te vieren. Want, "uitsterven de tradities moeten worden bewaard". Maar door zijn lange illegaliteit is het feest een symbool geworden voor de Koerdische onafhankelijkheidsdroom en -strijd. De afgelopen dagen hebben Koerdische betogers Turkse kantoren in Duitsland vernield uit protest tegen de Turkse bombardementen. De Duitse overheid reageerde vrijdag scherp op de vernielingen en ordeelde dat "alle schuldigen berecht zouden worden".

KOERDEN

Bij geweld in Turks-Koerdistan zijn de voorbije twee dagen naar verluidt 33 mensen om het leven gekomen. De Koerdische PKK-guerrilla is volgens de overheid verantwoordelijk voor een aantal aanvallen waarbij vier mensen om het leven kwamen. Het Turkse leger zou 18 guerrilla-strijders hebben gedood tijdens gevechten en vermoordde volgens Koerdische bronnen 11 dorpeelingen. De huizen van het afgelegen Kerboran zouden zijn gebombardeerd. Honderden Koerden zijn volgens Reuters gisteren de stad Cizre ontvlucht uit vrees voor het oorlogsgeweld.

De morgen 20.03.92

Turkse soldaten zoeken naar overlevenden in de puinen van een ingestort gebouw in Erzincan. (foto ap)

Zestigduizend daklozen na aardbeving Turkije

ERZINCAN (ap, reuter, belga) — Zestigduizend daklozen in Oost-Turkije brachten, na de aardshok van vrijdagavond, de voorbije nacht voor de derde opeenvolgende keer in barre weersomstandigheden door. Reddingsoperaties in het getroffen gebied verliepen ook gisteren nog zeer moeizaam en hulpverleners hadden nog geen steeds een volledig beeld van de omvang van de ramp of van het aantal slachtoffers. Een tweede schok, gisterennamiddag, maakte de toestand nog chaotischer.

Rode-Kruiswoordvoerders hadden het gisteren nog over duizend doden, maar reddingswerkers die hielpen bij het bergen van 320 lijken, zeiden dat waarschijnlijk nog een 150-tal stoffelijke overschotten van onder het puin moesten worden gehaald.

Uit alle hoeken van de wereld kwamen tenten en noodtentsoenen toe. Veel landen zonden gespecialiseerde hulpverleners over om de zestigduizend daklozen bij te staan.

De aardbeving trof de streek

vrijdagavond om 19 u. 20 plaatselijke tijd (18 u. 20 onze tijd) met een kracht van 6,2 op de Richterschaal en verraste tienduizenden Turken tijdens het avondmaal. Het epicentrum van de schok lag in de omgeving van Erzincan, de hoofdplaats van de gelijknamige provincie. Erzincan telt 150.000 inwoners en ligt 575 kilometer ten oosten van Ankara.

De aardbeving van vrijdag was de elfde die de streek van Erzincan te verwerken kreeg tijdens de jongste duizend jaar. In 1939 werd de stad getroffen door de ergste aardshok in de geschiedenis van Turkije, die aan dertigduizend het leven kostte. De provincie Erzincan ligt in een schok-gevoelig zone van het aardoppervlak. Het gebied ligt op de Anatolische breuk die loopt van Iran tot Egeïsche Zee.

In het centrum van Erzincan stortten zeker tweehonderd huizen, twee hotels en acht flatgebouwen in. Maar ook in de arme buitenwijken en in andere delen van de provincie vielen doden en was de stoffelijke schade groot. Andere getroffen steden in de omgeving

zijn Diyarbakir, Malatya, Elazig, Marin, Siirt en Trabzon.

De meeste huizen in Erzincan zijn gebouwd na de katastrofale aardbeving met meer dan dertigduizend doden in 1939. Er kwamen toen strakke bouwvoorschriften, maar nu blijkt dat veel huizen en flatgebouwen opgetrokken werden zonder dat rekening werd gehouden met de opgelegde veiligheidsnormen.

Het bezoek van de Turkse premier Demirel zaterdag aan het getroffen gebied was aanleiding voor kritiek op het huisvestingsbeleid van de regering.

De reddingsoperaties verliepen gisteren tergend traag omdat hulpverleners niet voluit graafmachines durven inzetten omdat zij denken dat velen nog gevangen zitten onder het puin.

In Erzincan troeften gisterenavond slachtoffers samen uit omliggende dorpen. Bij de ambtswoning van de provincie gouverneur uitten zij kritiek op de hulpverlening. Zij zegden dat alle hulp gekoncentreerd wordt op de provinciehoofdplaats, terwijl de getroffen dorpen uit de omgeving in

twee dagen geen enkele hulpverlener zagen.

Een C 130 van de Belgische luchtmacht landde gisteren in Erzincan, met een achtkoppig team artsen, verpleegsters en medewerkers van Artsen zonder Grenzen aan boord. In de laadruimte stak vijftien ton medisch-chirurgische kits, plastic voor beschutting, dekens, geneesmiddelen en medisch materiaal. De Europese Commissie staat in voor de kosten van die operatie.

Premier Jean-Luc Dehaene en minister Willy Claes van Buitenlandse Zaken stuurdend zaterdag een telegram naar Turkije waarin de Belgische regering haar medeleven uitspreekt met de slachtoffers van de aardbeving. De regering beaamt er zich vandaag over welke noodhulp ter beschikking gesteld kan worden.

Paus Joannes-Paulus sprak zijn medeleven uit met de getroffen families. „Ik deel in het diepe leed van de Turkse bevolking”, zei de paus tijdens de wekelijkse audiëntie op het Sint-Pietersplein. Ook de gezagdragers van de orthodoxe kerken, in vergadering in Istanboel, drukten in een telegram hun medeleven uit.

Een kans voor de vrijheid

De Iraakse Koerden hebben een Vrij Koerdistan bevochten, maar zonder internationale politieke hulp zijn ze kansloos

Piet Muller

De Golfoorlog tegen Irak, de 'Moeder van alle oorlogen', heeft niet alleen duizenden doden geëist, een enorme milieuroamp teweeggebracht, een dictator vernederd en een vorst in zijn macht hersteld. De hele militaire, politieke en economische machtsbalans in het Midden-Oosten is veranderd, niet alleen wat betreft het Israëlisch-Palestijns conflict en de situatie van de Sjiïeten in Zuid-Irak, maar ook met betrekking tot de Koerdische kwestie. Piet Muller, voorzitter van de Stichting Nederland-Koerdistan, gaat in op het laatste.

De Koerdische kwestie sleept zich al tientallen jaren voort, schijnbaar zonder perspectief op een afdoende oplossing. Het gaat hierbij om de rechten van de Koerden, een volk van 25 tot 28 miljoen mensen, waarvan er ongeveer 20 miljoen in een aaneengesloten gebied van 450.000 km wonen dat wordt doorsneden door de grenzen van Turkije, Syrië, Irak, Iran en het Gemeenebest van Onafhankelijke Staten.

Dat een zó groot volk - vele malen groter dan het Palestijnse - geen eigen staat heeft, dat Koerdistan geen lid is van de Verenigde Naties, terwijl eilandjes met enkele tienduizenden bewoners als staat erkend zijn, lijkt haast ondenkbaar. Toch is het feit niet te ontkennen...

Bovendien hebben de achtereenvolgende regeringen van de landen waarin dit Koerdistan is verdeeld al het mogelijke gedaan om te voorkomen dat de Koerden - en andere volkeren die hier wonen, zoals Assyriërs en Armeniërs - culturele en sociale, economische en politieke rechten zouden krijgen. Integendeel, om elke neiging tot afscheiding of staatsvorming tegen te gaan hebben al deze regeringen zoveel mogelijk een assimilatiepolitiek gevoerd, en wanneer deze op verzet stuitte, een consequente politiek van repressie.

VOLKERENMOORD Dit is de Koerdi-

sche kwestie, waarvan de meer dan één miljoen Koerden die in maart en april vorig jaar de bergen invluchtten slechts een onderdeel uitmaakten. Maar wel een belangrijk deel: juist in Irak was de strijd van de Koerden om autonomie, om zelfbestuur in het eigen gebied, op maximale repressie uitgelopen en had deze de vorm en omvang van een volkerenmoord aangenomen.

Wie het niet al wist weet het nu: dat het bewind van Saddam Hoessein bijna vierduizend dorpen en stadjes liet verwoesten; meer dan een miljoen mensen naar 'nederzettingen' liet deporteren, omringd door prikkeldraad en wachttorens; tienduizenden mensen liet arresteren en folteren; ongeveer 200.000 mensen liet 'verdwijnen'. Terwijl wij nu de televisiebeelden hebben kunnen zien van massagraven, en getuigenissen hebben kunnen horen van de meest gruwelijke slachtingen. Niet alleen tegen Halabja werd, in maart 1988, gifgas gebruikt, waardoor daar vijfduizend mensen stierven. In heel Iraaks Koerdistan werden twee jaar lang systematisch chemische wapens tegen de burgerbevolking gebruikt, om mensen om te brengen, te terroriseren en op de vlucht te jagen. Want hele streken moesten 'gezuiverd' worden van 'ongelovigen': dat was het doel van de 'Al-Anfal' campagne, die in 1988 zijn hoogtepunt vond.

VRIJ KOERDISTAN Dat was ook het jaar dat honderdduizenden Koerden naar Iran uitweken, en tienduizenden naar Turkije, om er in de opvangkampen betere tijden af te wachten. Die leken te komen in maart 1991, toen de dictator van Irak totaal verslagen leek en volksoptstanden van de Sjiïeten in het zuiden en van de Koerden in het noorden tot grote successen leidden. Maar we kennen de afloop - alhoewel velen niet hebben begrepen dat in het noorden de Koerdische *pesh-merga's* (vrijheidstrijders) de Iraakse opmars tot stand wisten te brengen en zo een deel van Iraaks Koerdistan in handen konden houden.

Later kwam daar nog het gebied van de 'Safe Haven' bij, waar geallieerde troepen waren binnengetrokken om de terugkeer van de gevluchte Koerden uit de bergen mogelijk te maken. Nog later trok het Iraakse leger zich ook uit grote Koerdi-

sche steden terug als Erbil en Sulaimaniye - met 800.000 tot meer dan een miljoen inwoners -, al bleef de oliestad Kirkuk met wijde omgeving in Iraakse handen. Zo ontstond een uitgestrekt 'Vrij Koerdistan' in het noorden en noordoosten van Irak, met uitlopers tot 120 kilometer van Bagdad.

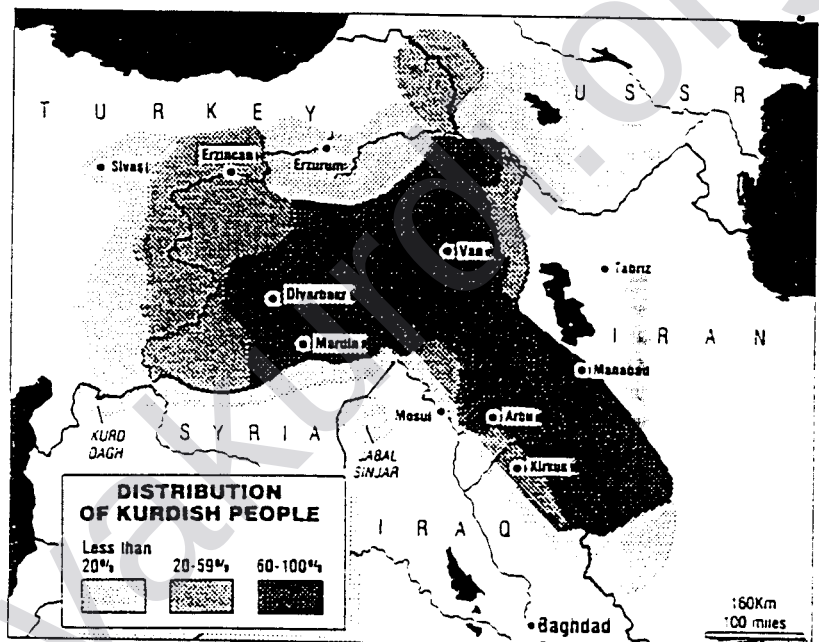
Intussen waren onderhandelingen tussen de Koerden en Bagdad op gang gekomen, teneinde alsnog een akkoord over Koerdische autonomie te bereiken. Voor velen was dat een onbegrijpelijk initiatief: hoe konden de Koerden na zoveel hun aangedane misdaden met deze Saddam Hoessein om één tafel gaan zitten? Maar blijkbaar bestond voor de Koerdische leiders de bittere noodzaak om, met 1,4 miljoen huiverende mensen in de bergen en een grote internationale politieke druk op Saddam Hoessein, met spoed een regeling tot stand te brengen. Essentiële voorwaarde daarvoor was een werkelijke democratisering van Irak - en dat was nu juist het punt waarop Saddam Hoessein niet wilde toegeven. Integendeel, zijn Ba'ath-partij moest oppermachtig blijven en de 'interne veiligheid' (lees: de veiligheids politie, de geheime diensten) in handen van Bagdad, de *pesh-merga's* moesten worden vervangen door Iraakse agenten, en uiteraard zouden Kirkuk en andere door de Koerden bewoonde, maar strategisch belangrijke gebieden, buiten de autonomie moeten vallen.

BEVROREN Toch zou Mas' Ood Barzani, leider van de Koerdische Democratische Partij (KDP), de oudste partij in het Iraaks Koerdistan Front - de coalitie van acht Koerdische en Assyrische partijen die het verzet tegen Bagdad leidden -, misschien nog wel een akkoord hebben getekend. Hij was immers van mening dat nu eindelijk alle vluchtelingen zouden moeten kunnen terugkeren, dat er nu eindelijk vrede moest komen in Koerdistan en dat er toch geen internationale steun voor de Koerden zou opdagen. Maar zijn tegenspeler, Jalal Talabani, leider van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK), hield vol dat die internationale steun er wel zou komen en dat de Koerden zich met een akkoord aan Saddam Hoessein zouden uitleveren. Eind oktober vorig jaar kondigde Sad-

dam Hoessein onverwachts een economische blokkade tegen het Koerdische gebied af. Voedsel en medicijnen, benzine en diesel werden voortaan niet meer doorgelaten. Pogingen van de Koerdische leiding, de dictator zijn maatregelen te laten intrekken, faalden, maar het effect ervan was anders dan gedacht. Het standpunt van Barzani verhardde – en blijkbaar zijn de leiders het er nu over eens dat de onderhandelingen beter kunnen worden 'bevroren'. Daarmee is ook de situatie in het bevrijde

de politie en het ziekenhuispersoneel. Er is bijna overal drinkwater, op vele plaatsen ook elektriciteit – zij het wat onregelmatig – en de riolering in de verwoeste gebieden begint weer te functioneren. Het ernstigste probleem is dat van de schaarste aan voedsel en wintervoorzieningen. Daardoor zijn ook de prijzen tot tomeloze hoogte gestegen, waarmee niet alleen de armen maar ook de middenklasse in een rampzalige toestand zijn gekomen. Vooral de tienduizenden oorlogsweduwen en hun gezinnen hebben het buitengewoon

teruggekeerd en daar met de wederopbouw beginnen. Maar voor een leefbare toekomst is allereerst de opruiming nodig van de miljoenen mijnen in het bevrijde gebied, die daar gelegd zijn deels om het Iraanse leger buiten Irak te houden, deels ook om de 'verboden zones' waar geen Koerden meer mochten wonen volstrekt onbewoonbaar te maken. Vervolgens moet er zaaizaad komen, landbouwwerktuigen, vruchtboomstekken, kippen, geiten, schapen, kortom van alles om het land weer tot leven te brengen.

Honderduizenden Koerden moesten vluchten voor de repressie van Saddam Hoessein. (foto Frits Meyst; kaartje van de verspreiding van het Koerdische volk uit McDowall, *The Kurds*, Londen 1991)

gebied van Iraaks-Koerdistan 'bevroren' – niet alleen in figuurlijke maar ook in letterlijke zin. De hevige kou en de hoge sneeuw hebben grote gebieden geïsoleerd, waar tienduizenden mensen zitten met nauwelijks of geen voedsel of medicijnen, nauwelijks onderdak – al zijn er door de vluchtelingenorganisatie van de VN en particuliere hulpinstanties bouwmaterialen voor 40.000 noodonderkomens gebracht – en nauwelijks verwarming, dekens, kleding, schoenen... Bovendien zijn door het tekort aan brandstof vrijwel alle transporten stilgelegd. Hulp op grote schaal is dringend nodig.

HULP OP GANG Maar tegelijkertijd is het bevrijde gebied van Irak ook werkelijk vrij. Het Front heeft de situatie militair en politiek onder controle, zodat er volledige vrijheid van expressie bestaat: er is een vrije pers in Iraaks Koerdistan, de partijen hebben hun eigen radio- en televisiestations, iedereen mag een organisatie of partij oprichten, er is vrijheid van vergadering en demonstratie. Het bestuursapparaat functioneert, moeizaam maar toch – ook al betaalt Bagdad niet langer de salarissen van de ambtenaren,

moeilijk, ook al proberen de verschillende partijen hulp te bieden. Belangrijk is dat ook de structurele hulpverlening aan Vrij Koerdistan op gang komt. Daarvoor zijn aan Koerdische kant al aanknopingspunten aanwezig: er zijn diverse, al dan niet aan het Front gelieerde, zelf-organisaties opgericht die projecten en programma's uitvoeren met steun, soms ook actieve medewerking van hulporganisaties in het buitenland. Zo werkt de Overseas Development Administration (ODA), de centrale medefinancieringsorganisatie in Engeland, samen met de Kurdistan Reconstruction Organisation (KRO) aan de bouw van noodonderkomens, terwijl bijvoorbeeld Medico International in het Duitse Frankfurt en een Nederlands consortium voor hulp aan de Koerden (Memisa, Mensen in Nood, Stichting Oecumenische Hulp en Terre des Hommes) de Kurdistan Relief Association (KRA) als partner hebben voor onder andere de herinrichting van gezondheidscentra.

POLITIEKE OPLOSSING Ook zijn er allerlei individuele initiatieven van Koerden die naar hun verwoeste dorpen zijn

Honderdduizenden Koerden zijn naar hun dorpen en stadjes teruggekeerd en dit voorjaar zullen er nog velen volgen. Allen hebben maar één doel: opnieuw beginnen. Maar ook één verwachting: dat Amerika, Europa en de Verenigde Naties hun vrijheid zullen garanderen. Want een politieke oplossing moet er komen, anders krijgt de vrijheid hier geen kans.

De Stichting Nederland-Koerdistan (p/a Mozeshuis, Waterlooplein 205, 1011 PG Amsterdam, giro 87298) komt in Nederland op voor de erkenning van de rechten van de Koerden in hun landen van oorsprong en bevordert initiatieven ten behoeve van Koerdistan en het Koerdische volk. Donateurs kunnen de stichting steunen met een bijdrage van min. f 50,- per jaar (incl. de Koerdistan Koerier met maandelijks nieuws).

'Help de Koerden de winter door' is een noodhulpactie van het Koerdenberaad Nederland, van de samenwerkende organisaties van Nederlanders en Koerden; zij vragen geld voor voedsel, kleding en medicijnen voor de Iraakse Koerden. Giro 2363639 i.n.v. Steunfonds Koerdistan, Amsterdam.

Bloedbad in Turks Koerdistan

CIZRE (reuter, ap) — In hevige botsingen tussen Koerden en Turkse ordestrijdkrachten vielen afgelopen weekend in het zuidoosten van Turkije tientallen doden. De autoriteiten spraken van 45 doden, volgens andere bronnen in het gebied lag het dodental aanzienlijk hoger.

Het geweld begon zaterdag toen in Turks Koerdistan het feest van Newroz, het Koerdische nieuwjaar, gevierd werd. Turkse autoriteiten wijten het geweld aan Koerdische guerrillero's die zich tussen de feestvierders mengden. Ooggetuigen zegden dat de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), die opgeroepen had een opstand te ontketenen naar aanleiding van Newroz, gemaskerde mannen mengde onder jongeren die barrikaden in de straten opwierpen.

Koerdische bronnen zegden evenwel dat politie en militairen vreedzame feestmarsen uiteenjoegen met traangas en geweervuur, en lukraak op de optochten schoten.

Volgens officiële cijfers vielen zaterdag dertig doden in botsingen tussen Koerdische manifestanten en ordestrijdkrachten, en zondag nog eens vijftien.

Eén van de zwaarste geweldhaarden was de stad Cizre, bij de grens met Irak en Syrië, een bolwerk van de PKK. Ambtenaren zegden dat daar dertien mensen het leven verloren.

Avondklok

De burgemeester van Cizre, Hasim Hasimî, plaatste het dodental echter veel hoger. Hij zei dat zaterdag alleen al in zijn stad en de omliggende dorpen 32 mensen gedood werden, toen troepen dorpsbewoners verhin-

Aanhangers van de Koerdische Arbeiderspartij zitten vlak voor Turkse ordestrijdkrachten. Even later zouden de agenten beginnen schieten (Foto AP)

derden zich bij de optocht in de stad te voeren.

In Sirnak, ten noordoosten van Cizre, verloren volgens de officiële cijfers een politievrouw en twaalf Koerden het leven. Het Koerdistan Komitee in Brussel meldde zondag dat in die stad zaterdag al 15 doden vielen.

Na de heftige botsingen van zaterdag brak zondag nieuw geweld uit toen in verscheidene steden betoogd werd tegen het harde optreden van

politie en leger. In Nusaybin, aan de grens met Syrië, vielen acht doden toen betogers op troepen botsten die hen opdroegen zich te verspreiden.

Ook in andere steden in het gebied, onder meer Van, Gercus en Ergani, vielen doden. Het aantal gewonden loopt in de honderden.

In tal van Koerdische steden werd een avondklok ingesteld of een uitgaansverbod afgekondigd, in Cizre

waren zondag alleen tanks en pantsoers voor troepenvervoer in de straten te zien.

Het was één van de bloedigste uitbarstingen sinds de verboden PKK in 1984 zijn campagne begon voor een onafhankelijk Koerdistan.

Het hevige geweld toonde dat de vier maanden oude regering van de politieke verteraan Soeïman Demirel het zeer moeilijk krijgt een oplossing te vinden voor wat Demiral Tur-

kies zwaarste probleem heeft genoemd. Opeenvolgende regeringen zijn er niet in geslaagd om bij de Koerden in het arme zuidoosten van het land de sympathie voor de PKK te ondergraven.

De Turkse autoriteiten hadden de viering van het Koerdische nieuwjaar, ook lentefeest genoemd, toegestaan, op voorwaarde dat dit niet zou gepaard gaan met politieke manifestaties.

Tientallen doden in Turks Koerdistan

In botsingen tussen ordetroepen en optochten

CIZRE (reuter, ap) — In hevige botsingen tussen Koerden en Turkse ordestrijdkrachten vielen afgelopen weekeinde in het zuidoosten van Turkije tientallen doden. De autoriteiten spraken van 45 doden, volgens andere bronnen in het gebied lag het dodental aanzienlijk hoger.

Het geweld begon zaterdag toen in Turks Koerdistan het feest van Newroz, het Koerdische nieuwjaar, gevierd werd. Turkse autoriteiten weten het geweld aan Koerdische guerrillero's die zich tussen de feestvierders mengden. Ooggetuigen zeiden dat de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), die opgeroepen had een opstand te ontketen naar aanleiding van Newroz, gemaskerde mannen mengde onder jongeren die barrikaden in de straten opwierpen.

Koerdische bronnen zeiden evenwel dat politie en militairen vreedzame feestmarsen uiteen hadden gejaagd met traansgas en geweervuur, en lukraak op de optochten schoten.

Volgens officiële cijfers vielen zaterdag dertig doden in botsingen tussen Koerdische manifestanten en ordestrijdkrachten, en zondag nog eens vijftien.

Eén van de zwaarste geweldhaarden was de stad Cizre, bij de grens met Irak en Syrië, een bolwerk van de PKK. Ambtenaren zeiden dat daar dertien mensen het leven verloren.

De burgemeester van Cizre, Hasim Hasimi, plaatste het dodental echter veel hoger. Hij zei dat zaterdag alleen al in zijn stad en de omliggende dorpen 32 mensen gedood werden, toen troepen dorpsbewoners verhinderden zich bij de optocht in de stad te voeren.

In Sirnak, te noordoosten van Cizre, verloren volgens de officiële cijfers een politie-vrouw en twaalf Koerden, onder wie een vrouw en drie kinderen, het leven. Het Koerdistan Komitee in Brussel meldde zondag dat in die stad zaterdag al 15 doden vielen.

Na de heftige botsingen van zaterdag brak zondag nieuw geweld uit toen in verscheidene steden betoogd werd tegen

het harde optreden van politie en leger. In Nusaybin, aan de grens met Syrië, vielen acht doden toen betogers op troepen botsten die hen opdroegen zich te verspreiden.

Ook in andere steden in het gebied, o.m. Van, Gercus en Ergani, vielen doden. Het aantal gewonden loopt in de honderden.

In tal van Koerdische steden werd een avondklok ingesteld of een uitgaansverbod afgekondigd, in Cizre waren zondag alleen tanks en pantsers voor troepenvervoer in de straten te zien.

Het was een van de bloedigste uitbarstingen sinds de verboden PKK in 1984 zijn campagne begon voor een onafhankelijk Koerdistan.

Het hevige geweld toonde dat de vier maanden oude regering van de politieke verteraan Soeleiman Demirel het zeer moeilijk zal hebben om een oplossing te vinden voor wat Demirel Turkijes zwaarste probleem heeft genoemd. Opeenvolgende regeringen zijn het niet in geslaagd om bij de Koerden in het arme zuidoosten van het land de sympathie

voor de PKK te ondergraven.

De Turkse autoriteiten hadden de viering van het Koerdische nieuwjaar, ook lentefeest genoemd, toegestaan, op voorwaarde dat dit niet zou gepaard gaan met politieke manifestaties.

Sinds 3000 jaar

Dat feest is echter, blijkens een beschrijving van het Koerdistan Komitee in Brussel, verbonden met het Koerdische streven naar zelfstandigheid. „Het feest van Newroz”, aldus de mededeling, „wordt sinds drieduizend jaar gevierd en herinnert aan de revolutie destijds van het Koerdische volk tegen de tiran Dehhak. De smid Kawa stak toen het vuur van de overwinning aan, en sindsdien wil de traditie dat het Koerdische volk op die dag vuren aansteekt, het huidige symbool van het verzet van het Koerdische volk.” Het komitee meldde nog dat in de optochten zaterdag „Bijî Kurdistan, Bijî Apo” geroepen werd, „d.w.z. leve Koerdistan, leve Apo, de leider van de beweging van het verzet van het Koerdische volk”.

Politieke rel rond Koerdische manifestatie

TURKSE KOERDEN BEZETTEN INKOMHAL EUROPEES PARLEMENT

Brussel.

Eigen berichtgeving

Een manifestatie van zo'n 150 Turkse Koerden in Brussel heeft gisteren bijna tot een politiek en diplomatiek incident geleid. De rijkswacht kreeg naar verluidt tegenstrijdige opdrachten van de minister Justitie en zijn kollega van Binnenlandse Zaken. En een Europees parlamentslid werd in de boeien geslagen, hoewel hij volhoudt diplomatiek onschendbaar te zijn.

Rond 10 uur gisterenochtend hebben enkele Turkse Koerden een aantal Turkse doewitten in Brussel aangevallen. Zij sloegen met hammers de ramen van de Turkse ambassade stuk. Ook de zetel van de Turkse luchtvaartmaatschappij en een Turkse bank waren het mikpunt van de manifestanten. Toen de rijkswacht opdaagde, sloegen ze op de vlucht.

Rond 10u30 hadden ook nog zo'n 150 Turkse Koerden de inkomhal van het Europees Parlementsgebouw (EP) in de Belliardstraat bezet. Zij protesteerden tegen de "massamoorden die gepleegd werden door het Turks leger tijdens de vieringen van het Koerdisch nieuwjaarsfeest". "Bij beschietingen in verschillende Koerdische steden en provincies meer dan 90 doden gevallen", aldus het Koerdistankomitee.

De bezetting van het parlamentsgebouw verliep rustig. Maar er ontstond wel een incident toen de rijkswacht op straat vier manifestanten, die hammers in hun bezit hadden, tegenhield. Daarop snelden een tiental Koerden vanuit de hal van het EP hun kameraden te hulp. In het gewoel werd een rijkswachter gewond en konden de vier jongens zich losrukken en verschansen in het EP. Een van hen had al een paar handboeien om de pols.

Tegenstrijdig

Omstreeks 14u was de bezetting nog steeds aan de gang. De manifestanten eisten dat de rijkswacht zich zou terugtrekken. De ordehandhavers wachtten echter op instructies van het ministerie van Binnenlandse Zaken en dat van Justitie om de inkomhal eventueel manu militari te ontruimen. Er kwam tegenstrijdig advies. Bin-

nenlandse Zaken wou de manifestanten hun zin geven, maar daar was Justitie het niet mee eens. "We moeten de toestand bevriezen," zo zei een verkleumde rijkswacht-kommandant. "Men zoekt de premier om de knoop door te hakken".

Vlucht

Eén van de gezochte Turkse Koerden kon ondertussen ongemerkt langs een achterpoort ontsnappen. De drie anderen zochten steun bij Europarlementsleden, die bereid waren hen — en stoemelings, zoals de rijkswacht-kommandant het uitdrukte — met twee auto's via de garage naar buiten te smokkelen. Een politiewagen sneed hen in de Belliardstraat de pas af. De parlementsleden bleven roerloos met gesloten ramen en deuren in de wagens zitten. De rijkswacht keek werkloos toe: de parlementsleden hebben de diplomatieke immuniteit, maar mogen zij iemand beschermen, die gezocht wordt door de politie?

En dan wordt plots de Griekse EP'er Alavanos van de 'Linkse coalitie', uit de wagen gesleurd en geboid naar een celwagen geleid. Na hem pakten de rijkswachters de Turkse Koerd, aan wiens pols nog

een handboei bengelde, op. De twee werden naar het hoofdkwartier van de Brusselse rijkswacht gevoerd.

De parlementsleden in de tweede wagen hielden voet bij stuk. Om een nog niet opgehelderde reden liet de rijkswacht de inzittenden van deze wagen met rust. Volgens een zegsman van de rijkswacht genoot het weggevoerde Europarlements-lid niet de diplomatieke onschendbaarheid.

Voet

Zijn toekomstige collega's hebben een andere uitleg. Volgens hen heeft hij de fout begaan om bij het tonen van zijn paspoort zijn portier te openen en zijn voet uit de wagen te zetten "waardoor hij zich op Belgisch grondgebied bevond". Het spel van de onderhandelingen — maar nu op Europees niveau — werd in gang gezet. Zonder veel succes. De Griek Pagaropoulos, die in de tweede wagen zat, probeerde de situatie te deblokken door te klagen over zijn gezondheidstoestand. "U kan verzorgd worden, maar zal dan wel uit de wagen moeten komen," zei een rijkswachter, "wij houden u niet tegen. Alleen de wagen is geblokkeerd". Pagaropoulos bleef zitten.

Intussen rekenden de rijkswachters drie Turkse Koerden in, die vanuit de struiken het gebeuren met een telelens filmde. Ze konden geen perskaart voorleggen.

Rond 15 uur kwam het ultimatum. Als ze binnen de 5 minuten niet uit de wagen stapten, zou geweld worden gebruikt. Marguerite Marie. Dinguirard, vice-voorzitster van de Franse groenen gaf toe. Zij werd niet aangehouden.

"Ik heb niet het gevoel dat ik terroristen beschermd heb," verklaarde Dinguirard, "Ik weet niet wat die jongens mispeuterd hebben, maar ik heb hen beschermd omdat ze aandacht vragen voor een reëel probleem".

Rond 15u30 was ook Alavanos op vrije voeten. Hij spurtte meteen naar EP-voorzitter Egon Klepsch. Hij overwoog om klacht in te dienen tegen het feit dat de rijkswacht hem in de boeien had geslagen en administratief had aangehouden. Volgens hem hadden ze dat recht niet. Hij toont zijn paspoort: "Het staat hier in het Grieks: afgevaardigde van het Europarlement". Ook hij nam de gezochte jongens in bescherming in de hoop beweging te krijgen in de zaak van de Turkse Koerden. (NDB)

Het Griekse Europarlements-lid Alavanos wordt door de Belgische rijkswacht ingerekend. (Europictures)

(Fo

Turkse Koerden bezetten inkomhal van Europees Parlement

BRUSSEL — Honderdvijftig Turkse Koerden bezetten gisteren enkele uren lang de inkomhal van het Europees Parlement aan de Belliardstraat in Brussel. Kleine groepjes Koerden sloegen voordien de ruiten en de inboedel stuk van de Turkse ambassade, het bureau van Turkish Airlines en twee Turkse banken. De rijkswacht omsingelde het EP-gebouw om de vandalen te kunnen inrekenen.

Urenlang zat het verkeer in en rond de Belliardstraat volkomen vast omdat de rijkswacht met grote middelen het gebouw van het Europees Parlement omsingeld hield. De rijkswachters wilden de Koerden inrekenen die voordien deelgenomen hadden aan de vandenstroken tegen Turkse vestigingen elders in de stad.

Een rijkswachtpatrouille zag enkele daders het EP-gebouw binnenvluchten en rekende hen in. Maar tientallen Koerden kwamen uit het gebouw en dreven de rijkswachters op de vlucht. De rijkswacht kreeg geen toestemming om de verdachten, waarvan er ééntje nog handboeien omhad, op te pakken in het EP-gebouw.

De vandalen werden uiteindelijk geklist toen ze omstreeks 15 uur, vergezeld van enkele

Euro-parlementsleden, poogden te vluchten aan boord van twee taxi's. Het parket gaf de toelating om de mannen uit de wagens te halen.

Vijf Koerden werden gerechtelijk aangehouden. Enkele anderen werden na korte tijd opnieuw vrijgelaten. Een Grieks kommunistisch parlements lid, dat zich verzette tegen de arrestatie van de de Koerden, werd door de rijkswachters eveneens gebocid meegevoerd. Volgens de rijkswacht waren sommige aktievoerders in het verleden al betrokken bij anti-Turkse en anti-Iraakse akties in Brussel. (HDK)

Raketlanceerders

SIRNAK (ap, dpa) — Strijders van de militante Marxistische Koerdische Arbeiderspartij (PKK) beschoten maandag opnieuw de stad Cizre in het zuidoosten van Turkije beschoten. Ook uit de provinciehoofplaats Sirnak werden nieuwe gevechten gemeld.

Turkse veiligheidskrachten proberen met pantservoertuigen te verhinderen dat de PKK doordringt tot het centrum van Cizre.

De in het weekeinde begonnen gevechten hebben volgens Turkse persberichten van maandag tot nog toe aan meer dan zestig mensen, onder wie zes politieagenten en militairen, het leven gekost.

Koerden voor het Europese parlement eisen een onafhankelijk Koerdistan. (foto Firmin De Maître)

Koerdische onrust in Turkije

NUSAYBIN/ISTAMBOEL/LONDEN (reuter, dpa, ap) — De Turkse regering riep de Koerdische separatisten dinsdag op zich over te geven. Tegelijk trachtte zij haar controle te versterken op Koerdische dorpen in Zuidoost-Turkije. In dat gebied kwamen sinds zaterdag 55 mensen om bij botsingen. Ondertussen waren er in verscheidene Europese steden Koerdische protesten tegen het optreden van de Turkse overheid. In Istamboel doodden onbekenden twee mensen in een bus die volgens het persbureau Anatolia leden van de inlichtingendienst vervoerde. Een onbekende eiste namens de ondergrondse organisatie Dev Sol de verantwoordelijkheid op.

De Standaard Woensdag 25 maart 1992

TURKIJE GEEFT TOE

De Turkse regering gaf vrijdag toe dat Duits legermaterieel is gebruikt bij legeroperaties tegen de Koerden in het zuidoosten van het land, zo maakte de Duitse regeringswoordvoerder Dieter Vogel bekend. Donderdag had Bonn de militaire hulp aan de Nato-partner al opgeschort omdat uit televisiebeelden was gebleken dat de Turken Duits wapentuig gebruiken in de strijd tegen de Koerden, die de voorbije week in alle hevigheid is opgelaaide. Turkije beklemtoonde vrijdag echter dat de Duitse pantservoertuigen "enkel voor bewakings- en observatie-opdrachten worden ingezet".

DE MORGEN van zaterdag 28 maart 1992

CVP tegen wapens voor Turkije

BRUSSEL — De CVP-Kamerfractie vraagt dat de Belgische regering zou overwegen om, naar het voorbeeld van de Duitse Bondsrepubliek, een einde te maken aan alle wapenleveringen aan Turkije door Belgische bedrijven. De fractie is geschokt door de uitmoording van de Koerden door het Turkse leger. Bovendien herinnert de CVP-Kamerfractie aan de resolutie van de Kamer van 14 maart 1991 over de Koerden en de andere minderheden in Turkije. Daarin staat onder meer dat België zich zou verzetten tegen de toetreding van Turkije tot de Europese Gemeenschap zolang de mensenrechten in dit land worden geschonden.

De Standaard

Zaterdag 28, zondag 29 maart 1992

Spanning tussen Duitsland en Turkije over Koerden loopt op

Bonn stopt wapenleveringen, veroordeelt „oorlog tegen bevolking“

BONN/ANKARA (reuter, ap) — De spanning tussen de Navo-bondgenoten Duitsland en Turkije over Turkse militaire aanvallen op Koerden nam donderdag toe. Bonn schortte alle wapenleveringen aan Turkije op op grond van het vermoeden dat Ankara gebruikt maakt van door Duitsland geleverde wapens tegen de Koerden. Minister van Buitenlandse Zaken Genscher zei dat Turkije „een oorlog tegen de burgerbevolking“ voert, in strijd met de slotakte van Helsinki over de mensenrechten. Bonn vroeg de EG bij Ankara te protesteren tegen aanvallen op Koerdische burgers. Turkije ontkende dat het na de bekendmaking van de opschorting van de wapenleveringen zijn ambassadeur uit Bonn terugriep.

De woordvoerder van de Duitse kanselier Kohl, Dieter Vogel, vroeg donderdag „een volledig antwoord“ van Ankara op de vraag „of er door Duitsland geleverde wapens worden gebruikt bij aanvallen“ op Koerden in het zuidoosten van Turkije.

Vogel herinnerde Turkije eraan dat Duitsland er vorig jaar mee instemde wapens te leveren als die exclusief zouden dienen voor de defensie van de Navo-partner. De woordvoerder van Kohl zei dat Duitsland geen wapens meer levert „zolang die zaak niet volledig en bevredigend is opgehelderd“. Duitsland was van plan 45 Phantom-gevechtsvliegtuigen aan Turkije te leveren.

De zaak kwam aan het rollen door een bericht van de TV-zender Sat1 dat Turkije gebruik maakte van door Duitsland geleverde pantserwagens voor

troepentransport in zijn strijd tegen Koerdische opstandelingen. „Deze wapens werden herkend op televisie-beelden“, zei het ministerie van Buitenlandse Zaken in Bonn.

Volgens Sat1 leverde Duitsland Turkije vorig jaar wapens uit arsenalen van de voormalige DDR ter waarde van 1,5 miljard mark. Het betrof onder meer 250.000 Kalasjnikov-machinegeweren, 100 miljoen kogels en 300 gepantserde wagens voor troepentransport, meldde de zender.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Hans-Dietrich Genscher, vroeg EG-voorzitter Portugal woensdag en EG-protest te formuleren tegen Ankara wegens „militaire acties tegen burgers“. Ook vroeg hij dat de EG van de Turkse regering eist dat die „de mensenrechten en de rechten van minderheden respecteert“.

Zelf veroordeelde Duitsland

„acties van de Turkse veiligheidstroepen tegen de burgerbevolking“, en herinnerde het Ankara eraan dat het als speciaal geassocieerd lid van de EG de mensenrechten moet eerbiedigen. Het zei dat Turkije aan alle voorwaarden moet voldoen, onder meer een verbetering van de mensenrechtentoestand, als het ooit volwaardig lid van de EG wil worden.

De spanning tussen Turkije en zijn grootste handelspartner was al toegenomen door aanvallen van Koerden op Turkse belangen in Duitsland, uit protest tegen het optreden van de Turkse troepen tegen Koerdische gebieden in zuidoost-Turkije.

Ankara had Bonn ervan beschuldigd de Koerden te steunen omdat het leden van de Koerdische Arbeiderspartij PKK op zijn grondgebied toelaat. De PKK, die streeft naar een eigen staat voor de Koerden, is in Turkije verboden. Ankara noemt de PKK een terroristische beweging. Vogel ontkende woensdag dat Duitsland de PKK steunt.

Huiszoekingen

In de Koerdische gebieden van Turkije bleef de toestand donderdag gespannen. Veiligheidstroepen doorzochten huizen op zoek naar wapens, en arresteerden talrijke vermoedelijke Koerdische rebellen. zo

werd van officiële zijde meegegeeld.

In de zuidoostelijke steden Cizre, Silopi en Sirkak pasten veiligheidstroepen het uitgaansverbod verder toe. Er waren geen berichten over nieuwe slachtoffers van geweld. Woensdag vielen er tien doden bij verscheidene incidenten in Turkije die in verband staan met de spanning rond de Koerden.

Het geweld in Turks Koerdistaan brak tijdens het weekeinde uit bij de viering van het Nowrouz-lentefeest, een symbool van de nationale strijd van de Koerden. Sindsdien kwamen ongeveer 100 mensen bij gevechten en aanslagen om het leven.

De PKK voert sinds 1984 strijd voor een onafhankelijke staat in zuidoost-Turkije. In dat gebied woont ongeveer de helft van de 12 miljoen Turkse Koerden. De oorlog maakte tot dusver meer dan 3.000 doden.

Turkse militairen speuren in Cizre, bij de grens met Irak, huis aan huis naar leden van de separatistische Koerdische Arbeiderspartij PKK. De stad, die 60.000 inwoners telt, is omsingeld door de militairen, die dagelijks in schermutselingen verwickeld zijn. (foto epa)

Zuidoost-Turkije op rand van grootschalige opstand

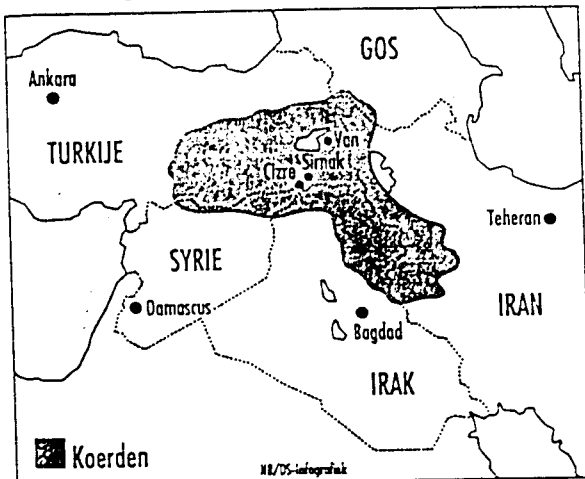
SIRNAK (nyt) — Zuidoost-Turkije lijkt op de rand van een grootschalige opstand te staan. Turkse troepen en Koerdische guerrillastrijders zijn er verwikkeld in de felste gevechten sinds het begin van de Koerdische opstand in 1984. Die maakten de jongste dagen tientallen doden en gewonden. Ondanks afkeuring door machtige steunverleners als Duitsland kondigde de Turkse regering in een half dozijn steden de avondklok af, bracht ze elite-troepen voor opstandbestrijding naar het gebied, arresteerde ze honderden mensen, en spoorde ze agressief posities van Koerdische rebellen op.

Veel Koerden in het zuidoosten van Turkije denken dat het nu hun beurt is. Vorig jaar zagen ze hoe volksgenoten in noordelijk Irak stappen deden naar autonomie. En ze volgden het loskomen van naburige Centraalaziatische republieken uit de Sovjetunie.

„Zelfs al komen er 100.000 mensen om, het kan me niet schelen”, zegt de Koerdische rebellenleider Abdoellah Ocala in een vraaggesprek met de Turkse krant *Milliyet* in de door Syrië gekontroleerde Libanese Bekaa-vallei. Daar leidt Ocala het belangrijkste opleidingskamp van de rebellen. „We hebben ons hier twintig jaar lang op voorbereid. Er zal veel bloed vloeien”.

„We weten wat er rondom ons gebeurt en we vinden dat we evenveel recht op vrijheid hebben als de Koerden in Irak of wie dan ook”, beklemtoont een schrijnwerker in Sirnak. In dit bergstadje dichtbij de grenzen met Irak en Syrië woedden enkele van de felste gevechten van de jongste dagen. De straten liggen bezaaid met uitgebrande auto's, kadavers van ezels die bij de schietpartijen werden getroffen en resten uit winkels en huizen die werden doorzocht, geplunderd en vaak ook in brand gestoken.

Sakin Yalcin wijst wenend op de ruïnes van haar huis in Sirnak. Het resultaat van een huiszoeking door regeringstroepen na de gevechten voorbij week, zegt zij. De ramen werden uitgeslagen, schotels en aardewerk liggen in stukken en brokken op de vloer.

zware zetels zijn ondersteboven gekeerd, matrassen opengekneden en elektronische apparatuur en keukenuitrusting kapotgeslagen.

„We hebben hier geen God, alleen de politie en de militairen”, zucht de vrouw. Mehmet Aksin, een buurman die helpt opruimen, merkt op: „Sommigen van ons dachten dat we gelijke rechten hadden, dat we met de Turken konden leven. Maar er zijn nu niet veel mensen meer die dat denken”.

In Sirnak en andere steden van het zuidoosten, zoals Cizre, Nusaybin en Van, klinken bijna elke avond schoten. Soldaten en politie-officieren die met pantserwagens en tanks door de modderige straten rijden, zeggen dat ze de kans lopen door iedereen te worden aangevallen, van kinderen tot bejaarden. Een politieman in Sirnak werd vorige week in zijn woning door een menigte geïjnd.

„We arresteerden veel jonge meisjes”, zegt een politiefunktionaris in Sirnak. „Want de terroristen gebruiken ze om boodschappen en munitie over te brengen. Bijna elke familie in dit dorp heeft ooit wel een terrorist verborgen”.

De vier maanden oude regering van premier Suleyman Demirel kwam aan de macht met beloften dat ze veel wilde rechtzetten voor de Koerdische minderheid van tien miljoen mensen. Maar in de plaats daarvan voerde ze de militaire operaties in het gebied op, onder meer ook met overvallen over de grens in noordelijk Irak. Ankara zegt daarmee de guerrillastrijders van de Koer-

dische Arbeiderspartij (PKK) te willen verpletteren.

Duitsland verweet Ankara vorige week dat het een oorlog tegen de bevolking voert, en schortte de wapenleveringen op. Dat gebeurde nadat gebleken was dat Ankara tegen de Koerden wapentuig inzette dat door Duitsland was geleverd. Maar Demirel en zijn regering blijven vasthouden aan hun beleid.

„Wij zullen met de PKK doen wat Duitsland met Bader-Meinhof deed”, zei Demirel in een verwijzing naar de terreurgroep die geen steun genoot bij de bevolking en door Bonn met sukses werd uitgeschakeld.

Stenen

Maar voor het eerst sinds het begin van de rebellie geeft de regering toe dat de naar schatting 3.000 guerrillastrijders steun genieten bij de bevolking. Zelfs de gouverneur (die de steun aan de Koerdische separatisten minimaliseert) geeft toe dat zijn troepen en politie-officieren vaak met stenen worden bekogeld door de massa. „De terroristen betalen die mensen om met stenen te gooien”, zegt hij.

Turkse militairen en politie-officieren worden al lang verdacht van moorden, folteringen en andere schendingen van de mensenrechten in de regio. Sommigen onder hen zeggen dat ze zich voelen als leden van een bezettingsleger. Weenigen spreken Koerdisch, en de meesten hadden weinig contact met Koerden voordat ze in het zuidoosten werden gestationeerd.

Het traditionele Koerdistan

omvat delen van Oost-Turkije, maar ook van Iran en Irak. De onrust in Turkije liet zich dan ook voelen over de grenzen. Het meest opmerkelijke is dat de toegenomen zelfverzekerdheid van Koerden in Turkije de leiders van de vier miljoen Koerden in Irak afschrikt.

De Iraakse Koerden riepen in noordelijk Irak geen onafhankelijke staat uit. Zij wilden de autoriteiten in Turkije en Iran niet voor het hoofd stoten, die vrezen dat zo'n onafhankelijkheidsverklaring de Koerdische separatistische bewegingen op eigen bodem zou aanwakken. De Verenigde Staten delen die bezorgdheid.

De Iraakse Koerden hangen af van Iran en Turkije om de grenzen open te houden. In het bijzonder hebben zij Turkijes steun nodig om een veiligheidszone in stand te houden die vorig jaar vanuit basissen in Turkije werd uitgeroepen door de door Washington geleide geallieerden in de oorlog tegen Irak. De zone kwam er nadat Iraakse troepen een opstand in het Koerdengebied hadden verpletterd in de naweeën van Bagdads nederlaag in de Golfoorlog.

Moorden

De jongste maanden waren er in zuidoost-Turkije tientallen geheimzinnige moorden. Volgens Koerdische leiders waren zij het werk van doodseskaders van de veiligheidsstroepen of van de Partij van God (een wazige islamitisch-fundamentalistische groep die niet mag verward worden met de gelijknamige organisatie in Libanon).

In Turkije kondigde de Partij van God vorige week doodsb bedreigingen af tegen 30 mensen, onder wie 16 parlementsleden die zij te veel sympathie met de Koerdische rebellen verwijt.

Volgens Turkse ambtenaren wordt het Koerdisch rebellenfront gesteund door Syrië, Irak en Iran. Die drie landen ontkennen de beschuldigingen. Maar de leider van de Koerdische rebellen verblijft naar verluidt in Damascus en zou vrij gebruik mogen maken van de door Syrië gekontroleerde Bekaa-vallei. Sinds de Koerdische Arbeiderspartij in 1984 haar guerrillacampagne voor een onafhankelijke staat begon, vielen er meer dan 3.400 doden.

KOERDISTAN

49 Koerdische en Turkse volksvertegenwoordigers publiceerden op 27 februari een persverklaring over de verlenging van de uitzonderingstoestand in Koerdistan. Daarin kloegen ze aan dat de afgelopen jaren in Turkije, in tegenstelling met vele andere plaatsen in de wereld, geen evolutie heeft plaatsgevonden. Nog steeds zijn speciale wetten van toepassing in het zuidoosten van Turkije. Steeds meer massamoorden hebben de afgelopen maanden plaatsgevonden.

Er moet, aldus de volksvertegenwoordigers, worden ingezien dat het onmogelijk is gebleken de Koerdische kwestie op te lossen met geweld. Een oplossing kan er alleen maar komen via een vrij klimaat van dialoog, een klimaat van verdraagzaamheid en respect voor de rechten van de mens.

Volgende concrete maatregelen worden daarbij voorgesteld:

- een algemene amnestie

- de opheffing van de uitzonderingstoestand in het zuidoosten
- de stopzetting van het systeem van de dorpsbeschermers.
- de opheffing van alle anti-democratische wetten en decreten en in het bijzonder van de anti-terreurwet
- de stopzetting van martelingen, de jacht op mensen en de buitenwettelijke executies, evenals de aanhouding van de daders (doodseskaders)
- de vertaling van alle politieke klieën in legale organisaties.

Intussen is de situatie in het Turks gedeelte van Koerdistan de afgelopen maand drastisch verslechterd. Naar aanleiding van het Koerdische nieuwjaar hadden diverse manifestaties plaats, waarbij de speciale afdelingen van het Turkse leger, al dan niet met Duits legermateriaal, bloedig ingrepen. Tientallen gewonden en doden vielen te betreuren in de steden Sirnak, Cisse en Van.

Ook in Europa roerden de vele Koerdische groeperingen zich. In eigen land vonden er manifestaties en bezettingen plaats. (SV)

DE WERELD STAAT KOERDISTAN IN DE WEG

Een jaar na de schokkende beelden van honderdduizenden Koerden op de vlucht voor het Iraakse leger, zijn de problemen niet opgelost. Deze maand trekt de VN-organisatie voor de Vluchtelingen zich terug uit Noord-Irak. Weldra staan de Koerden weer alleen tegenover de troepen van Saddam Hoessein. Intussen verzandt de Koerdische droom van onafhankelijkheid in anarchie, interne tegenstellingen en nijpende tekorten door de economische blokkade van Bagdad. Op 3 april houden de rivaliserende Koerdische groepen verkiezingen om een leider en een Koerdisch parlement te kiezen in de hoop op die manier weer orde te scheppen. Schrijver Jamil Shakely vertelt ons zijn verhaal: een verhaal van eindeloos opgejaagd en verdrukt worden en van ontgoocheling in de nieuwe wereldorde.

'Ik ben geboren in het jaar van de Koerdische revolutie, in Shakel, een klein dorp in de provincie Kirkuk in Noord-Irak. Mijn grootvader was een heilig man en een dichter. Veel mensen kwamen raad bij hem vragen. Ik herinner me vaak soldaten en regeringslui die naar ons dorp kwamen om de huizen te onderzoeken. Maar het leek zich buiten mijn kindwereld af te spelen: de dorpsschool van aangestampte aarde waar het dak lekte, de rivier waar ik de schapen ging hoeden, en het fluitspel van de herders die uit de heuvels terugkeerden. Het was een mooie, romantische wereld: een wereld zonder oorlog. De soldaten staken op een dag een huis in brand maar bij valavond ging ik nog altijd de herders zitten opwachten en naar de kookvuurtjes in het dorp kijken. We vernuisden naar Kifri omdat mijn vader daar leeraar werd. In Kifri was er elektriciteit en waren er straten met auto's. Ik voelde mij eenzaam, ik kon de herders niet meer horen. 's Nachts was het huis vol mensen van het ondergronds verzet die fluisterden. Bij mijn terugkeer in ons dorp, was mijn leefwereld ingestort: er was een nieuwe school gebouwd van witte kalk, met grote ramen. Ik had een schoolboek, in het Arabisch, met mooie kleurenfoto's. Ik begreep er niets van. Waarom moesten wij in die taal studeren? In 1970, toen ik acht was, kregen we onze eerste schoolboeken in het Koerdisch, met dezelfde kleurenfoto's. We konden onze ogen niet geloven dat we nu hetzelfde in onze eigen taal konden lezen. In het dorp werd gedanst en de mensen riepen: wij hebben eindelijk ons recht gekregen. Ik wist niet wat 'ons recht' betekende. Er waren jongens in ons dorp die ondergedoken leefden omdat ze legerdienst bij het Iraakse leger hadden geweigerd. De volgende ochtend gingen zij samen naar de stad en ik dacht, dat is waarschijnlijk 'ons recht': dat alle jongens van ons dorp nu eindelijk zonder probleem naar de stad kun-

nen. De pesh-merga's (Koerdische vrijheidsstrijders) kwamen ons niet langer 's nachts bezoeken. Er moest niet langer worden gefluisterd. Het was een lente en een zomer lang feest in ons dorp. Vele jongeren huwden. Ik hield van de Koerdische liederen en dansen, genoot van het kijken naar de liefkozende jongens en meisjes.

De haat begint te groeien

Als lid van de Koerdische Democratische Partij werd mijn vader districtshoofd van Kifri. Ons huis werd zijn bureau. Mijn moeder moest constant koken voor de delegaties. Het huis was dag en nacht vol gasten. Ik werd 's nachts uit mijn bed gehaald om de bezoekers te bedienen. Mijn moeder had geen tijd voor ons en mijn vader was altijd weg of aan het vergaderen. Het fluitspel van de herders klonk niet meer zo zoet. Mijn besef van Koerd-zijn groeide. Ik begreep dat we vrij moesten zijn, onze taal kunnen spreken en recht hebben op land. Na vier jaar stortte het Azar-manifest in elkaar. In plaats van autonomie kregen we bommen en gif van het Iraakse regime. Kirkuk werd gearabiseerd: Koerdische inwoners werden weggejaagd en Arabieren op de vrijgekomen grond gevestigd. Iraanse Koerden moesten vertrekken. Toen begon de haat te groeien tussen Koerden en Arabieren, en de angst. Op een avond, eind februari '74, kwam mijn vader bedrukt thuis. "De strijd met het Iraakse regime gaat beginnen", zei mijn moeder. "We kunnen hier niet blijven want je vader is een bekend man geworden. Hij moet gaan vechten naar de bergen". Mijn zus en ik bleven achter om onze studie af te maken. We deden hen uitgeleide tot het volgende dorp, op een vrachtwagen tijdens een donkere, koude nacht. Mijn moeder was heel moe. Haar ogen waren rood.

Iraakse tanks en vrachtwagens trokken die

*De oude
kleden die
Europa ons
stuurt willen
we niet.
Koerdistan is
rijk. We willen
alleen onze
rechten.
Laat ons
leven zoals
jullie.*

dagen voorbij en 's nachts legden de peshmerga's mijnen op de weg. Het leger verzamelde dan het hele dorp, sloeg de mannen, vernederde de vrouwen en stak de huizen in brand. Eén keer per maand gingen we mijn moeder bezoeken. Ze stond ons dan op te wachten in de bergen, nam ons in haar armen en weende.

In '77 begon Irak een grootscheepse actie tegen de Koerden. We woonden toen in Diwana, ten zuiden van Bagdad, waar mijn vader verbannen zat. Onze buurman vertelde hoe zijn dorp, Rost, gedynamiteerd was, zijn notebloom uitgerukt en de waterbron met cement afgesloten. Het was één van de duizenden dorpen die toen vernield werden. Mijn oom, tante en hun drie kinderen waren gevangen genomen in Kerbella, de heilige stad, omdat hun zoon bij de nieuwe revolutie was. Je wist nooit bij het slapengaan of je de volgende ochtend niet zou ontwaken in de gevangenis. Na de dood van Barzani versnipperde het verzet.

Meegesleurd in de strijd

In de zomer van '82 beval mijn vader me mee te gaan naar de bergen. Ik werkte tussen '82 en '89 voor het informatiebureau van de Koerdische socialistische partij, de partij van mijn vader. Maar ik raakte ontgoocheld in de revolutie. Ik ontdekte dat de strijd niet zo romantisch was als in de boeken. Onze revolutie stond niet op zichzelf, ze maakte zich teveel afhankelijk van buitenlandse machten. Maar ik moest schrijven wat mijn vader wilde. Ik had geen keus. Ik wou niet overlopen naar het Iraakse regime en ik wou ook niet naar het buitenland vluchten. Ik trok Koerdistan rond en praatte met de mensen. In '88 werden voor het eerst chemische wapens ingezet. Op 8 maart op Halabja: 5000 mensen dood in vijf minuten. En op 22 maart Seosenan. Ik stond aan de andere kant van de berg toen ik vreemde, doffe geluiden hoorde. De volgende ochtend vonden we 70 stervenden. Ik had niets om ze te geven. Ondertussen werd het volgende dorp, Jafelan, aangevallen. De damp van gifgas hing nog over de plaats toen we aankwamen. Een vrouw lag in de gifwolk. Haar lichaam brandde. Haar kind van anderhalf kroop naar haar toe. "Hou het tegen", smeekte ze. "De damp zal het vermoorden, asjeblief, doe iets!". Wij vuurden tussen haar en het kleintje, maar het kind begreep het niet. De moeder stierf en het volgende moment zagen we het kind in de chemische wolk verdwijnen, hoorden we een ijzige schreeuw, één minuut lang. Toen werd alles stil.

Op TV zagen we hoe Saddam de piloten be kroonde, alsook zijn neef, de minister van Defensie, die 100.000 Koerden levend liet begraven onder het zand van de Sahara en Koerdische kinderen uit de helikopters over de parti-

sanen liet gooien. Toen nog bleef de buitenlandse pers goed schrijven over het democratisch regime van Irak, dat in oorlog was met Iran. We hebben honderden brieven geschreven, naar de VN, Gorbatsjov, Reagan, Thatcher, Kohl: "Doe iets! Stop die man, hij vermoordt het Koerdische volk." Ik hoorde de Europese politici zeggen: 'Wij zijn niet zo zeker dat Irak chemische wapens gebruikt.' Alsof 100.000 mensen voor hun plezier in vluchtelingenkampen in Turkije gingen zitten! Iedereen dacht dat het propaganda was. De communisten zegden dat de Koerdische revolutie door het imperialisme gemaakt was. Het Westen en Israël beschouwden het als een produkt van Rusland en de fundamentalistische Islam. De Arabieren zagen er de hand in van Israël.

Waarom doet Europa niets?

Ik werd zo moe. Ik wou blijven maar ik had het gevoel dat ik niets kon doen. Ik vroeg me af: 'Waar is Europa? Waar is de wereld? Waarom doet niemand iets, zegt niemand iets?' Ik besloot naar het buitenland te gaan. Ik dacht dat ze het misschien niet wisten. Maar weer was ik te naïef geweest. Nu weet ik dat het probleem hier, in het Noorden ligt. Fabrikanten uit heel Europa en uit Amerika stuurden wapens naar Irak, wetend dat een deel daarvan werd ingezet tegen de Koerden. Duitsland betekent voor mij chemische wapens, Frankrijk Mirages, Rusland T72-tanks en afliusterapparatuur. Met een fractie van het geld dat daaraan uitgegeven werd had men een modern Irak kunnen maken, het volk had zich kunnen ontwikkelen. Europa praat over democratie en mensenrechten, maar waar blijven hun mensenrechten op internationaal vlak? De 20 tot 25 miljoen Koerden blijven verspreid leven over vier landen: Irak, Iran, Turkije en Syrië. Waarom heeft Europa in het voormalige Mesopotamië geen staat voor de Koerden gecreëerd? De oude kleren die ze ons sturen willen we niet. Koerdistan is rijk, we hebben daar alles. We willen alleen onze rechten. Laat ons leven zoals jullie.'

Koerdische vluchtelingen na de Golfoorlog. Een lange geschiedenis van verstoting.

Duitslands minister van Defensie neemt ontslag

Van onze korrespondent

BONN — De Duitse minister van Defensie Gerhard Stoltenberg nam gisteren ontslag. Zijn opvolger wordt Volker Rühe, tot dusver sekretaris-generaal van de regerende kristendemokratische partij (CDU). Stoltenberg was de afgelopen dagen onder vuur gekomen omdat zijn ministerie, in weerwil van een parlamentsbesluit, vijftien tanks had geleverd aan Turkije.

De wapenleveringen aan Turkije kwamen vorige week in opspraak, nadat bleek dat het Turkse leger Duitse wapens gebruikte bij de bloedige onderdrukking van de Koerden. Wegens de schendingen van de mensenrechten in Turkije vaardigde de begrotingskommissie van de Bondsdag reeds begin november vorig jaar een verbod uit op verdere wapenleveringen aan dat land. Desondanks kreeg Turkije nadien nog vijftien Leopard-tanks uit de Bondsrepubliek. Dat gebeurde zonder medeweten van de bevoegde minister.

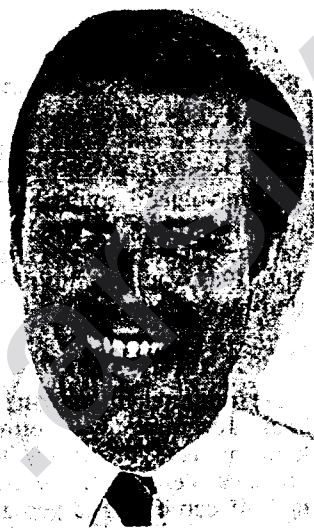
Stoltenberg was de voorbije maanden ook al in opspraak gekomen omdat ambtenaren op Defensie herhaaldelijk hun boekje te buiten gingen en hij kennelijk geen vat meer had op zijn eigen ministerie. Begin deze week verklaarde hij nog dat hij zich „onschuldig” voelde en geen reden zag om ontslag te nemen. In plaats daarvan stuurde hij de ambtenaar die direct verantwoordelijk was voor de onwettelijke tanklevering, de laan uit.

Sindsdien veranderde Stoltenberg evenwel van mening, naar eigen zeggen onder de indruk van „verscheidene gesprekken met politieke vrienden wier advies voor mij belangrijk is”. Op een perskonferentie stelde hij gisteren dat hij zich nog steeds niet rechtstreeks verantwoordelijk voelde, maar tot de bevinding was gekomen dat de publieke opinie daar anders over oordeelde. Met zijn ontslag wou hij „schade voorkomen voor de kristendemokraten en de regering”.

In de kabinetten van kanselier Helmut Kohl was Stoltenberg sinds oktober 1982 minister van Financiën en sinds april 1989 minister van Defensie.

De voorzitter van de sociaaldemokratische oppositiepartij, Björn Engholm, verklaarde dat Stoltenberg „de juiste stap” deed en daarvoor „respekt” verdient.

Winfried DOLDERER

Volker Rühe, de nieuwe Duitse minister van Defensie. (foto ap)

Koerden verlaten kleinste Turkse regeringspartij

ANKARA (reuter, ap) — Uit protest tegen het harde optreden van de Turkse regering tegen de Koerden namen dinsdag veertien Koerdische parlementsleden ontslag uit de Sociaal-demokratische Populistische Partij (SHP). Die partij is de kleinste partner in de regeringskoalitie.

De parlementsleden zeiden onder druk van de achterban in hun kiesdistrikten ontslag te nemen omdat de regering haar belofte niet nakomt de Koerdische kwestie op democratische wijze op te lossen. De veertien, die als onafhankelijken in het parlement blijven, verwijten de regering dat zij een uitroeiingspolitiek tegen de naar schatting 10 miljoen Koerden voert.

Premier Demirels koalitie van conservatieven en sociaaldemokraten heeft nog de steun van 250 van de 450 parlementsleden. Sinds het geweld in Zuidoost-Turkije op 21 maart uitbrak vielen er ten minste 105 doden. Maandagavond werden nog eens 5 Koerden door het leger doodgeschoten in de provincie Adiyaman. De VN verweten Irak dinsdag dat het de aanvallen op Koerden in Noord-Irak opvoerde.

De Standaard Woensdag 1 april 1992

Geen wapens voor Turkije

BRUSSEL — De Volksunie eist dat België het voorbeeld van Duitsland volgt en de wapenleveringen aan Turkije, een Navo-bondgenoot, onmiddellijk stopzet. Ook de CVP-Kamerfractie vraagt dat. Zo kan ons land reageren tegen de „onderdrukking van het Koerdische volk door de Turken”, dixit Jaak Gabriëls.

Druk op regering over wapenhandel met Turkije, Claes wil Europese oplossing

WREVEL OVER WAPENUITVOER

De Turkse repressie van het Koerdische volk heeft de afgelopen dagen voor beroering gezorgd, zowel in het buitenland als in België. De druk op de regering om een wapenembargo af te kondigen tegen de Nato-bondgenoot neemt met de dag toe. BZ-minister Willy Claes (SP) bepleit een Europese oplossing.

Brussel.
Eigen berichtgeving

Het was eigenlijk CVP-senator Van Rompaey die het probleem van de Koerden in het parlement bracht. In de Senaat vroeg hij, vorige donderdag, aan minister Claes wat de Belgische regering deed en doet om de Turkse regering "ertoe aan te zetten vreedzame onderhandelingen te beginnen met de minderheden." Eenzelfde vraag werd 's anderendaags gesteld door SP-kamerlid Jef Sleetckx en zijn Ecolo-kollega Winkel. Die wilde ook weten of België van plan was een wapenembargo af te kondigen tegen Turkije.

Diezelfde dag riep de CVP-kamer-

fractie de regering op om de wapenleveringen te stoppen. De CVP zei wel dat ze "niet specifiek één firma vizeerde" (zoals dat vorige zomer het geval was met de wapenleveringen van FN aan het Midden-Oosten). Toch merkte de CVP op dat er aan Vlaamse zijde geen wapenleveringen op til zijn. Eergisteren haalde de Volksunie zwaar uit naar de regering. "België moet het Duitse voorbeeld volgen en alle wapenleveringen stoppen. De VU riep de Vlaamse partijen op zich niet te laten "ringeloren" door de Walen.

Minister Urbain wilde onmiddellijk de kommunautaire demonen in slaap wiegen door te stellen dat er van Waalse zijde geen enkele uitvoerlicentie werd aangevraagd. Dat neemt niet weg dat er momenteel minstens één kontrakt op volle toeren draait (zie pagina 1). De uitvoer van 1500 AIFV-pantser door het Luikse CMI aan Turkije. De uitvoer van pantserwagens is overigens niet het enige geval. De Belgische industrie zou immers binnenkort wel eens betrokken kunnen worden bij de levering van gevechtsvliegtuigen en mijnenjagers aan Turkije, en het is niet denkbeeldig dat daar ook Vlaamse bedrijven bij zouden worden betrokken. Turkije heeft net voor en onmid-

De Luikse firma CMI produceert momenteel AIFV-pantservoertuigen voor Turkije. Ook het Belgisch Leger heeft AIFV's in gebruik.
(Foto Gerrit Op de Beeck)

dellijk na de Golfoorlog twee keer 72 F16-vliegtuigen besteld. Door de compensatieregeling die België afsloot met de F16-konstrakteur General Dynamics heeft België recht op een deelname in de bestellingen van andere landen bij GD. Vlaanderen kreeg 22 procent van die compensaties, Wallonië 58 procent en Brussel 20 procent. De

Vlaamse compensaties werden eind '90 al ingevuld, maar in Wallonië zou dat nog niet het geval zijn. De firma's FN, Sabca en Sonaca zouden dus een deel van de koek kunnen krijgen. Turkije heeft ook al belangstelling getoond voor de tripartite mijnenjagers die in de Golfoorlog hun waarde bewezen hebben. Die wor-

den ondermeer geproduceerd door Beliard en Scheepswerven Rupelmonde, twee Vlaamse bedrijven. Volgens Scheepswerven Rupelmonde is er recent geen nieuws meer over een eventuele Turkse interesse.

Europa

Het wapenembargo moet dus drin-

gend afgekondigd worden als men wil verhinderen dat de Turken de Belgische markt komen afschuiemen. Jef Sleetckx dringt dan ook aan op spoed.

"Ik zal in mijn partij het probleem op de agenda plaatsen," zei hij in een gesprek met de redactie. "Ik heb minister Claes in het parlement al gevraagd hoe het zit met de Belgische initiatieven om Turkije te dwingen de mensenrechten te respecteren en ik heb hem ook gevraagd hoe het zit met de wapenleveringen. Zijn antwoord was echter zeer vaag."

Een officiële SP-reaktie kwam er gisteren, ondanks lang aandringen, niet.

Willy Claes zei wel dat België "al het mogelijke doet om in Europees verband te komen tot een gemeenschappelijke houding." "Op 6 en 7 april komt de Europese minister-raad samen. Op vraag van België zal het probleem daar ter sprake komen."

Jef Sleetckx dringt echter aan op spoed. "Het Belgisch parlement heeft in maart '91 een resolutie gestemd waarin de regering gevraagd werd diplomatieke stappen te zetten die Turkije moesten dwingen de repressie tegen de Koerden te staken," zegt hij. "Langer wachten is niet verantwoord". (KvdB) «MDRV»

Vlaamse socialisten niet bij machte wapenuitvoer naar Turkije te beletten

BRUSSEL — De Vlaamse socialisten moesten gisteren toegeven dat zij niet bij machte zijn een geplande, maar omstreden, uitvoer van militair materieel vanuit Wallonië naar Turkije tegen te houden. Volgens minister van Buitenlandse Zaken Willy Claes (SP) is geen enkele EG-lidstaat geneigd tot een wapenembargo tegen Turkije. België legt zich daarbij neer, niettegenstaande het in ons land in theorie wettelijk verboden is wapens uit te voeren naar gebieden waar burgeroorlog heerst. Omdat er nog geen uitvoeringsbesluiten verschenen, is de wapenwet echter nog niet van toepassing. Bovendien wordt de buitenlandse handel binnekort geregionaliseerd.

Turkije voert al jaren een bloedige oorlog tegen de Koerden die zelfbestuur eisen. Toch

voert een Waalse firma momenteel pantserwagens uit naar Turkije. De krant *De Morgen* schreef gisteren dat *Cockrill Mechanical Industries* (CMI) 1.500 AIFV-pantservoertuigen levert voor een waarde van 4 miljard frank. Deze voertuigen worden ook in het Belgisch leger gebruikt.

In een gesprek met enkele journalisten zei SP-voorzitter Frank Vandenbroucke gisteren dat er na de vorige regeringskrisis overeengekomen was de bevoegdheid over de wapenuitvoer aan de gewesten toe te vertrouwen. Omdat de Vlaamse socialisten deze zaak niet meer controleren op Belgisch niveau — het gaat om Waalse uitvoer — kreeg Willy Claes de opdracht het terrein op Europees niveau af te tasten. Duidelijk zonder resultaat.

„België ziet van een embargo af, gewoon omdat een gezamenlijke EG-beslissing klaar-

(Zie verder blz. 3.)

Wapenuitvoer: SP machteloos

(Vervolg van blz. 1.)

blijkkelijk niet haalbaar is. Dat is de enige reden”, aldus Claes, die erop wees dat de EG op de top in Maastricht opteerde voor een gezamenlijk Europees buitenlands en veiligheidsbeleid. „Wij moeten konsekwent zijn en niet op de solo-toer gaan”, aldus nog Claes die ook liet verstaan dat de hele heisa wel eens verband kan houden met de komende dialoog van gemeenschap tot gemeenschap.

De SP legt zich dus neer bij deze wapenuitvoer. „Wij kunnen gewoon niet anders. Dit is een nederlaag, maar wat wil je”, zei SP-Kamerlid Johan Vande Lanotte. „Het is spijtig, maar het toegeven van deze nederlaag maakt ook deel uit van het *parler vrai*”, voegde Vandenbroucke eraan toe.

CVP-zegsman Mark Van Peel zei dat zijn fractie zich aansluit bij het standpunt van minister Claes. Net als de SP-voorzitter stipte hij ook aan dat sommige Koerdische bevrijdingsbewegingen evenmin engeltjes zijn.

Namens de PVV zei Patrick Dewael dat het onomstotelijk vaststaat dat de Turkse regering zich aan systematische volkerenmoord bezondigt, maar dat Claes de leveringen laat doorgaan omdat Turkije overweegt F-16 vliegtuigen en mijnenjagers aan te kopen, waarvoor zowel Vlaamse als Waalse bedrijven in aanmerking komen. Volgens de PVV wordt de geloofwaardigheid van de politiek nog maar eens sterk op de proef gesteld door de „hypokriete en hybride houding van de SP”.

De Standaard 03.04.92

Zweer niet ijdel

In Bonn legde de nieuwe minister van Defensie, Volker Rühe, de eed af. Hij volgt Gerhard Stoltenberg op, die eerder deze week ontslag moest nemen na een schandaal over onwettige wapenleveringen aan Turkije. (foto ap)

Macht van Saddam Hoessein weegt op Koerdische verkiezingen

by Jaqlawa, The Independent

De verkiezingen in Iraaks Koerdistan, die aanvankelijk vrijdag zouden plaatsvinden, werden drie weken uitgesteld. Pas op 24 april zullen de Koerden uit het noorden van Irak beslissen of Massoud Barzani dan wel Jalal Talabani hun hoogste leider wordt. Maar de man die de verkiezingen uiteindelijk bepaalt, is nog steeds de Iraakse president Saddam Hoessein.

Jaar de Koerdische rebellen zelf voord Irak besturen of zullen ze zich schikken naar de orders van Bagdad, dat is de inzet van de Koerdische stembuslag. Om de

Koerden eraan te herinneren wát er op het spel staat, heeft president Saddam alvast zijn oorlogstuig aan de Koerdische grens klaargezet. Wanneer hij er zin in heeft, brengt de Iraakse leider het tuig al even op gang en doodt hij een paar Koerden, om de anderen te waarschuwen voor wat er zou gebeuren indien hij zijn machinerie op volle toeren zou laten draaien. Naast de oorlogsdreiging is er ook de economische blokkade die Bagdad vijf maanden geleden instelde en die de Koerden dwingt in de rij te gaan staan om wat brandstof en voedsel bij elkaar te scharen. Wat betekent een stem voor Barzani of Talabani tegenover die dreigende

aanwezigheid van de Iraakse president? Een jaar nadat de opstand, die vlak na de Golfoorlog werd georganiseerd, mislukte en twee miljoen Koerden naar de bergen vluchtten, controleren de Koerden het grootste deel van Noord-Irak. Maar hun greep is zwak, volledig gebaseerd op internationale hulp en op de dreiging van een westerse militaire interventie.

Zelfbestuur zou leiden tot een chaotisch beleid door verschillende guerrillagroepen, en dat vinden de Koerdische leiders zelf geen rooskleurige gedachte. Vandaar de verkiezing van een hoogste leider, bedoeld om de verdeeldheid tussen de politieke fracties te beëindigen

en één persoon het mandaat te verlenen om het gebied te besturen. Maar geen enkele leider is er tot nu toe in geslaagd aan te tonen dat Koerdistan, als een autonome regio binnen Irak of als een onafhankelijke republiek, een toekomst heeft. Barzani's roep "autonomie voor Koerdistan, democratie voor Irak" is een campagneslogan waarin kiezers enkel kunnen geloven. Want tijdens de elf maanden van onderhandelingen over autonomie tussen Saddam Hoessein en Barzani verwierp de Iraakse president konsekwent de Koerdische eisen tot grondgebied en veiligheid. Barzani kan geen reden vinden waarom president Saddam de Koerden

politieke en mensenrechten zou verlenen nadat hij ze hen decennia lang heeft geweigerd. "Democratie voor Irak" is zo'n onwezenlijk begrip dat heel wat medewerkers van Barzani er niet graag aan herinnerd worden dat het deel uitmaakt van hun campagneplatform. Talabani, leider van de Patriotische Unie van Koerdistan, lokt zijn kiezers met vage suggesties om president Saddam ten val te brengen en verloren grondgebied terug te winnen. Hij noemt de door de regering gekontroleerde petroleumstad Kirkuk het "Koerdische Jeruzalem", maar specificeert niet hoe de Koerden haar weer in handen kunnen krijgen. Onafhanke-

lijkheid, geen autonomie, dat is Talabani's doel, maar de weg om dat doel te bereiken lijkt ook hij niet te kennen.

Hij spreekt van economische autarkie, maar slaagt er niet in uit te leggen hoe Koerdistan kan overleven, laat staan welvaart kan kennen, afhankelijk als het is van een toevloerlijn die door onbetrouwbare vrienden wordt aangevuld, terwijl de enclave omgeven is door vijanden. De campagnepraatjes laten uitdrogen, dat is Saddams tactiek. Zijn tanks zijn gelegerd op schietoefeningsvelden van Arbil, waar een vierde van de Iraakse Koerden wonen. Zijn artillerievuur schrikt er de bewoners iedere dag weer op. Zijn

veiligheidstroepen aan controleposten intimideren reizigers en maken hen vaak brandstof, voedsel en geld afhankelijk.

De romantiek en de vervoering van een Koerdische revolutie hebben plaats gemaakt voor een ontnuchterende verantwoordelijkheidszin: mensen moeten eten en kleding hebben, kinderen moeten worden opgevoed, huizen en fabrieken moeten heropgebouwd. Bij gebrek aan een degelijk plan kozen de Koerdische leiders voor verkiezingen. Maar de stembus kan hun ellende niet verlichten. Ook na het tellen van de stemmen zal president Saddam Hoessein de touwtjes nog stevig in handen hebben.

Turkse Koerden en verdraagzaamheid

Graag zou ik een paar beschouwingen willen maken bij het artikel in *De Morgen* van 24/3 *Politieke rel rond Koerdische manifestatie*.

De Turkse Koerden zijn hier of als arbeider of als politiek vluchteling onze gasten en dienen zich dan ook aan onze wetten te houden. De vernieling van anderen's eigendom en straatgeweld, zoals in Londen waar een politie-man dankzij hun akties in het hospitaal belandde, kunnen niet getolereerd worden. Parlements-

leden horen dergelijke feiten niet te verdedigen maar integendeel streng te veroordelen. Waarvoor dient anders hun wettenmakerij? Natuurlijk hoeft zulk brutaal optreden van de maoïsten van de PKK/Koerdistankomitee HEP ons niet te verwonderen. In hun eigen land voeren zij reeds jarenlang een moorddadige strijd, niet alleen tegen de Turkse overheid, maar vooral tegen hun eigen Koerden. Zo hebben zij reeds veel meer Koerden vermoord dan Turken. Ook het Turkse leger,

nochtans gekend voor zijn brutaliteit, haalt hun cijfer op verre na niet. De PKK schrikt zelfs niet terug voor het vermoorden van baby's van amper 5 jaar van zogenaamde kollaborateurs. Dit zijn, in goeie stalinistische traditie, diegenen die de durf hebben zich te verzetten tegen de invoering van de maoïstische heilstaaf. Ook in België deïnen zij niet terug voor het uitoefenen van druk op hun soortgenoten via 'revolutionaire' belastingen en de rekrutering voor de guerrilla in Turkije. Zelfs het uiten van doodsb bedreigingen tegen journalisten is een praktijk die hen niet vreemd is. Dat die mensen op de betoging 'Hand in Hand voor meer verdraagzaamheid' waren was dan ook spijtig. Ze hadden die dag samen met het Vlaams Blok moeten opstappen in Borgerhout.

W. Van Damme/Dendermonde

België bouwt mee aan F16's voor Turkije

De Belgische bedrijven Sabca en Sonaca zullen binnenkort gevraagd worden mee te helpen aan de bouw van tachtig gevechtsbommenwerpers van het type F16 die bestemd zijn voor het Turkse leger. Dat heeft een woordvoerder van de F16-konstrakteur General Dynamics (GD) gisteren aan *De Morgen* bevestigd. "GD heeft op 26 maart een kontrakt afgesloten met de Turkse regering voor de levering van tachtig F16-toestellen, ter waarde van 2,8 miljard dollar (95 miljard frank). Als gevolg van een overeenkomst uit 1976 kan de Bel-

gische vliegtuigindustrie participeren in dit kontrakt voor maximaal 15 procent van dit bedrag (14 miljard frank, nvdr)."

De wapenleveringen aan Turkije liggen zeer gevoelig. Duitsland en Noorwegen hebben al een wapenembargo afgekondigd tegen Turkije, omdat dat land op bloedige wijze de Koerden onderdrukt. De EG lijkt niet van plan 'het voorbeeld van Duitsland te volgen en daarom zal ook België dat niet doen. Daarmee gaat de regering een Vlaams-Waalse discussie ten gronde over het probleem van de wapenhandel uit de weg. (KvdB)

Zie pagina 3.

Atoomagentschap mag Iraakse kernwapenfabriek ontmantelen

BAGDAD/GENÈVE (reuter, ap) — De ploeg van de Verenigde Naties in Irak, kreeg van Bagdad de toestemming de nucleaire fabriek Al-Atheer, ten zuiden van de hoofdstad, onklaar te maken. De fabriek geldt als een van de belangrijkste plaatsen waar wordt gewerkt aan een Iraakse atoombom.

Het VN-team kreeg de toelating pas uren na haar aankomst dinsdag in Bagdad. De toestemming was de tweede ommekeer in een maand in de Iraakse houding over de naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de wapenstilstand na de Golf-oorlog. Dit keer kwam er geen nieuwe dreiging vanwege de Verenigde Naties aan te pas.

De leider van het 26 man sterke VN-team, Dimitri Perri-

cos, zei dat Irak eindelijk heeft ingezien dat het in zijn eigen belang is, mee te werken aan de uitvoering van de bepalingen van de wapenstilstand. Het hoofd van de kommissie die toezicht houdt op de Vernietiging van Iraks fabrieken voor chemische, ballistische en nucleaire wapens beloofde dat hij een verzachting van de 20 maand oude sancties tegen Irak zou bepleiten, indien blijkt dat Irak meegaand is.

De sancties wegen zeer zwaar op het dagelijks leven en de ekonomie van Irak. De olie-verkoop is zo goed als stilgevalen, de prijzen rijzen de pan uit en er heerst tekort aan voedsel en geneesmiddelen. De Iraakse regering zegt dat ze al 120.000 mensen het leven hebben gekost.

Perricos zei dat de Irakezen hadden ingestemd met alle voorstellen en beslissingen van

het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie (IAEA) voor de vernietiging van de installaties in Al-Atheer. De Irakezen stelden zelf een plan voor de vernietiging voor, zei hij, en spraken de wens uit dat het werk zo snel mogelijk zou klaar zijn.

Tot vorige dinsdag beweerden de Irakezen nog bij hoog en bij laag dat Al-Atheer uitsluitend voor burgerlijke doeleinden werd gebruikt. Vorige maand had het een IAEA-verzoek tot vernietiging afgewezen.

Gevraagd of de uitschakeling van Al-Atheer Irak definitief in de onmogelijkheid zou stellen om kernwapens te ontwikkelen zei Perricos, dat heropstarten van het kernwapen-programma erg moeizaam zou verlopen en onvermijdelijk snel zou worden opgemerkt. Het IAEA heeft nog andere instal-

laties op het oog, onder meer een verdachte plutoniumreactor. Pas als ook die is uitgeschakeld bestaat de zekerheid dat Iraks kernwapen-programma volledig afgelopen is.

De fabriek van Al-Atheer werd tijdens de Golf-oorlog slechts licht beschadigd en wordt beschouwd als de kern van het Iraakse programma. Het enorm complex omvat een fabriek voor de produktie van tungsteen-koolstof, dat gebruikt wordt voor het uittesten van ontstekingsmechanismen. De IAEA-inspektors verklaarden dat ze versted stonden van het vakmanschap en de middelen die Irak had ingezet voor de ontwikkeling van kernwapens, zonder dat iemand dat vóór de Golf-oorlog in de gaten kreeg.

In Genève pleitte de koördinator voor humanitaire hulp van de Verenigde Naties, ad-

junkt-sekretaris-generaal Jan Eliasson voor meer humanitaire hulp ten gunste van Irak. Hij zei diplomaten en ambtenaren van hulporganisaties dat 4,8 miljard frank nodig was voor de eerste helft van 1992 en dat hij slechts 1,66 miljard frank had ontvangen.

Een aantal westerse landen weigert meer humanitaire hulp te geven zolang Irak weigert olie uit te voeren onder VN-kontrolle.

Volgens de VN is veel van de gevraagde hulp voor de Koerden in het noorden van Irak en voor de sjieten in het zuiden bestemd. Irak legt het noorden een ekonomische blokkade op. Het geld moet ook 500 VN-waarnemers in het noorden helpen die beschietingen op Koerdisch gebied aan de internationale opinie bekendmaken.

Turkse leger beging wredeheden

ANKARA (ap) — De Sociaal Demokratische Populistische Partij (SDPP) van Erdal Inonu zorgde woensdag voor opschudding binnen de Turkse regeringskoalitie door in een rapport het Turkse leger verantwoordelijk te stellen voor het bloedvergieten in het zuidoosten van Turkije, vorige maand tijdens Koerdische demonstraties. Volgens het SDPP-verslag, opgesteld door vier vooraanstaande partijleden, openden soldaten zonder enige noodzaak het vuur op ongewapende burgers. Zij begingen tal van wredeheden en zouden zelfs gewonden uit een ambulance hebben gesleurd om ze af te tuigen.

Iraakse raketten in noorden

LONDEN (ap, reuter) — Tijdens een bezoek van de Amerikaanse chef van gezamenlijke stafchefs, generaal Colin Powell, aan Londen werd woensdag bekendgemaakt dat Irak de voorbije tien dagen luchtdoelraketten naar Noord-Irak heeft overgebracht over de 36ste breedtegraad. Die zouden een bedreiging kunnen zijn voor de geallieerden die geregeld verkenningsvluchten over Noord-Irak zouden uitvoeren. Om kommentaar gevraagd zei Powell dat hij een militaire aktie tegen de raketten niet uitsloot.

EG-houding komt Belgische regering goed uit

GEEN WAPENEMBARGO TEGEN TURKIJE

Er komt geen EG-wapenembargo tegen Turkije omdat de Twaalf het daarover niet eens konden worden. België legt zich bij deze beslissing neer en volgt het voorbeeld van Duitsland — dat in maart al een embargo afkondigde — niet. Ondertussen gaat de produktie van Belgische wapens voor Turkije verder (zie pagina 1) en tracht de regering van deze zaak geen kommunautaire twistappel te maken.

initiatief geëist."

Claes leidt dit alles af uit de gesprekken die gisteren werden gevoerd ter voorbereiding van de EG-raad, maandag in Luxemburg.

"Elk land heeft zo zijn eigen redenen. Ik kan me indenken dat voor bijvoorbeeld de Britten vooral telt dat Turkije een Nato-bondgenoot is. Andere EG-landen zullen de incidenten met de Koerden niet belangrijk genoeg vinden om een embargo te rechtvaardigen. België ziet van een embargo af, gewoon omdat een gezamenlijke

EG-beslissing daarover klaarblijkelijk niet haalbaar is. Dat is voor ons de enige reden," aldus minister Claes. "Als we in Maastricht hebben gekozen voor een geza-

menlijk Europees buitenlands en veiligheidsbeleid, moeten we konsekwent zijn en niet op de solotoer gaan."

Claes toonde zich alles behalve ingenomen met de verschillende vragen van Vlaamse zijde (VU, CVP, maar ook van zijn partijgenoot Jef Sleetcx) om een wapenembargo tegen Turkije af te kondigen. "In ieder geval kan de regering niets worden verweten. Zij heeft gedaan wat ze moest doen. Zij speelt de Europese kaart," aldus Claes.

"België heeft als eerste Europees politiek overleg gevraagd over de kwestie 'Turkije en Koerden'. Hopelijk komt er maandag een gemeenschappelijke Europese aanpak uit de bus," zei de minister. "De EG moet Turkije aanma-

nen de mensenrechten te eerbiedigen en een vreedzame oplossing te zoeken voor het Koerdenprobleem. Zij moet de Turkse regering herinneren aan haar regeringsverklaring, waarin zij belooft Turkije uit te bouwen tot een rechtsstaat."

Wapenwet

Als de wet op de wapenhandel — die uitvoer van wapens naar landen waar er interne onlusten zijn verbiedt — al in voege zou zijn, zou er op dit moment de facto een wapenembargo tegen Turkije gelden, gaf Claes ook toe. "We moeten wachten op het advies van de Raad van State." De wet werd op 19 juli van vorig jaar gestemd, maar de uitvoeringsbesluiten zijn nog steeds niet verschenen.

Claes gaf ook meer uitleg over de kontrakten die Belgische bedrijven hebben lopen met Turkije. Het kontrakt van Cockerill Mechanics Industries (CMI), waarvan *De Morgen* gisteren en eergisteren melding maakte, loopt op zijn eind, zei hij. "CMI levert karkassen, periskopen en filters voor pantservoertuigen die door een Turks-Amerikaans consortium in Turkije worden gebouwd. Het kontrakt heeft een waarde van 3,4 miljard frank. CMI moet nog een twintigtal karkassen leveren voor ongeveer 400 miljoen frank." Gisteren werd ook duidelijk dat CMI geen 1.500 pantsers zal produceren. Dat was het aantal dat vermeld stond in het oorspronkelijke kontrakt. Later werd dat teruggebracht tot 800. CMI werkt aan de bestelling in Aubange, maar ook in Turkije zelf waar het de nodige know how ver-

strekt.

Een tweede Belgisch kontrakt houdt verband met een eerste reeks "kompensaties" voor de F16's. De Belgische vliegtuigbouwer SABCA kreeg in dat kader in 1983 de levering toegewezen van een aantal F-16-onderdelen, ook voor Turkije. De laatste leveringen gebeurden in 1990. Er zit nog voor ongeveer 35 miljoen frank in de *pipe-line*.

"Van mijnenvegers voor Turkije heb ik nooit gehoord," zo zei Claes. Gisteren meldde deze krant dat Turkije geïnteresseerd was in mijnenjagers die onder andere door Scheepswerven Ruppelmonde en Beliard worden geproduceerd. Die interesse bestaat nog steeds. De "technische evaluatie" is al voltooid, maar Turkije wacht nu op voorstellen voor technologische en economische participatie van de bedrijven in kwestie. De beslissing zal eind dit jaar of begin volgend jaar vallen. Claes vermeldde ook nog een aanvraag om voor 1,6 miljoen frank pistolen en demonstratiemateriaal aan Turkije te verkopen. FN wil dit jaar nog voor 12 miljoen munitie aan Turkije leveren. Over het nieuwe Turks-Amerikaanse kontrakt, voor de levering van 80 F16 gevechtvliegtuigen (zie pagina 1), zei Claes gisteren niets.

Angstig

Wie duidelijk zeer verveeld is met de hele zaak is de SP. Voorzitter Frank Vandenbroucke zei gisteren dat "Willy Claes gedaan heeft wat hij moest doen. Hij heeft stappen gezet om tot een Europees initiatief te komen, dat is mislukt. Nu moet België zich

solidair opstellen met de rest van de lidstaten."

Toch gaf Vandenbroucke toe dat het probleem zich ook op binnenlands vlak stelt.

"België kan op eigen houtje geen embargo afkondigen aangezien wij daar binnen de regering niet over kunnen praten. In het regeerakkoord staat dat de wapenhandel gefederaliseerd moet worden. Daarom is er nu helemaal geen mogelijkheid om tot een gemeenschappelijke Waals-Vlaamse houding te komen."

Het Europees 'njet' komt België en de Vlaamse partijen dus goed uit. Erger zou het zijn als er plots een Vlaamse firma opduikt die een exportlicentie voor wapens aan Turkije aanvraagt. Op dat moment is Willy Claes als enige bevoegd.

"Dan zitten we inderdaad met een acuut probleem," gaf Vandenbroucke gisteren toe. Hij wilde zich niet uitspreken over de vraag of Claes de licentieaanvraag al dan niet moest weigeren en beperkte zich tot: "Vlaanderen staat dan alleen voor zijn verantwoordelijkheid."

Vandenbroucke betreunde ook dat "het koninkrijk België er blijkbaar niet in slaagt om een door het parlement gestemde wet op de wapenhandel effectief ten uitvoer te brengen."

Bij de CVP werd intussen in stilte een behoorlijke bocht gemaakt. CVP-fractieleider Van Hecke zei dat hij "honderd procent achter de *démarche* van minister Claes staat". De CVP-kamerfractie drong er vrijdag nochtans op aan dat België het "Duitse voorbeeld zou volgen"

(KvdB/BBR)

WILLY CLAES LEENT OOR AAN KOERDEN

Brussel.
Elgep berichtgeving

Minister van Buitenlandse Zaken Willy Claes (SP) reageerde gisteren op het bericht in *De Morgen* dat een Belgische firma pantservoertuigen produceert voor Turkije, dat momenteel op gewelddadige wijze de opstand van de Koerdische minderheid onderdrukt. Claes gaf aan het persagentschap *Belga* meer details over de Belgische wapenuitvoer naar Nato-partner Turkije, maar zei ook dat daaraan voorlopig nog geen einde zal komen.

"Geen enkele lidstaat van de EG heeft aangedrongen op een gezamenlijk wapenembargo tegen Turkije," zei hij. "Duitsland handhaaft zijn embargo, maar heeft geen gemeenschappelijk

De Koerdische asielzoekers klopten vrijdag in gezinsverband aan bij de Burgerlijke Stand in Antwerpen. (foto Stefan Dewickere)

Massale asielaanvraag Antwerpse Koerden

ANTWERPEN — Bij de afdeling Vreemdelingen van de Burgerlijke Stand aan de Lange Nieuwstraat in Antwerpen stond gisterochtend even na 8 u. een vijftig Koerden te wachten om zich te laten inschrijven als kandidaat-politiek vluchteling. Uiteindelijk groeide de groep aan tot een honderd asielzoekers, onder wie ook één Tsjech en twee Zairezen. De Turkse Koerden, die volgens de stadsambtenarij deel uitmaken van één familiestam met zowat 150 leden, wonen sinds een tweetal jaren in Antwerpen.

De plotse toevloed is het ge-

volg van de schorsing door de Raad van State van de beslissing van het Antwerps schepenkollege, niet meer dan 473 asielzoekers in te schrijven, het kwotum dat opgenomen is in het spreidingsplan-Smet (*DS van gisteren*).

Antwerpen telt meer dan 1.000 officieel geregistreerde asielzoekers, maar verwacht de komende maanden viermaal zoveel nieuwe asielaanvragen.

De Koerden die gisteren aanklopten, zijn asielzoekers van wie het vluchtelingenstatuut in orde is, maar die door de weigering van het Antwerps stadsbestuur niet als dusdanig konden worden ingeschreven en dus ook geen aanspraak kunnen maken op het be-

staansminimum.

Toen ze vernamen dat de Raad van State de inschrijvingsstop had geschorst, verwachtte het zestals ambtenaren van Vreemdelingenzaken dat het nieuws vlug de ronde zou doen onder de vreemdelingen in Antwerpen. „We wisten wat er boven ons hoofd hing. Wel hadden we heel andere nationaliteiten verwacht, vooral Ghanezen of Gambianen. Voor zo'n nieuws is geen tv nodig, zo iets wordt prompt doorverteld. Na het weekeinde neemt het aantal aanvragen flink toe.”

Wie als kandidaat-vluchteling aanklopt bij de Burgerlijke Stand, krijgt te horen dat hij via de wijkagent moet zorgen

voor een zogenaamde verklaring van woonst, en krijgt een afspraak voor de eigenlijke inschrijving, kwestie van de aanvragen te spreiden.

Inmiddels dringt het Antwerps stadsbestuur bij de ministers Tobback en Waltnie aan op een prioritaire aanpak van het probleem. De diens Vreemdelingenzaken vermoedde dat er zich een 80.000 illegaler in ons land bevinden, die geen asielaanvraag indienden en da evenmin van plan zijn. Sinds het begin van dit jaar pakte politie en rijkswacht in Antwerpen een 300-tal van hen op. De meesten van hen zijn Polen en Ghanezen, die aan de kost komen met sluikarbeid, smokkel of prostitutie. (DM)

Iraakezen beginnen vernietiging atoominstallaties van Al Atheer

WENEN/SALAHUDDIN (ap, reuter) — Irak begon met de vernietiging van installaties die naar verluidt de kern vormen van zijn atoombewapeningsprogramma, zo maakte het Internationaal Bureau voor Atoomenergie (IAEA) vrijdag in Wenen bekend.

Inspektors van het IAEA die dinsdag jongstleden in Bagdad arriveerden meldten dat donderdag een kleine ontbrandingskamer werd vernietigd in de installaties in Al Atheer, ten zuidwesten van Bagdad, aldus IAEA-woordvoerder David Kyd.

Kyd zei dat de Iraakse ingenieurs tot dusver samenwerken voor de vernietiging van installaties die door de Verenigde Naties werden aangewezen als onderdelen van Iraks programma voor de bouw van atoomwapens.

Er staan acht gebouwen in Al Atheer op de lijst van zo snel mogelijk te vernietigen installaties, maar de IAEA-ploeg in Irak meldde dat ze die niet allemaal kan ontmantelen, vooraleer zij volgende week terugkeert naar Wenen, omdat ze te groot zijn, aldus Kyd.

De ploeg spitst haar aandacht tijdens haar huidige bezoek vooral toe op het opblazen van een 15.000 vierkante meter groot metallurgisch gebouw, zei Kyd. Volgens de leider van het team, Maurizio Zifferero, zal er heel wat dynamiet nodig zijn om het gebouw op te blazen. Hij zei dat het gebouw nog niet af was maar duidelijk bedoeld was voor metallurgisch opzoekingswerk en voor werkzaamheden met uranium.

In Salahuddin in Noord-Irak zei Massoed Barzani, de leider van de Koerdische Democratische Partij (KDP), dat het er naar uitziet dat Irak onder druk van de Westerse geallieerden zijn troepen terugtrekt uit Koerdisch gebied. Hij zei dat de Iraakezen enkele versterkingen bij Mossoel opbliezen, kennelijk als voorbereiding op een terugtrekking. Ook zouden zij voorbereidingen treffen om Ain Sifri ten noorden van Mossoel te ontruimen.

Barzani verklaarde dat de Iraakezen daartoe waren overgegaan na gesprekken tussen Iraakse en geallieerde officieren. Hij voegde eraan toe te geloven dat de Iraakse stap het

gevolg was van „specifieke druk” van de geallieerden.

Een geallieerd verbindingskomitee ziet toe op het bestand dat de Koerden, na hun mislukte opstand van de Golf-oorlog tegen het bewind van Saddam Hoessein, de controle gaf over het noorden van Irak.

De voorbije weken was er sprake van meer Iraakse druk aan de grenzen van de Koerdische zone. Eerder deze week pleegde de Amerikaanse stafchef generaal Colin Powell in Londen overleg met de Britse premier Major. Beiden spraken hun verontrusting uit over berichten dat Irak luchtdoelbatterijen naar het Koerdische gebied aan het verplaatsen waren, geallieerde verkenningsvliegtuigen volgde, wat in strijd zou zijn met de bestaande overeenkomsten.

Barzani bevestigde ook dat de Iraakse Koerdische leiders met de Turkse autoriteiten willen samenwerken om actie van Turkse Koerden vanuit Noord-Irak tegen te gaan. De strijdkrachten van de Iraakse Koerden langs de grens met Turkije kregen opdracht om acties van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), die vechte voor een onafhankelijk Koerdistan in Turkije, met „gepaste maatregelen” te verhinderen, zei Barzani.

De Koerdische leiders in Irak besloten inmiddels hun voor begin april aangekondigde verkiezingen voor een Koerdisch bestuur op 17 mei te houden.

Zij vroegen de geallieerden om meer bescherming tegen Iraakse pogingen de verkiezingen te verstoren. Barzani zei dat hij vreesde dat Irak de Koerdische gebieden opnieuw aanvalt zodra de Westerse druk verslapt.

Turkije vraagt Syrië steun aan Koerden stop te zetten

ANKARA/DIYARBAKIR (reuter, ap) — Turkije vroeg Syrië en Libanon niet langer steun te geven aan Turkse separatistische Koerden. Dat werd dinsdag uit officiële Turkse bron en in diplomatieke kringen vernomen. De Franse president Mitterrand liet de Turkse regering tijdens zijn bezoek aan Turkije weten dat hij gekant is tegen een onafhankelijke Koerdische stat, maar de culturele rechten van de Koerden steunt.

De Turkse minister van Buitenlandse Zaken, Ismet Sezgin, reisde dinsdag naar Damascus om de Syrische regering te vragen de Turkse Koerdische separatisten niet langer te helpen. Ankara klaagt al lang over de steun die Damascus geeft aan de in Turkije verboden Koerdische Arbeiderspartij (PKK). De leider van die partij, Abdoella Ocalan, woont al twaalf jaar in Damascus.

De PKK, een marxistische organisatie die strijdt voor een Koerdische staat in zuidoost-Turkije, heeft militaire opleidingskampen in de door Syrië

gecontroleerde Bekaa-vallen in oostelijk Libanon. Vanuit die vallen steken Koerdische guerrillastrijders Syrisch grondgebied over om bergkampen in Noord-Irak te bereiken, vanwaar zij Turkije binnendringen.

Syrië ontkende dat het de Koerden actief steunt. Het verklaarde dat het de Bekaa-vallen niet geheel onder controle heeft. In die valleien zijn duizenden Syrische soldaten gelegerd. Ocalan zei dat Syrië PKK-activiteiten duldt, maar zijn groep geen geld of wapens geeft.

Turkije drong er bij Libanon op aan de Koerdische rebellenkampen in de Bekaa-vallei te sluiten, aldus functionarissen en diplomaten in Beiroet. Ankara liet weten dat het anders die kampen zelf kan aanvalen. „Als Libanon die kampen niet sluit, waarschuwd Turkije dat het zijn toevlucht zal nemen tot zijn eigen opties, die een militaire aanval niet uitsluiten”, zei een Libanese diplomatieke bron.

François Mitterrand, die als eerste Franse president sinds 24 jaar een bezoek aan Turkije brengt, liet Ankara weten dat

„de Koerdische kwestie slecht kan opgelost worden met respect voor het individu, voor het recht van het volk en voor de culturele identiteiten”. Mitterrand veroordeelde elk terrorisme. Maar hij zei dat „sociale en politieke spanningen en de verzuchtingen van bevolkingen niet onbeantwoord mogen blijven”.

In een ontmoeting met de Turkse president Turgut Özal herhaalde Mitterrand volgen zijn woordvoerder dat hij zich verzet tegen een onafhankelijke Koerdische staat. Voor zijn vertrek naar Turkije verklaarde Mitterrand dat zijn reis kwam „op een belangrijk moment omdat het samenvalt met een algemene erkenning van de groeiende rol en de centrale positie van Turkije „in de regio en daarrond”.

Dit gold als een verwijzing naar de hoop die het Westen heeft dat het gelaicizeerde Turkse model een tegenwicht kan bieden voor de verleidelijk van islamitisch fundamentalisme in de Centraal-Aziatische republieken van de voormalige Sovjetunie die grote moslimbevolkingen hebben.

De Standaard Woensdag 15 april 1992

De Standaard

Zaterdag 11, zondag 12 april 1992

„VS menen Irak te kunnen treffen via Koerden”

Hulporganisaties bang voor herhaling drama in noorden

Van onze verslaggever

KIRKOEK/BAGDAD — „De buitenlanders denken dat ze Irak kunnen treffen via de opstandelingen in het noorden. Toen de direkte agressie vorig jaar eindigde met een bestand organiseerden ze samen met Iran, met deserteurs en criminelen een nieuw offensief”, zo zegt de gouverneur van de provincie Kirkoeck, Yasser Hassan Sultan, tijdens een gesprek in Kirkoeck. Het woord „Koerd” spreekt hij niet graag uit „omdat wij onze mensen niet graag klasseren: het zijn allemaal Irakezen”. Ook de buitenlanders noemt hij niet direkt, maar in Bagdad spreken andere ambtenaren onomwonden van de Amerikanen, geholpen door Britten en Fransen.

In Kirkoeck, de voornaamste oliestad van Irak die door de Koerden wordt opgeëist, en omgeving is het Iraakse leger overduidelijk aanwezig. Het is het grensgebied van de Koerdische zone die sedert oktober, toen de Iraakse regeringstroepen en ambtenaren zich er onder geallieerde druk uit terugtrokken, een feitelijke autonomie geniet.

Geallieerden en Irak spelen er een spelletje poker, waarvan volgens een vertegenwoordiger van een hulporga-

nizatie van de Verenigde Naties in Bagdad de Koerden opnieuw het slachtoffer dreigen te worden. De geallieerden gebruiken hen volgens Bagdad om hun strijd tegen Irak indirekt voort te zetten. En Irak test langs de grenzen van de zone de bereidheid van de geallieerden tot gewapende actie.

Maar de hoop op een onderhandelde oplossing is nog niet opgegeven alhoewel de rivalen van Massoud Barzani, de leider van de Koerdische Democratische Partij (KDP), diens eind vorig jaar met Bagdad gesloten akkoord afwezen. Het Koerdisch Front, dat acht organisaties groepeerde, houdt het overigens officieel nog bij Koerdische autonomie binnen Irak. Wellicht brengen de verkeringen die de Koerden in hun zone willen organiseren, maar die al herhaaldelijk werden uitgesteld en nu op 17 mei zouden moeten plaatshebben, uitsluitend.

Gedurende negen dagen, zegt gouverneur Sultan, waren de „opstandelingen” vorig jaar meester van Kirkoeck. „Dat was mogelijk doordat de meeste troepen in Koewein waren en op hun terugtocht door de geallieerden werden bestookt. Van die situatie maakten ze gebruik om alles te verwoesten wat ze konden: scholen, hospitalen, gezondheidscentra, tv-stations, het museum, kindertuinen, alle regeringsgebouwen, olie- en elektriciteitsinstallaties en de drinkwater-

Een winkelstraat in het oude stadsdeel van de Iraakse oliestad Kirkoeck, die vorig jaar negen dagen in handen van Koerdische rebellen was. (foto vum)

voorziening. Alles werd leeggeplunderd, het voedsel uit de winkels, de medicijnen uit de hospitalen. Vele mensen werden vermoord”.

Blokkade

Hij merkt hierbij op dat inmiddels alles „voor 99% is hersteld”. Het is ook zij, de stad Kirkoeck vertoont geen grote sporen van vernielingen. Het stadje ziet er even stoffig, en wat de oude stad betreft, even onderkomen als vroeger uit.

„Dat er sedert de terugtrekking van de Iraakse troepen uit het noorden een blokkade tegen het gebied werd ingesteld, ontken ik de gouverneur. „We beperken de toevoer van belangrijke zaken als voedsel, geneesmiddelen en brandstof omdat die anders in Iran terecht komen en door onze vijanden kunnen worden gebruikt”.

Hij onderstreept dat de terugtrekking vrijwillig gebeurde „om de dialoog nog een kans te geven”. „Maar we kwamen bedrogen uit. Ze haalden buitenlanders en hun agenten binnen en begonnen een uitverkoop aan Iran. Over heel Noord-Irak koopt Iran alles op als onderdeel van de samenwerking om de Iraakse economie uit te putten. Daarom beperken we de leveringen”, aldus gouverneur Sultan.

„Er gebeuren in het noorden absurde dingen. Op een bepaald moment begon de Iraanse geheime dienst oud glas op te kopen. Met als gevolg dat iedereen ruiten begon uit te slaan. Daarna vroeg men oud koper en de mensen begonnen de elektrische leidingen af te breken. Als er in uw land zo'n zaken zouden gebeuren, zou de regering dan zonder beperking goederen sturen die de vijand ten goede komen?”, vraagt de gouverneur retorisch.

De voorzitter van het Iraakse parlement, Saadi Mahdi Saleh, wees er in een interview in Bagdad op dat er

de onderhandelingen met de Koerdische oppositie. Maar onder druk van de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk voerde ze het akkoord niet uit. „We hopen dat de Koerden merken dat ze zich laten misbruiken en dat ze er belang bij hebben om het akkoord toe te passen. In vergelijking met Turkije zijn de Koerden er hier veel beter aan toe. Het zijn de enige Koerden in de regio die rechten en autonomie hebben”.

Israëli's

Volgens Saleh zijn „alle problemen voortvloeit uit de aanwezigheid van vreemde troepen en zal er vrede komen als er een einde komt aan de

Irak, een jaar na de oorlog

(4)

vreemde interventies”. Hij bevestigt verhalen in de Iraakse kranten over de aanwezigheid van Amerikaanse militairen, in Koerdische vermomming, in de voornaamste Koerdische steden. Onder hen zouden er zich volgens de kranten *Al Isamirra* (de Iraakse krant) ook vrouwelijke Amerikaanse soldaten bevinden. Die zouden de luitwacht vormen van Jalal Talabani, de leider van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK), en „affaires” hebben met een aantal PUK-leiders. Ook meent Saleh dat er Israëlische soldaten in Koerdistan zijn.

Talabani, zo zegt Saleh, „is voor ons de man van de VS, die ons akkoord met de andere Koerdische oppositiepartijen deed mislukken”. Ook hij ontken dat er sprake is van een economische blokkade van het noorden. „De regering probeerde voedsel te sturen, maar gewapende groepen maakten zich er meester van en ver-

leden van in Bagdad getuifde hulporganisaties die in het noorden actief zijn, bevestigden dat de lokale Koerdische chefs „de infrastructuur van hun eigen land uitverkopen”. En het daarmee de Koerdische ambtenaren die zijn achtergebleven en proberen de dienstverlening te handhaven, bijzonder lastig maken. Een VN-ambtenaar kon vaststellen dat er zelfs bloem de grens overging ondanks de moeilijke voedselsituatie in Iraaks Koerdistan.

De aanwezigheid van de Verenigde Naties en de hulporganisaties ervan, aldus de regiman, wordt door de Koerden zeer geapprecieerd. Het is een morele en effectieve steun. De hulporganisaties kunnen goederen in Koerdistan binnenbrengen en hebben ervoor gezorgd dat de anderhalf miljoen Koerden die na de mislukking van de opstand vorig jaar op de vlucht gingen en door Turkije werden afgevoerd, konden overleven en terugkeren. Maar in juni lopen de huidige regelingen tussen de organisaties en Bagdad af. De organisaties houden hun hart vast dat er dan een nieuwe poging zou worden gedaan door Bagdad om zijn gezag in het noorden te herstellen. Met zeer waarschijnlijk een nieuw vluchtelingendrama tot gevolg.

Bij de Irakezen in het centrum van het land, merkwaardig genoeg ook bij anti-regeringsgezinde Koerden in Bagdad, kunnen de Koerdische rebellen maar op weinig sympathie rekenen. Ze worden beschouwd als elkaar bestrijdende stammen en clans die niet in staat zijn hun autonoom gebied te besturen. „Er heerst anarchie en weteloosheid in het noorden. De beste oplossing is misschien wel dat het Iraakse leger weer de controle over de steden overneemt”, antwoordt een Koerd in Bagdad tot onze grote verbazing.

Paul VANDEN BAVIERE

„Agressie tegen Irak uitdrukking van crisis in Westerse beschaving”

Irakezen skeptisch over beloften tot demokratizering

Van onze verslaggever

BAGDAD — „De agressie tegen Irak is een uitdrukking en een bewijs van het feit dat de Westerse beschaving de kontradikties van haar technologische etappe niet kan overschrijden. President Bush wilde de menselijke waarden in de Westerse kultuur misvormen. Hij wilde de wet van de sterkste, de wet van de jungle haar meest barbaarse vorm van de menselijke geschiedenis geven”.

Aan het woord is Elyas Farah, de verantwoordelijke van het bureau voor internationale zaken van het nationaal kommando van de Baath-partij in Bagdad, die zich vooral met ideologisch werk bezighoudt. Hij ontvangt ons in een school van de Baath-partij in de Iraakse hoofdstad, waar hij momenteel zijn kantoor heeft in afwachting dat het door de geallieerden gebombardeerde partijhoofdkwartier wordt heropgebouwd.

Als theoreticus van de Baath-partij, die in de jaren '30 opgerichte partij van de Arabische heropstanding, die sedert 1963 in Syrië en sedert 1968 aan de macht is, zij het onder vijandige vleugels, probeert Farah de gebeurtenissen te bekijken in een ruimer kader.

Volgens hem maakt de Westerse beschaving een kulturele crisis door, waarvan de crisis van het marxisme met de ondergang van de Sovjetunie een onderdeel is. Die nederlaag van de Sovjetunie, zo zegt Farah, werd al in 1971 voorspeld door Michel Aflak (de Syrische stichter van de Baath-partij), toen hij zei dat „de grote ideologieën die nu een antwoord pretenderen te geven, binnen 20 jaar een historische herinnering zullen zijn”. „Er is”, zo vervolgt hij, „niet alleen een crisis in het marxisme maar ook in het liberalisme dat zich heeft omgevormd tot een dekmantel voor het kapitalisme”.

De crisis van het liberalisme uit zich, zo meent Farah, op korte termijn in een vloed van agressie vanwege Amerika. „De internationale nieuwe orde van de VS is noch nieuw noch internationaal. Zij herneemt de mentaliteit, het gedrag van het kolonialisme”, zegt hij. Maar volgens hem zal die niet lang duren omdat „de VS geen kultureel verleden hebben” en omdat zij niet in staat zijn tot een dialoog met de diverse stromingen in de maatschappij.

Farah is, evenals vele Baath-theoretici, een al wat oudere Syriër met Franse opvoeding. Wat te merken is aan zijn soms ingewikkelde formuleringen. Andere officiële gesprekspartners in Bagdad nemen een minder hoge vlucht in hun verklaringen over wat Irak een jaar geleden overkwam. Die zoeken geen ideologische verklaring voor het gedrag van Washington,

maar stellen gewoon vast dat de VS een complot smeedden tegen Irak.

„Het was een complot van de VS en hun agenten in de regio. Ze wilden al onze verwezenlijkingen op economisch en wetenschappelijk gebied vernietigen. Ze kunnen niet aanvaarden dat een olieland zich zou ontwikkelen van een invoerland tot een land dat industriële producten zou gaan uitvoeren. Het was het onaanvaardbaar dat er een gesofistikeerd Arabisch land tot stand zou komen, dat een bedreiging zou vormen voor Israël en voor hun onwettige belangen die gebaseerd zijn op diefstal en andere onwettige praktijken”, meent parlementsvoorzitter Saadi Mahdi Saleh.

„De VS hadden besloten Irak hoe dan ook te treffen. Wij zijn niet in een val gelopen. Als er de zaak Koeweit niet was geweest, dan was het op een andere manier gegaan. Dan zou Israël in de aanval zijn gegaan. Dan hadden de VS tot een inval vanuit Iran kunnen aansporen”, aldus Saleh.

In Bagdad wordt de regeringsanalyse door vrijwel alle niet-officiële, toevallige gesprekspartners bijgetreden. Alhoewel zij

Irak, een jaar na de oorlog

(slot)

opgezadeld zitten met de gevolgen van de kwestie-Koeweit zoals de volledige handelsboycot, de vernietiging van de industriële infrastructuur, de onzekerheid over de toekomst.

De levensstandaard van de meeste Irakezen is beneden het minimum gezakt. De vrees leeft voor Libanese toestanden als „de woeste (Koerdische) stammen uit het noorden” en de „obskurantistische sjiiïsche zeloten” uit het zuiden ooit aan de macht zouden geraken.

De schuld voor alle ellende wordt gegeven aan de Amerikanen en in de tweede plaats aan de Britten. De ambtenaren van de Verenigde Naties — met uitzondering van die van hulporganisaties als Unicef die samen met talrijke NGO's prachtig werk hebben verricht — worden gehaat. „Zij gedragen zich dan ook als een arrogant bezettingsleger”, stelt een diplomaat vast.

Ook is er bitterheid tegen Jordaniërs en Palestijnen. Ondanks het feit dat die zich verzetten tegen de oorlog. Zij worden als „profiteurs” in materiële zin beschouwd: Jordanië dat veel geld verdiende aan Irak en de Palestijnen, omdat velen van hen die

Koeweit verlieten door Saddam Hoessein werden opgevangen en vele voordelen kregen zoals bij voorbeeld gratis huisvesting. Maar wat de grond van de Palestijnse kwestie betreft, blijven de Irakezen achtere de Palestijnen staan.

In de zaak-Koeweit weigeren de gesprekspartners Saddam Hoessein volledig ongelijk te geven. Zij hebben het over „t ver gaan”, „vergissingen” of „in de val gelokt”. Merkwaardig genoeg nemen ze tegelijkertijd afstand van de president als heerser van het land. Weinigen spreken zich voor hem uit, maar maken zich meteen geen illusies over een eventueel opvolger.

„Als het Westen hem had willen afzetten, had het dat meteen moeten doen. Daarna kregen Koerden en sjiiïten een kans, maar die is verkeken en keert nu meer terug. Saddam Hoessein zit nu stevig in het zadel — en misschien is dat wel het beste voor Irak”, zegt een Irakees die niettemin hoopt „dat er verandering komt. In de politiek weet men nooit. De situatie kan van de ene minuut op de andere omslaan”.

„Demokratie zou ideaal zijn”, voegt eraan toe. Maar in de kansen daarvoor gelooft hij amper, alhoewel er sedert de laatste jaren van de oorlog met Iran (1980-88) demokratizering werd beloofd door het regime van Saddam Hoessein.

„De oorlog met Iran verhinderde de goedkeuring van een nieuwe grondwet van een wet op de toelating van andere partijen”, aldus parlementsvoorzitter Saleh.

„Onmiddellijk na de oorlog gingen we weer aan het werk. In 1990 werd een ontwerpgrondwet goedgekeurd, maar de gebeurtenissen rond Koeweit beletten ons die toe te passen. De oorlogsperiode lijk geen democratie toe, maar wij hopen op de normalisering van de toestand verder te gaan. Vorig jaar werd er al een wet op partijen goedgekeurd en er zijn verschillende groepen politici die nu proberen partijen op te richten. Binnenkort hopen we een perswet te kunnen stemmen waarmee onder onafhankelijke kranten zullen kunnen worden uitgegeven. Elke partij zal recht hebben op een krant”.

Dat er echt andere partijen buiten de Baath zullen worden toegelaten, gelooft de meeste Irakese gesprekspartners niet. Sommigen menen dat de overbodigheid is, want Irak heeft vooral behoefte aan een sterke man om alles in de hand te houden”, aldus een zegsman. Een studie gaat nog verder en meent dat „demokratie niet geschikt is voor de Arabieren. Ze zijn te emotioneel van karakter, niet nuchter genoeg zoals de Europeanen. Ze willen allemaal tegelijkertijd hun ideeën drukken”.

Paul VANDEN BAVIE

De Standaard Vrijdag 17 april 1992

Hurd: blijvende bescherming Koerden

ANKARA (reuter) — De Britse minister van Buitenlandse Zaken Douglas Hurd zei dinsdag in Turkije dat de Amerikanen, Britse en Franse vliegtuigen in het land zouden moeten blijven zolang president Saddam Hoessein een bedreiging vormt voor de Iraakse Koerden die voor autonomie vechten.

Hurd zei aan journalisten na een ontmoeting met president Özal, premier Demirel en zijn kollega Hikmet Cetin te hopen dat Turkije het mandaat van de geallieerden ter zake zal vernieuwen. Hurd trad ook de mening van president Özal bij dat de Koerden in Turkije, die daar vechten voor onafhankelijkheid, terroristen zijn.

Tijdens Hurds bezoek ging de strijd tussen Koerden en Turken verder. Bij een aanval op een minibus doodden de Koerden vier mensen, onder wie twee kinderen, en verwonden zij acht andere. Ook lieten ze zes gevangen Turkse soldaten vrij.

De Standaard Woensdag 22 april 1992

Dit is de kaart van het Europa der Volkeren volgens de Regenboogfractie in het Europees Parlement (Knack 13 mei 1992)

Botsingen in Turkije maken 12 doden

ANKARA (reuter, af) — Bij afzonderlijke botsingen in Turkije vielen twaalf doden, zo meldde het Turkse persbureau Anatolian dinsdag. Vijf politiemannen kwamen volgens deze bron om bij een raketaanval door de separatistische Koerdische Arbeiderspartij PKK in de oostelijke provincie Erzurum. Een leraar en een bibliothekaris kwamen eveneens bij dit incident om. Een politiemann stierf bij een aanval door onbekenden op een politiekantoor in de westelijke stad Bursa. In een anonieme oproep bij een lokale krant eiste een onbekende de aanval op namens de uiterst-linkse organisatie Dev Sol. In Ankara doodde de politie volgens het persbureau vier leden van Dev Sol. Gelijkaardige politierazzia's vorige maand in Istanboel kostten het leven aan elf leden van Dev Sol.

De Standaard Woensdag 6 mei 1992

Koerden ongerust over Turkse waarschuwing tegen verkiezingen Noord-Irak

ANKARA/SALAHUD-DIN/BONN (reuter, ap) — Koerdische prominenten drukten donderdag grote bezorgdheid uit over waarschuwingen van Turkije i.v.m. de verkiezingen die de Koerden zondag in Noord-Irak houden. Volgens Ankara kunnen die verkiezingen voor een Koerdisch leider en een parlement de territoriale integriteit van Irak bedreigen en geweld uitlokken.

„Onze verkiezingen zijn niet bedoeld om een onafhankelijke staat op te richten of de Iraakse of Turkse soevereiniteit op enige manier te bedreigen”, aldus een topman van de Koerdische Demokratische Partij. „Turkije leest onze kieswet verkeerd”.

Turkije, dat gekonfronteerd wordt met een groeiende rebellie van de 12 miljoen Koerden op zijn grondgebied, drukt sterk voorbehoud uit jegens de eerste Koerdische verkiezingen van de moderne tijd. Volgens Ankara komt het verkiezingsprogramma van het Koerdistan Front, een alliantie van zeven grote Koerdische partijen, dichtbij een oproep tot onafhankelijkheid. Dit is volgens Turkije „niet te verzoenen met onze politiek tegenover Irak en met de realiteiten van het gebied”.

Turkije, Syrië en Iran verzetten zich sterk tegen de oprichting van een onafhankelijk Koerdistan in Irak. De drie landen hebben belangrijke Koer-

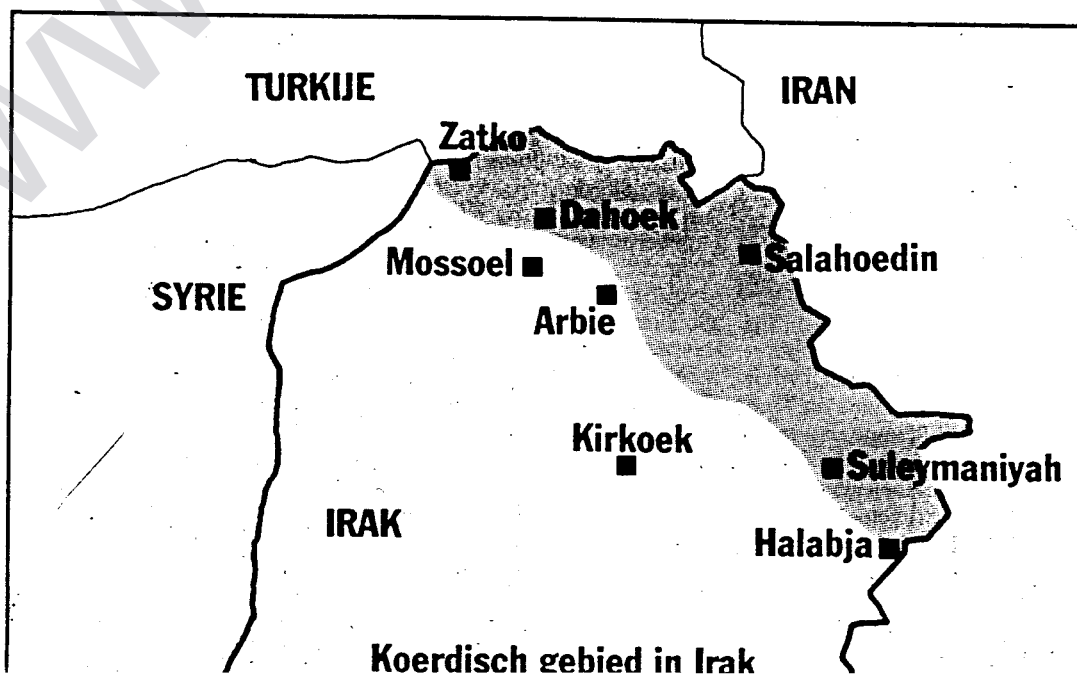
dische minderheden. Van Turkse Koerden is geweten dat zij vanuit Noord-Irak aanvallen in Turkije planden.

Woordvoerder Ferhat Ataman van het Turks ministerie van Buitenlandse Zaken zei dat Ankara erover bezorgd is dat „die verkiezingen het machtsvacuüm in noordelijk Irak vergroten”. Volgens Ataman kan de stembusgang leiden tot botsingen in noordelijk Irak. Hij zei het waarschijnlijk te achten dat ze de Iraakse Turkmenen zullen benadelen. De Turkmenen zijn etnisch verwant met de Turken, en vormen een kleine minderheid in Noord-Irak.

Vier kandidaten rivaliseren voor het Koerdisch leiderschap. De twee belangrijkste guerrillaleiders liggen duidelijk voorop. Het zijn Massoed Barzani van de Koerdische Demokratische Partij, en Jalal Talabani, de leider van de Patriottische Unie van Koerdistan.

Barzani en Talabani poogden de pre-elektorale spanningen te bedaren, maar een schietpartij tussen hun aanhangers maakte vorige week naar verluidt 14 doden. Meer dan Talabani toonde Barzani zich bereid tot een regeling met de regering in Bagdad en hervatting van de vorig jaar gestrande autonomie-besprekingen. Talabani zegt dat besprekingen met Bagdad de Iraakse regering slechts kunnen versterken en is een omverwerping van president Saddam Hoessein gunstig gezind.

De Standaard Vrijdag 15 mei 1992

Massoed Barzani grote favoriet

De verkiezingen van zondag moeten naast een eigen parlement ook de 'president' voor Iraaks Koerdistan aanwijzen. Vier kandidaten dingen naar de eer. Maar de outsiders Mahmoed Osman, hoofd van de Socialistische Partij van Koerdistan, en de islamitische leider Othman Abdoel Aziz hebben geen schijn van kans. De eigenlijke strijd gaat tussen de eeuwig aartsrivalen Massoed Barzani en Jalal Talabani. En van hen is Massoed Barzani, zoon van de legendarische molla Moestafa die de Koerdische nationalistische beweging heeft opgericht, de favoriet.

Barzani (46), leider van de Koerdische Democratische Partij (KDP), is een gematigd politicus. Hij weet dat zijn campagne voor "democratie in Irak, autonomie voor Koerdistan" voor velen van zijn volksenoten niet ver genoeg gaat. Maar volgens Barzani is volledige onafhankelijkheid niet haalbaar. Dat zou Saddam Hoessein nooit toelaten en dat zouden ook buurlanden als Syrië, Iran en Turkije, uit vrees voor een kettingreactie bij hun eigen Koerdische minderheden, niet op prijs stellen. Indien de Koerden voor een definitieve afscheiding van Irak zouden ijveren, zou het Westen zijn politieke en militaire steun wel eens kunnen intrekken, aldus Barzani.

De bedachtzame Massoed is er dan ook voorstander van om ondanks alles opnieuw met Saddam Hoessein te gaan onderhandelen. Zonder een akkoord met de Iraakse president is het volgens hem niet mogelijk een blijvende oplossing voor het Koerdische probleem te vinden.

Barzani's belangrijkste tegenstan-

der, de vurige Jalal Talabani (59) die de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) aanvoert, ziet het heel anders. Hij wil uiteindelijk onafhankelijkheid en wijst iedere onderhandeling met Bagdad af zolang president Saddam Hoessein en diens Baath-partij aan de macht blijven. Een overeenkomst over Koerdische autonomie, zoals Barzani nastreeft, zal volgens Talabani de Iraakse veiligheidstroepen terugbrengen naar het gebied dat momenteel door de Koerden wordt gecontroleerd.

Maar belangrijker dan deze meningsverschillen over de te volgen strategie tegenover Bagdad zijn in deze verkiezingsstrijd de verschillen in persoonlijkheid en achtergrond tussen de twee voornaamste Koerdenleiders. En op dat vlak wint Barzani het ruim van Talabani. Niet alleen omdat hij de zoon van is, maar ook omdat zijn stammen traditiegebondenheid vele Koerden aanspreekt. Dat hij niet het passionele karakter en de overtuigingskracht van zijn tegenstander bezit, wordt meer dan gecompenseerd door zijn heldhaftig optreden als leider van de Koerdische verzetstrijders, de *pesjmerga's* ("zij die de dood voor ogen zien"). Toen Saddam Hoessein vorig jaar in april zijn tegenoffensief in Noord-Irak lanceerde, hield Barzani alleen met 59 mannen van zijn persoonlijke lijfwacht de Iraakse troepen die langs Selahadin naar het noorden oprukten, tegen. Talabani, die zichzelf een "demokratische socialist" noemt, heeft dan weer een grote aanhang bij de boeren en de vrouwen, die hij respectievelijk een landhervorming en gelijke rechten belooft.

De toekomstige 'president' van

Massoed Barzani maakt het meeste kans de 'president' van Iraaks Koerdistan te worden. Maar ook voor hem is de schaduw van Saddam Hoessein nooit ver weg. (Foto Epa)

Iraaks Koerdistan moet ten minste 51 procent van de stemmen achter zijn naam krijgen. Indien geen van de kandidaten deze meerderheid haalt, moet na vijftien dagen een nieuwe stemronde worden gehouden tussen degenen die eerste en tweede eindigden. De politieke partijen moeten de kiesdrempel van 7 procent overschrijden om recht te hebben op vertegenwoordiging in het Koerdische parlement. De parlementsleden worden verkozen voor drie jaar en zijn bevoegd voor alle zaken behalve Buitenlandse Politiek en Veiligheid, die aan een toekomstige democratische regering in Bagdad worden overgelaten.

Koerdische vluchtelingen weer thuis

Toen de Iraakse president Saddam Hoessein verleden jaar vlak na het einde van de Golfoorlog de in opstand gekomen Koerden op grote schaal begon uit te moorden, werd in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties resolutie 688 gestemd. Daarin werd de repressie in Irak veroordeeld en een oproep gedaan om internationale humanitaire hulp te verstrekken aan de burgerbevolking, in het bijzonder aan de Koerden. De resolutie werd historisch genoemd omdat de Verenigde Naties voor het eerst zo duidelijk stelling durfden nemen, terwijl het Handvest van de organisatie iedere inmenging in de binnenlandse politiek van een land verbiedt. Het was bovendien de eerste maal dat de Koerden in een document van de Verenigde Naties met naam genoemd werden.

Meer dan 20.000 manschappen van de geallieerde strijdkrachten richtten in Noord-Irak veiligheidszones in waar de Koerdische vluchtelingen bescherming en ook voedsel en medische hulp kregen. Humanitaire hulp, zowel van officiële instellingen als van niet-overnemen te organisatie, kwam massaal op gang. Vandaag zijn de meeste vluchtelingen naar hun dorpen teruggekeerd. Honger is er niet meer. Maar structurele hulp blijft noodzakelijk.

Volgens functionarissen van de Verenigde Naties is de "noodfaze" in Iraaks Koerdistan voorbij. "De situatie in Noord-Irak is voor het ogenblik vrij rustig. Er zijn de laatste maand geen bombardementen door troepen van Saddam Hoessein gesignaleerd. Op een vijftigduizend vluchtelingen na zijn alle Koerden naar hun vroege-

re dorpen teruggekeerd. We werken nu volop aan de heropbouw van de huizen en starten structurele hulpprojecten in de gezondheidssector en in het onderwijs op", zo stelt de coördinator van het VN-programma voor humanitaire hulp aan de burgerbevolking van Irak. Momenteel zijn er nog zo'n 500 blauwhelmen en 400 stafmedewerkers van verschillende VN-organen werkzaam in Irak, de meesten in het door de Koerden gecontroleerde noorden. Watervoorziening, gebrek aan sanitaire voorzieningen en voedseltekort zijn volgens hen de belangrijkste problemen waarmee de lokale bevolking te kampen heeft.

Dat er nog steeds voedselproblemen zijn is volgens Michel Plisson, die de projecten van Oxfam-België in Irak leidt, het gevolg van het embargo dat Saddam Hoessein

tegen de Koerden heeft ingesteld. "Het leger blokkeert iedere voedselbevoorrading die vanuit het zuiden komt. Er wordt natuurlijk wel gesmokkeld vanuit Turkije en Iran, maar dat is alleen voldoende om de plaatselijke bevolking in leven te houden", zo stelde hij.

Plisson vertrekt binnenkort weer naar Noord-Irak om een project voor structurele hulp op middellange termijn, gefinancierd door de Belgische regering, voor te bereiden.

Of de internationale hulpverleners hun werk in Noord-Irak kunnen afmaken, moet nog worden afgewacht. Want ook zij zijn voor een gedeelte afhankelijk van de goodwill van Saddam Hoessein. Zo loopt het huidige akkoord tussen de Verenigde Naties en de Iraakse diktator, dat de volkerenorganisatie in staat stelt in het gebied actief te zijn, einde juni af. Onderhandelingen over een verlenging van het VN-mandaat zijn bezig. Maar als Saddam Hoessein beslist niet langer vreemde hulpverleningsteams op zijn grondgebied te dulden, zullen velen verplicht zijn te vertrekken. Voor de Koerden doemt dan weer het schrikbeeld van nieuwe bombardementen, repressie, deportaties op.

Zondag trekken in het noorden van Irak vier miljoen Koerden naar de stembus om een Koerdische 'president' en een autonoom parlement te verkiezen. Wat jarenlang een grote droom was, onafhankelijkheid voor het Koerdische volk, lijkt daarmee een verwezenlijkbaar project te worden. Lijkt. Want in werkelijkheid zijn de verkiezingen niet veel meer dan een oefening in democratie die de dagelijkse problemen van de straatarme Koerden niet zal oplossen.

Dreiging van Saddam blijft

IRAAKSE KOERDEN NAAR STEMBUS

Anderhalf miljoen Koerden vluchten verleden jaar naar Turkije en Iran om aan de bombardementen van Saddam Hoesseins troepen te ontkomen.

(Foto Photonews)

De Iraakse Koerden waren de grootste verliezers van de Golfoorlog die verleden jaar tussen een internationale troepenmacht onder leiding van de Amerikanen en het leger van Saddam Hoessein werd uitgevochten. Aangemoedigd door de opruiende taal van de Amerikaanse president George Bush en door de opstand van de sji'ieten in het zuiden van het land, trachten de Koerden in maart 1991 met de wapens een eigen Koerdistan op te richten. Maar de verwachte helpende hand van de geallieerde strijdkrachten bleef uit en toen Saddam Hoessein een gewelddadig tegenoffensief inzette, moesten de Koerden al gauw het onderspit delven. Anderhalf miljoen mensen werden op de vlucht gedreven. De schokkende beelden vanuit de Koerdische bergen van verkleumde vluchtelingen die sneeuw aten, vochten om een homp brood en zonder enige bescherming in de vrieskou overnachten, zijn misschien nog niet helemaal vergeten. Ze schudden de internationale gemeenschap wakker, de Verenigde Naties besloten uiteindelijk de Koerdische vluchte-

lingen in bescherming te nemen. Vandaag controleren de Koerden een gebied van 38.900 vierkante kilometer, van de Turkse grens, via Darhoek en Arbil tot een stuk ten zuiden van Sulejmaniya. In de dertig jaar van onafhankelijkheidsstrijd hebben de Koerden nooit zo'n groot stuk van Irak weten in te palmen. De belangrijke steden — met uitzondering van Kirkuk — zijn in Koerdische handen. De meeste vluchtelingen zijn uit Iran en Turkije teruggekeerd en de dorpen die door de troepen van Saddam verwoest werden, worden weer opgebouwd. En nu heeft het Iraakse Koerdistan Front, dat zeven of acht Koerdische groeperingen verenigt, zelfs vrije verkiezingen uitgeschreven om een soort van *de facto* autonoom bestuur in het gebied te organiseren.

Dreiging uit Bagdad

Maar mooie liedjes duren meestal niet erg lang. Dat zou uit het Koerdische verkiezingsavontuur nog maar eens kunnen blijken. Want geruchten doen de ronde over een militaire tussenkomst van Saddam Hoessein, die de de stem-

busgang — die reeds tweemaal moest worden uitgesteld — op het laatste moment nog zou verhinderen. De afgelopen week verklaarde het Iraakse parlement de verkiezingen "illegaal". Saadi Mehdi Saleh, de voorzitter van de *majlis*, stelde dat de regering in Bagdad de verkiezingen als een aanwijzing beschouwt dat de Koerden niet langer genoeg nemen met autonomie binnen de Iraakse staat. "Irak zal de resultaten zeker niet erkennen, omdat ze in tegenspraak zijn met de Iraakse grondwet die niet toestaat dat gewapende groepen verkiezingen houden. Wat ook de uitslag is van de zogeheten verkiezingen, hij is van nul en generlei waarde", zo zei de parlementsvoorzitter.

Diplomaten in Bagdad vrezen dat het wel eens niet bij verbale afkeuring zou kunnen blijven. Saddam Hoessein heeft nog steeds 100.000 soldaten langs de meer dan vijfhonderd kilometer lange grens met Koerdistan. En motorrijders die de afgelopen dagen vanuit Bagdad naar het noorden trokken, meldden dat Iraakse strijdkrachten zware artillerie naar Kalak, een strategi-

sche plaats tussen het Arabische Mossoel en de Koerdische stad Arbil, aan het vervoeren waren. De Iraki's zijn juist aanwezig in dit gebied reeds sinds einde maart aan het verhogen en permanente raids op de dorpen denken reeds veertigduizend Koerden uit de streek vluchten. Volgens Koerdische functionarissen werden de bewoners van dorpen ten zuiden van Dahok, dicht tegen de *frontlinie* tussen Irak en het Koerdische gebied, reeds door Iraakse militairen met bombardementen bedreigd indien zij zondag aan de verkiezingen deelnamen. "We vrezen dat dit het begin is van een gekoördineerde actie van de Iraakse regering om het verkiezingsproces te verstoren", verklaarde Hoshiyar Zebani, een vertegenwoordiger van de Demokratie Partij van Koerdistan (KDP).

Gilgas

Hun recente geschiedenis geeft de Koerden gelijk om Saddam Hoessein en de zijnen grondig te wantrouwen. Reeds verschillende malen bereikten regeringsafgevaardigden en Koer-

dische onderhandelaars een akkoord. In 1970 al verleende Bagdad de Koerden politieke autonomie. In april van het vorig jaar slaagde KDP-leider Massoud Barzani na maanden onderhandelen om een soortgelijke overeenkomst te sluiten. Maar papier is maar papier voor de Iraakse diktator, die nooit opbleef de Koerdische minderheid te onderdrukken. Hoe hij dat deed? Met gifgas bijvoorbeeld: in Halabja stierven in 1988 ten minste 5.000 Koerden een gruwelijke dood toen Iraakse vliegtuigen bombardementen met chemische ladingen op de stad uitvoerden. Of door de systematische vernieling van 4.200 Koerdische dorpen en een 'hervestigingsprogramma' waarbij massaal veel Koerden uit hun traditionele dorpen verdreven werden en verplicht werden in door de Iraakse regering opgezochten woonkoren in het zuiden te gaan wonen. Dit programma deed op het einde van de jaren tachtig ten minste 180.000 mensen verdwijnen.

Ook nu Bagdad weinig of niets te zeggen heeft in het Koerdische gebied, weet Saddam hoe hij de

Koerdische bevolking kan treiteren. De economische blokkade die hij instelde in oktober 1991, toen een tegenoffensief van de Koerden zijn troepen tot onder Sulejmaniya terugdreef, treft de Koerden hard. Volgens een hulpverleningsorganisatie in Bagdad bereikt nog maar 11 tot 45 procent van de goederen die vroeger aan Koerdistan werden geleverd het gebied. De bewoners zijn aangewezen op zelfvoorziening. Zolang het niet te koud is, is overleven mogelijk, maar enige welvaart of economische ontwikkeling is ver te zoeken.

Bescherming

Dat de Koerden het überhaupt afdurven om de dreigingen van Bagdad te weerstaan en de verkiezingen te laten plaatsvinden, is te danken aan de internationale bescherming die zij nog steeds genieten. De Verenigde Naties hebben officieus hun steun betuigd aan het verkiezingsproces en het sanctiecomité van de volkerenorganisatie gaf officiële toestemming om ondanks de internationale boycot tegen Irak een vracht van 2,5 miljoen stembriefjes, 10.000 inkt-

kussentjes en 150 liter onuitwisbare inkt door te laten omdat er sprake was van "een fundamentele burgerlijke nood". Maar de militaire aanwezigheid van de westerse landen in het noorden van Irak wordt met de dag symbolischer: veel meer dan enkele helikopters die vanuit Turkije af en toe boven het Koerdische gebied komen rondcirkelen zijn er niet meer. En wellicht zullen ook die binnenkort vertrekken. De Koerden zijn als de dood voor de dag dat zij opnieuw in de vergeetelheid raken en weer aan de grillen van diktator Hoessein overgeleverd worden. Met alle middelen trachten ze dan ook de internationale belangstelling gaande te houden. Voor de verkiezingen van zondag werden talloze westerse waarnemers uitgenodigd, werden faxtoestellen en schotelantennes aangevoerd, en speciale maatregelen moesten het voor de buitenlandse journalisten aangenaam werken maken. Wellicht ook voor hen is de helft van de verkiezingsaffiches in de Koerdische bergdorpen zelfs in het Engels opgesteld.

Iraakse Koerden trachten orde in chaos te scheppen

Argwaan in Irak en naburige landen

BRUSSEL — „Deze verkiezingen zijn de eerste historische kans voor het Koerdische volk om zijn eigen toekomst te bepalen”, zo zei Jalal Talabani, de leider van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) over de verkiezingen die de Iraakse Koerden zondag willen houden in het gebied, dat sedert oktober onder hun controle is. „Een dolksteek in de rug van het vaderland”, repliceert de Koerdische wetgevende raad, die een paar jaar geleden tot stand kwam onder door Bagdad gecontroleerde verkiezingen.

Maar in de eerste plaats zijn de verkiezingen bedoeld om orde te scheppen in de chaos die in Iraaks Koerdistan heerst sedert de Iraakse troepen zich'er, op aandringen van de geallieerden uit de Golf-oorlog, in oktober uit terugtrokken. In theorie berust de macht bij het Koerdisch Front, een coalitie van acht partijen, die enkel bij consensus kan beslissen. En in de praktijk zijn het meestal partij- en militieleiders, clan- en stamhoofden die de wet stellen in het gebied onder hun controle. Ook zijn er heel wat conflicten tussen die diverse chefs.

Met alle gevolgen vanden. Door de consensusregel is de besluitvorming in het Koerdisch Front vrijwel volledig verlamd. Er is dus geen centraal gezag. Waarvan lokale chefs en vele individuele Koerden gebruikmaken om b.v. alles wat niet te heet en te zwaar is over de grens in Iran ten eigen bate te verkopen. Ook al gaat het hier om materiaal, zoals generators voor elektriciteit, ziekenhuisuitrusting, soms zelfs voedsel, dat de Koerden zelf hoognodig hebben. Door de verdeelheid ten slotte staan de Koerden zwak tegenover de centrale regering in Bagdad.

Om uit die verwarring te geraken, rijpte de idee van verkiezingen voor één leider en voor een wetgevende vergadering van honderd afgevaardigden om de situatie in handen te nemen. Maar ook dat verliep niet vlot. De verkiezingen werden herhaaldelijk uitgesteld en hebben pas nu zondag plaats, twee weken vóór het akkoord tussen Irak en de geallieerden afloopt. Bij niet-verlenging kan Bagdad in principe opnieuw troepen sturen naar de zone onder Koerdische controle.

Bovendien hebben de Koerden geen democratische traditie. Tijdens de verkiezingscampagne waagden de tenoren van de Koerdische politiek zich dan ook niet zonder uitgebreid gewapend escorte op het verkiezingspad. En dan blijft er nog de vraag of alle betrokkenen de uitslag zullen respecteren en, zoals is overeengekomen, hun privé-milities laten opgaan in een Koerdisch leger. De feodaliteit zit er in Iraaks Koerdistan nog zeer diep in.

Autonomie

De belangrijkste kanshebber voor het presidentschap is Massoed Barzani, 45, de leider van de Koerdische Democratische Partij (KDP), op de voet gevolgd door zijn eeuwige rivaal Jalal Talabani. Daarnaast zijn er nog dr. Mahmoed Osman, de leider van de Koerdische Socialistische Partij (KSP), en mollah Othman Aboel Aziz van de Islamitische Beweging van Koerdistan, die pas begin deze week besloot een gooi naar het presidentschap te doen.

De twee laatst genoemden maken geen kans om het te halen, maar zij kunnen er wel voor zorgen dat noch Barzani noch Talabani in de eerste ronde de vereiste 51 t.h. van de stemmen

halen. Zodat er binnen veertien dagen een tweede ronde nodig kan zijn.

Talabani sprak van een historische kans voor het bepalen van de eigen toekomst. Maar dat zit er in feite niet in. Alle buurlanden, gevolgd door de Verenigde Staten en Europa, verzetten zich tegen een onafhankelijke staat in Iraaks Koerdistan. En dan zwijgen we nog over Irak zelf. Barzani en Talabani onderstrepen dan ook dat zij alleen autonomie willen binnen Irak. Daarom vallen buitenlandse zaken en veiligheidspolitiek buiten de competentie van de zondag te verkiezen wetgevende vergadering.

Barzani bereikte vorig jaar al een autonomie-akkoord voor de 3,5 miljoen Iraakse Koerden met de regering in Bagdad, maar dat werd door de rest van het Koerdisch Front als onvoldoende afgewezen. De KDP-leider is nog steeds bereid tot een overeenkomst met Bagdad terwijl Talabani eerst president Saddam Hoessein van het toneel wil zien verdwijnen en democratie in heel Irak wil zien tot stand komen.

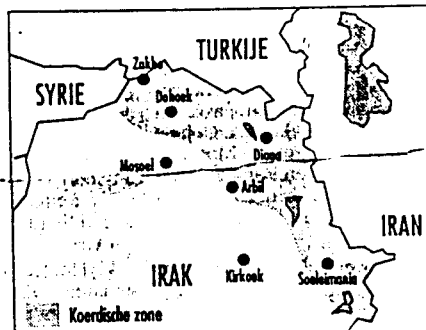
Het Iraakse parlement verwierp dinsdag de verkiezingen als illegaal. En Iraakse troepen drijven de druk langs de Koerdische zone op. Bewoners van dorpen die binnen het bereik van de Iraakse artillerie liggen, werden gewaarschuwd zondag thuis te blijven. En er wordt druk gespekuleerd over een eventuele Iraakse militaire opmars om de verkiezingen te verstoren. Maar dan moet Bagdad rekening houden met militaire represailles van de geallieerde vliegtuigen in Turkije.

Bagdad zelf ontkende steeds van plan te zijn de Koerdische zone aan te vallen. Het kan overigens voordeel halen uit de verkiezingen als Barzani, die man die bereid is tot een akkoord, als overwinnaar uit de bus komt. Het parlement mag de verkiezingen dan nu wel veroordelen, maar vorige maand nog zei parlementsvoorzitter Saadi Mahdi Saleh ons er niet tegen te zijn „als ze de bedoeling hebben het pleit te beslechten tussen Barzani en Talabani. Als ze een ander doel hebben verwerpen wij ze”.

Kritiek op de verkiezingen kwam er ook van Turkije, dat zelf te maken heeft met een Koerdische minderheid van 12 miljoen mensen en met een acht jaar oude onafhankelijkheidsoorlog van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK). Het laakte, om een „slecht voorbeeld” te vermijden, verkiezingsterminologie die op een onafhankelijke Iraaks-Koerdische staat zou kunnen wijzen.

Ook Syrië en Iran, met minderheden van respectievelijk ongeveer 800.000 en 6 miljoen Koerden, zouden niet graag een Koerdische staat in Irak zien tot stand komen. Een standpunt waar de VS en Europa, die Navo-bondgenoten zijn van Turkije, begrip voor opbrengen.

Paul VANDEN BAVIERE

Barzani voorop bij Koerdische verkiezingen in Irak

SALAHUDIN/IRBIL (reuter, ap, nyt) — Uit de eerste resultaten van de daags voordien in Noord-Irak gehouden Koerdische verkiezingen bleek woensdag dat Massoed Barzani voor lag op zijn rivaal om het Koerdisch leiderschap, Jalal Talabani. Maar de eerste resultaten kwamen uit noordwestelijke gebieden, waar Barzani sterk staat. Talabani, die vooral aanhang heeft in het zuidoosten van Iraaks Koerdistan, maakte aanspraak op de overwinning op basis van gegevens uit niet nader bepaalde stembureaus. Barzani is voorstander van onderhandelingen met de Iraakse regering. Talabani is tegen dat autonomie-overleg gekant.

Irak verklaarde de verkiezingen onwettig.

De 45-jarige Barzani, leider van de Demokratische Partij van Koerdistan, behaalde volgens de eerste uitslagen een voorsprong op de 59-jarige Talabani, die de Patriottische Unie van Koerdistan aanvoert. Talabani riep zich uit tot overwinnaar op grond van gegevens van stembureaus. Hij zei niet uit hoeveel stembureaus die gegevens afkomstig waren.

Barzani staat vooral sterk in de noordwestelijke gebieden Irbil en Dohuk. De eerste resultaten waren vooral uit die streken afkomstig. Talabani staat sterk in het zuidoostelijke Sulaimaniya.

Als geen van de twee grote kanshebbers 51 procent haalt, dan vereist de Koerdische wetgeving een tweede ronde. Bij

de stembusgang kiezen de Iraakse Koerden niet alleen een leider, maar ook een regionaal parlement. Bij de verkiezingen bleek de onuitwisbare inkt die moest waarborgen dat elke kiezer slechts eenmaal kon stemmen, niet zo onuitwisbaar als was gedacht. Er waren klachten over ongeregeldheden.

In tegenstelling tot Talabani is Barzani voorstander van en akkoord met Bagdad waarin autonomie voor de Koerden in Irak centraal staat. Besprekingen tussen de Iraakse president Saddam Hoessein en de Koerden over autonomie werden vorig jaar afgebroken wegens onenigheid over de omvang van de Koerdische zone.

De verkiezingen voor de Koerden in Noord-Irak zijn bedoeld om een einde te maken aan de oude rivaliteit tussen de

Koerdische groepen. Die ruzies beletten vooruitgang in het Koerdische autonomie-streven. De stembusgang moet volgens Koerdische gezagsdragers uitmaken of de Koerden de autonomie-besprekingen met Bagdad willen voortzetten, zoals Barzani wil, dan wel of ze een meer onafhankelijk zelfbestuur binnen Irak wensen, zoals Talabani bepleit.

Bagdad

Bagdad noemde de verkiezingen dinsdag onwettig. In een televisie-uitzending werd gezegd dat de Koerden „niet dergelijke domme spelletjes moeten spelen”. Vóór de stembusgang had ook Turkije bezorgdheid over de verkiezingen uitgesproken. Irak, Turkije, Iran en Syrië hebben op hun grondgebied Koerdische minderheden.

De Standaard 20.05.92

Iraakse Koerden naar stembus

SALAHUDIN (ap) — Iraakse Koerden trokken dinsdag in groten getale naar de stembus om een president en een parlement te kiezen. Voor de stemlokalen vormden zich lange rijen, terwijl gewapende peshmerga's de wegen controleerden en een ordelijk verloop verzekerden. De strijd om het leiderschap gaat vooral tussen Massoed Barzani en Jalal Talabani. Deze laatste pleit voor een hardere houding tegenover de Iraakse president Saddam Hoessein.

De Standaard 21.05.92

Europeanen, denk a.u.b. ook eens aan de Koerden

BRUSSEL — In een indrukwekkende optocht van het stadscentrum naar het Jubelpark vroegen zo'n tienduizend Koerden gisteren in Brussel de aandacht van Europa voor hun lot.

Volgens het ERNK (Nationaal Bevrijdingsfront van Koerdistan) pleegt de Turkse regering een ware volkerenmoord tegen de Koerden.

In een tweetalig pamflet (Nederlands en Frans) zetten zij hun grieven uiteen. De Koerden willen een zelfstandige staat. Ze laken de houding van de EG en de Verenigde Staten die, aldus het pamflet, wel het onafhankelijkheidsstreven van volkeren uit het voormalige Oostblok en Sovjetunie steunen, maar niet dat van de Koerden.

De Koerden eisen dan ook dat alle wapenleveringen aan Turkije worden stopgezet. Hiervoor kregen zij rechttegenover het Berlaymontgebouw steun vanuit groene hoek.

Al veertien jaar heerst in Oost-Turkije de noodtoestand, zeggen zij. Iets wat je als bezoeker in het toeristische westelijk deel uiteraard niet merkt.

Van 10 u. tot 13 u. 30 stroomde het volk gisteren aan de Pachelaan toe. Met het mooie weer leek het bijna een feest, er waren eettentjes opgesteld en in afwachting van het vertrek gaven groepjes traditionele dansen ten beste.

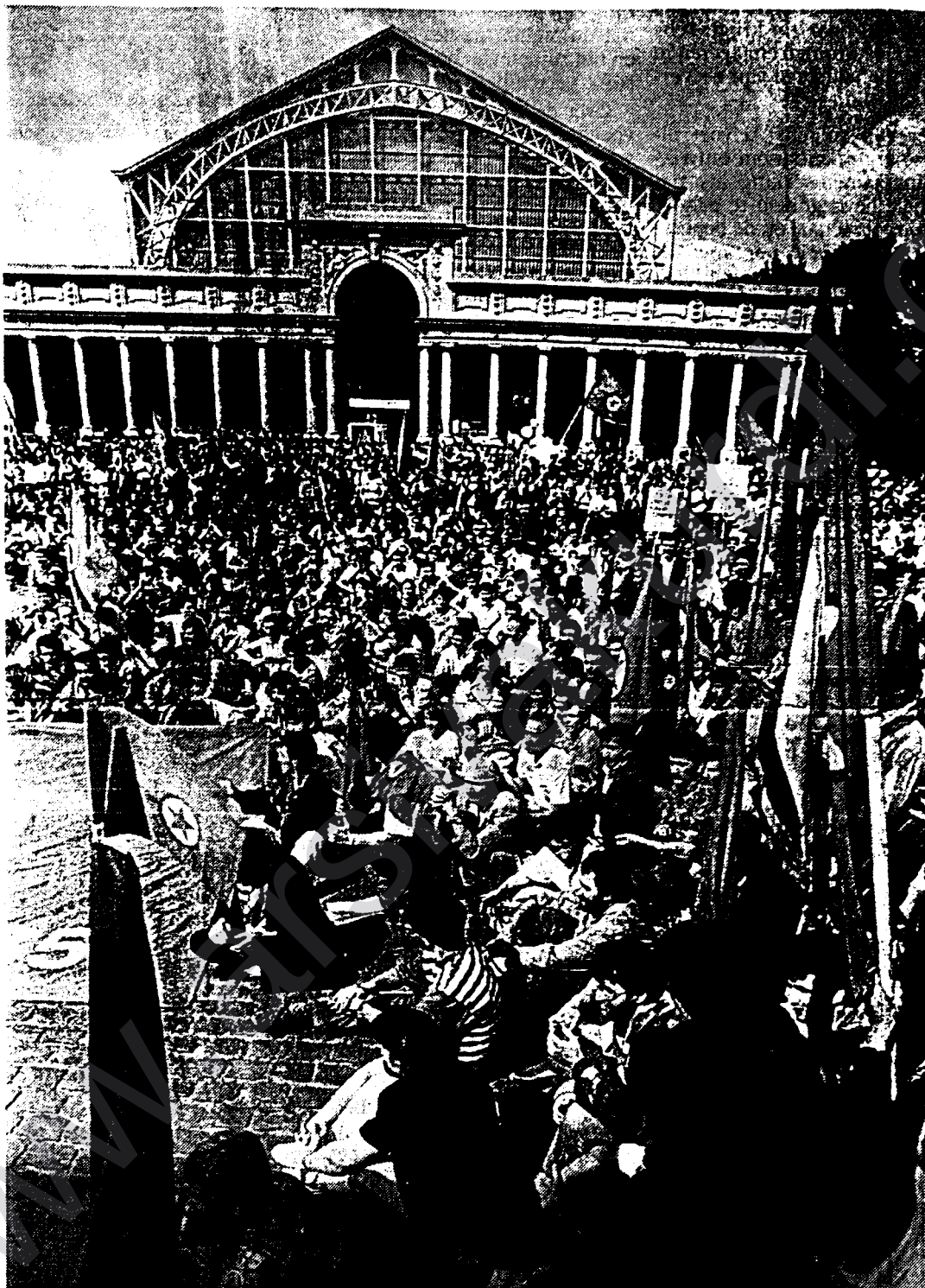
Als de eerste manifestanten aan het Berlaymont aankomen, bevindt de staart van de betoging zich nog aan het kruispunt van de Wetstraat. De Wetstraat is hersehopen in een zee van geelgroen-rode Koerdische vlaggen.

Volgens de organisatoren waren er manifestanten uit Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Oostenrijk, Zwitserland, Nederland en Zweden en uit eigen land. «In Koerdistan worden ook kinderen vermoord», en «Hand in hand voor een vrij Koerdistan» zijn maar twee van de opschriften die talrijke kinderen (in het Nederlands) met zich meedroegen.

D.V.

Koerdische kinderen stappen mee op: doodt ons niet / WPI

Koerden betogen in Brussel

Enkele duizenden Koerden uit alle hoeken van Europa betoogden gisteren in Brussel tegen „de meedogenloze en brutale oorlog” van Ankara tegen hun volksgenoten in Turkije. Zie ook blz. 5.

(foto Paul Van den Abeele)

Koerdische leiders werken voor verkiezingen aan coalitie

IRBIL/SALAHUDDIN-BRUSSEL (reuter, belga, ap) — De belangrijkste twee leiders van de Koerden in Noord-Irak werkten donderdag aan een coalitie, onafhankelijk van de uitslag van de Koerdische verkiezingen die dinsdag werden gehouden. De resultaten van die stembusgang in Noord-Irak kunnen verscheidene dagen vertraging oplopen. Er waren beschuldigingen over fraude, en Koerdische verkiezingsfunktionarissen zeiden dat de mensen in sommige ge-

bieden misschien opnieuw moeten stemmen.

De twee belangrijkste kandidaten bij de verkiezingen voor het Koerdisch leiderschap, Massoed Barzani en Jalal Talabani, zetten donderdag hun overleg over een coalitievorming voort. „We hebben veel problemen en moeten onze eenheid vooraan plaatsen”, zei Barzani, de leider van de Demokratische Partij van Koerdistan na een ontmoeting met Talabani. Beide leiders bespraken de vorming van een uitvoerend lichaam in de vorm van een coalitie, waartoe be-

sloten was door het Koerdistan Front, een overkoepelende organisatie van de zeven belangrijkste Koerdische partijen.

Eerder had Talabani, de leider van de Patriottische Unie van Koerdistan, zich gekeerd tegen de mogelijkheid om de verkiezingsuitslag naast zich neer te leggen. Hij riep zich uit tot overwinnaar, hoewel er nog geen beslissende resultaten bekend waren. De eerste resultaten toonden dat Barzani's Demokratische Partij van Koerdistan en Talabani's Patriottische Unie van Koerdistan de grote meerderheid van de stemmen behaalden, en de kleinere partijen ver achter zich lieten.

De meeste beschuldigingen over elektorale fraude kwamen van die kleinere partijen. De leiders van die partijen willen in de politiek blijven, en kunnen volgens goed ingevoerde bronnen bereid zijn hun kritiek op de verkiezingen in te slikken in ruil voor een gewaarborgde plaats in een nieuwe regeringsraad die op basis van de kiesresultaten zou worden gevormd.

Die bereidheid zou op de helling komen als Barzani en Talabani inderdaad een coalitieregering vormen. Zo'n be-

stuur zou ook problemen scheppen voor de positie van het dinsdag tegelijk gekozen Koerdisch parlement.

De verkiezingen waren ook een soort referendum over de houding die de Koerden moeten aannemen ten aanzien van de regering in Bagdad. Talabani zei dat hij alleen tot onderhandelingen bereid is met een democratisch verkozen opvolger van de Iraakse president Saddam Hoessein. Barzani streeft naar een akkoord met Saddam Hoessein over autonomie voor de Koerden. Bagdad verklaarde de Koerdische verkiezingen onwettig.

Enkele duizenden Koerden manifesteerden donderdag te Brussel tegen wat ze „de meedogenloze en brutale oorlog” van Ankara tegen hun volksgegoten in Turkije noemden. De betogers, die uit alle hoeken van Europa naar Brussel waren gekomen, vroegen de westerse regeringen en Europese instellingen hun invloed aan te wenden bij Ankara om de repressie te beëindigen. Volgens hen gaat het om een volkerenmoord. Voorts wilden zij dat de EG ervoor zorgt dat haar lidstaten niet langer wapens aan Turkije leveren.

Met haar kind op de arm brengt een Koerdische vrouw in een stemlokaal in het Noord-Iraakse Zakho haar stem uit. (foto epa)

De Standaard Vrijdag 22 mei 1992

Politie doodt Turks terrorist

BRUSSEL — Agenten van de nationale gerechtelijke politie schoten in Sint-Jans-Molenbeek een vijftwintigjarige Turkse terrorist dood die zich klaar hield om een politiek tegenstander te vermoorden. Drie andere leden van het moordkommando van de Turkse extreem-linkse terreurbeweging Devrimci Sol (Dev Sol) werden aangehouden. Het was de eerste operatie van Dev Sol in ons land, maar zij kwam niet onverwacht, zei men gisteren bij de anti-terreurstaf.

Dev Sol kondigde operaties als die van vrijdagavond in Molenbeek eind vorige maand aan. Na een Turkse anti-terreuroperatie waarbij zesenvijftig vermeende terroristen gedood werden, verklaarde een Dev Sol-woordvoerder toen op een perskonferentie in Brussel dat zijn organisatie haar acties te-

gen het „fascistische Turkse regime” zou opdrijven.

Vrijdagavond kwam Dev Sol-man Mehmet Ali Beykoc (25) naar Molenbeek om zijn landgenoot Mikael Goleli (39) te vermoorden. Goleli is sympathisant van het Turkse MCP/Türk Kültür Dermegi, een rechtse nationalistische groepering. Dev Sol probeerde hem geld af te persen om hun eigen terreuroperaties te financieren. De gerechtelijke politie lag na een tip in hinderlaag en vrijdelde de operatie. Het kwam tot een schietpartij die de hele buurt op stelten zette. Uiteindelijk schoot de politie Beykoc dood en rekende de drie andere leden van het kommando in.

De Belgische anti-terreurdienst GIA-AGG is al een tijdje alert voor mogelijke operaties van Dev Sol-terroristen. „In West-Europa maken ze zich voornamelijk schuldig aan banditismepraktijken om hun terreuracties te financieren”.

De familie van Mikael Goleli die vrijdagavond door Dev Sol moest vermoord worden in Molenbeek, was vier jaar geleden in Nederland al slachtoffer van bedreigingen door Dev Sol dat geld wil om andere operaties te bekostigen.

De aankondiging van nog hardere acties door Dev Sol, dat de voorbije jaren tientallen moordende aanslagen opeiste, volgde op een reusachtige anti-terrorismeoperatie op 16 en 17 april in Istanboel en Anatolië. De Turkse regering maakte bekend 56 terroristen van Dev Sol en de PKK gedood en vele anderen ingerekend te hebben. „Leugens,” zei Dev Sol-woordvoerder Ahmed Erkan zes dagen later in Brussel. „Er werden elf Dev Sol-sympatizaten op laffe wijze vermoord, maar geen enkele echte activist verontrust. We zullen dit bloedbad wreken.” Geen tien dagen later eiste Dev Sol al moordaanslagen op Turkse politiemannen op. (HDK)

De Standaard Maandag 25 mei 1992

„Elf Koerden gedood bij botsingen”

SIRNAK/DIYARBAKIR (ap, reuter) — Bij gevechten tussen het Turkse leger en separatistische Koerdische rebellen in het zuidoosten van Turkije werden elf Koerdische strijders gedood. Dat meldde een Turks militair woordvoerder. Bij een van de incidenten, in Silvan, schoten volgens deze bron soldaten vijf Koerdische rebellen dood nadat Koerden een legerpatrouille aanvielen. De Turkse staatsradio berichtte dat Koerdische separatisten in Dumanli vier dorpelingen doodden. De rebellen in het gebied behoren tot de verboden Koerdische Arbeiderspartij PKK, die sinds 1984 een gewapende strijd voor een onafhankelijke staat voert.

De Standaard Maandag 25 mei 1992

Tientallen doden in Turkije

ISTANBOEL (ap, reuter) — Separatistische Koerdische guerrillero's vielen donderdag een Turkse legerpost aan dicht bij de grens met Armenië. Daarbij werden acht soldaten gedood en tien gewond, zo meldde het persbureau Anatolia. Eerder deze week werden bij een gelijkaardige aanval veertien soldaten gedood en elf gewond. In de daarop volgende strijd tegen de zich naar Noord-Irak terugtrekkende rebellen zouden een zestig guerrillero's zijn gedood. Uit vergelding werden ook basissen van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) in Noord-Irak bestookt.

De Standaard

Vrijdag 29 mei 1992

Assyriërs op de wip in Koerdisch parlement

ARBIL (reuter) — Als het een paar weken geleden verkozen Koerdische parlement woensdag voor het eerst bijeenkomt, zullen de Assyrische kristenen er een prominente rol spelen. De religieuze minderheid kreeg immers vijf zetels vast toegerekend terwijl de twee grote rivalen, Barzani en Talabani, elk vijftig aanhangers in het parlement hebben.

Met andere woorden, deze minderheid van nestoriaanse kristenen zit op de wip. „Dit is een goede zaak voor ons volk”, zei Shamail Nanno van de Assyrische Demokratische Beweging (ADM), die vier van de vijf voor de Assyriërs gereserveerde zetels won. De vijfde zetel ging naar een kristelijke partij die geaffilieerd is met de Koerdische Demokratische Partij (KDP) van Massoed Barzani.

„Tien jaar lang hebben wij samen met de Koerden gewaapenderhand tegen Bagdad gevochten. Nu hebben we invloed”, zegt Nanno, wiens partij over een guerrillastrijdmacht van 2.000 man beschikt.

Er leven zowat 250.000 As-

syrische kristenen in Iraaks Koerdistan. Zij beschouwen zich als de afstammelingen van de antieke Assyriërs. Maar vele geleerden aanvaarden dat niet en menen dat het gewoon om een kristelijke minderheid gaat. De naam Assyriërs voor hun gemeenschap zou pas in de 16de eeuw zijn opgedoken.

Zij zeggen in Noord-Irak hetzelfde lot te hebben ondergaan onder Saddam Hoessein als de Koerden: dorpen verwoest, verspreiding en kulturele onderdrukking. Maar ze menen nog erger te worden gediscrimineerd dan de Koerden die officieel door Bagdad zijn erkend als etnische groep. Volgens Irak zijn de Assyriërs gewoon Arabische, niet met Rome geaffilieerde kristenen.

Assyriërs en Koerden hebben niet altijd aan één zeel getrokken. In de jaren 1920 en '30 gebruikten de Britten en de door hen gedomineerde Iraakse regering Assyrische milities om de roerige Koerden te onderwerpen. En de Koerden hebben meer dan eens hun minder talrijke Assyrische buren uitgebuit en geplunderd.

Dit conflict sluimert nog al-

tijd voort. Er zijn heel wat onopgeloste kwesties tussen Koerden en Assyriërs, vooral dan disputen over land in de Badinan-streek, waar de meeste Assyriërs leven.

„Vele Assyriërs verlieten Koerdistan om zich in de Iraakse steden in het zuiden of in Europa of Amerika te vestigen”, zei Faizal Mirani, een ambtenaar van de KDP in Badinan. „Nu bebouwen Koerden hun land en leven in hun huizen”. Hij voegde eraan toe dat „elke Assyriër die terugkeert naar Koerdistan zijn eigendom zal terugkrijgen”.

De kristenen in noordelijk Irak zijn meer verstedelijkt, hebben een betere opvoeding en zijn welstellender dan de Koerden, waardoor er ook klas-spanningen bestaan met de Koerden.

De leiders van de ADM zeggen dat zij hun machtspositie in het parlement zullen gebruiken om geld te krijgen voor de heropbouw van 200 vernielde Assyrische dorpen. Maar de strijd om de schaarse buitenlandse ontwikkelingsfondsen zal hard zijn. Saddam liet zowat 4.000 dorpen met de grond gelijk maken in Koerdistan.

Ook is het de vraag of het parlement veel zal te vertellen hebben. De twee voornaamste Koerdische leiders, Massoed Barzani van de KDP en Jalal Talabani van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK), besloten uiteindelijk, toen bleek dat de kiesstrijd een krap resultaat zou opleveren, de honderd Koerdische zetels onder elkaar te verdelen.

Beide partijen hadden een lijst met honderd kandidaten voorgelegd. Voor de uiteindelijk-

ke zetelverdeling pikten Barzani en Talabani elk vijftig kandidaten van hun lijsten uit. Ook besloten zij al de voornaamste functies, waarover het parlement officieel moet beslissen, onder elkaar te verdelen. De voorzitter van het parlement zal een KDP-man zijn en een PUK-lid zal de leider worden van de regering. Ook de ministerposten werden al proportioneel verdeeld, met enkele zetels voor de kleinere partijen die niet de kiesdrempel van 7 t.h. haalden.

Vele Koerden kijken dan ook nieuwsgierig uit of er in vergelijking met vroeger iets zal veranderen. Tot nog toe zorgden de partijen en hun guerrillalegers voor het verzamelen en verdelen van fondsen. Die bevoegdheid moet officieel overgaan naar regering en parlement. En in principe moeten de verschillende milities tot een eengemaakte strijdmacht worden omgevormd.

Het betalen, voeden en uitrusten van verscheidene honderdduizenden manschappen vormt een zware last voor Koerdistan. Maar de bevolking aanvaardt die omdat er 100.000 Iraakse soldaten aan de grenzen van de Koerdische regio staan. In ruil hopen vele Koerden dat wet en orde de plaats zullen innemen van de grillen van de milities. „Ik wil dat de *peshmerga* (Koerdische strijders) ermee ophouden sigaretten en eten af te pakken aan controlepunten”, zei winkelier Mohamed Hassan Ali in Arbil, de zetel van het Koerdische parlement. „In een democratie moeten zij hun kalasjnikovs voor ons, niet tegen ons, gebruiken”.

Internationale expeditie naar veelbelovende Noordsyrische site

BRUSSEL — De vzw „European Excavations in Syria“ start binnenkort opgravingen in Tell Beydar in Noord-Syrië. Archeologen van de KU Leuven en de ULB maken deel uit van de missie. De financiering van deze internationale expeditie liep niet van een leien dakje.

Tell Beydar ligt in de noordoosthoek van het huidige Syrië in het stroomgebied van de Chaboer, een bijrivier van de Eufraat. In dit noordelijk gedeelte van het oude Mesopotamië, dat in de oudheid een vruchtbare streek was, kwamen in het derde millennium v.K. vele steden tot bloei.

Ze werden voornamelijk bewoond door de Hoerrieten, een volk dat oorspronkelijk in de regio ten oosten van de Tigris woonde.

De geschiedenis van het gebied is slecht bekend, mede omdat er weinig opgravingen werden uitgevoerd. Daar is de jongste 20 jaar verandering in gekomen: omdat verschillende sites bedreigd werden door

damprojecten, lanceerde de Syrische Archeologische dienst een oproep om het gebied archeologisch te ontsluiten. Nu zijn of waren er meer dan 25 expedities actief.

Tell Beydar is een veelbelovende site waar bijna geen moderne bebouwing aanwezig is. De stad beslaat een oppervlakte van 30 ha en is in de vorm van een cirkel aangelegd. Twee ringmuren verdedigen de stad. De ene omcirkelt de benedenstad en heeft een omtrek van 1.900 m, de binnenste van 1.400 m omtrek omringt de bovenstad. De bovenstad werd bekroond door een akropolis van 60 à 70 m doormeter die zich 17 m boven de vlakte verheft. Daar bevonden zich waarschijnlijk de tempels van de stad.

Bij proefopgravingen werd vooral keramiek ontdekt uit het derde millennium v.K. De archeologen vonden ook sporen uit de neo-Assyrische (ca. 600 v.K.) en de Grieks-Romeinse tijd (300 v.K.-200 n.K.).

De Syrische autoriteiten wezen de ruïneheuvel in 1989

aan als Belgische concessie. De financiële middelen om de opgravingen uit te voeren ontbraken echter. Daarom werd de vzw „European Excavations in Syria“ (EES) opgericht. EES beoogt internationale samenwerking. Tot de vereniging behoren wetenschappers van de KU Leuven, de Université Libre de Bruxelles, de universiteit van de Rijsel (Lille III) en de universiteit van Münster.

De eerste expeditie (EES 1) heeft plaats van 15 augustus tot 15 oktober, vijftien archeologen nemen eraan deel. Het zag er lang naar uit dat er geen geld was om deze eerste expeditie te betalen, maar de financiering is dan toch rondgekomen, vooral dank zij mecenaat en sponsoring van particulieren en bedrijven. Zo ondersteunt de touroperator Orion, die o.m. reizen naar Syrië organiseert, het project. (MTA)

Steun voor EES is nog altijd welkom. Inlichtingen: dr. Karel Van Lerberghe (KU Leuven, tel. 016-28.49.38 of 016-28.50.80) of dr. Marc Lebeau (tel. 02-733.84.48).

„Newroz“ – die Nacht, in der das Gute das Böse verjagt

Spandau – Mit dem kalendari-
schen Frühlingsanfang am 21.
März beginnt für die Kurden das
Jahr 1391. „Himbûn“, das Span-
tauer Bildungs- und Beratungs-
zentrum für vorwiegend kurdische
Familien feierte das Neujahrsfest
„Newroz“ mit Folklore und Musik
im Paul-Schneider-Haus an der
Schönwalder Straße.

„Himbûn“-Leiterin Aso Agace:
„An diesem Tag verjagt das Gute
das Böse, die Freude die Trauer.
Zum Fest werden Freudenlieder
angestimmt und Freiheitslieder
besungen.“ Der Tanz bis in den
Morgen scheint fast.

Der Ursprung des „Newroz“-Fe-
stes geht auf einen alten Mythos
zurück: Vor vielen tausend Jahren
gab es den kurdischen Monarchen
Dahak. Auf seinen Schultern trug
er zwei Schlangen, die er täglich
mit den Gehirnen zweier junger
Männer fütterte. Gegen Dahaks
grausame Tyrannei rief der
Schmied Kawa zum Aufstand auf.
Unter seiner Führung marschierte
das Volk zum Schloß des Tyrannen,
machte es dem Erdboden
gleich und tötete Dahak und die
Schlangen. Der Tag wurde seither
„Newroz“ genannt, was auf
deutsch „neuer Tag“ bedeutet.

„Die Kurden feiern „Newroz“ als
einen Sieg gegen die Unterdrück-

kung. Und der Tag hat bis heute
seine Bedeutung nicht verloren“,
erklärt Aso Agace. Ungefähr
11.000 kurdische Flüchtlinge leben
es in Deutschland, und unter der
ausländischen Bevölkerung seien

Traditionell geschmückt ins neue
Jahr: Aso Agace, Leiterin des „Hin-
bûn“ in Spandau. Foto Bieckotter

die Kurden die zweitgrößte Volks-
gruppe in Berlin. „Seit 1981 gibt es
Himbûn“, was auf deutsch soviel
wie „lernen“ heißt“, so Mitarbei-
terin Theda Bode. Programm-
Schwerpunkte: Bildungs- und Be-
ratungsangebote. Georg Bieckotter

So. den 22.03.92 Mo. Post

Gefüllte Weinblätter und deutscher Käsekuchen

Kurdisches Neujahrsfest „Newroz“ im Paul-Schneider-Haus

Mit orientalischer Musik begrüßten mehr als 200 überwiegend kurdische Gäste am Freitagabend im Paul-Schneider-Haus das kurdische neue Jahr beim „Newroz“-Fest. In Spandau leben besonders viele Einwanderer aus den kurdischen Gebieten der Türkei. Mit organisatorischer Hilfe des Beratungszentrums Hinbun feiern sie schon zum achten Mal ihr Neujahrsfest in Spandau.

„Eigentlich haben wir dieses Jahr keinen Grund zur Freude, sagte Aso Agace von Hinbun und bat zunächst um eine Schweigeminute für die Opfer der politischen Verfolgung in der Türkei. „An diesem Tag verjagt das Gute das Schlechte, die Freude die Trauer, das Leben das Sterben und

die Wärme die Kälte“, sagte dann der Festredner Sewki Issa und gab die Bühne frei für die Folkloregruppe: Kinder in Trachten aus Dya-bakir im Südosten der Türkei zeigten Volkstänze, und bei den Folklore-Liedern des Sängers Ibo tanzten bald auch die erwachsenen Besucher, daß der Boden bebte.

Alkohol gab es entsprechend moslemischer Sitte nicht, aber der Festisch war reichlich und kurdisch-deutsch gedeckt: Neben den kurdischen Fleischklößchen „Eje“, gefüllten Weinblättern und einem Maisgrießsalat gab es auch Kartoffelsalat und Käsekuchen.

Ute Bösing

(Siehe auch Seite 10 der „Berliner“)

Die Folkloregruppe von Hinbun beim Neujahrsfest.

Foto: Zörner

Internationale
Konferenz
»Das Kurdische Volk:
Keine Zukunft ohne
Menschenrechte«
27.-28. September 1991
Bonn

Unter der Schirmherr-
schaft von Herrn
Gerhard Schröder,
Ministerpräsident des
Landes Niedersachsen

International
Conference
»The Kurdish People:
No Future without
Human Rights«
27.-28. September 1991
Bonn-FRG

Under the auspices of
Mr. Gerhard Schröder,
Prime Minister of the
State of Niedersachsen

DER INTERNATIONALE VEREIN

FÜR MENSCHENRECHTE IN KURDISTAN

VERURTEILT DAS MASSAKER AM KURDISCHEN VOLK !

Die offizielle Kurdenpolitik Ankaras hat am vergangenen Wochenende ihr wahres Gesicht wiedereinander deutlich gezeigt. Das Frühjahrsfest "Newroz", von der Bevölkerung demonstrativ gefeiert, wurde zum Anlaß genommen mit militärischer Gewalt gegen das kurdische Volk vorzugehen. Die Verantwortung für dieses Massaker gegen die Zivilbevölkerung tragen der Ministerpräsident Demirel an der Spitze der Koalitionsregierung und die Militärs.

Die bürgerkriegsähnlichen Unruhen in Kurdistan gehen weiter. Der Staatsterrorismus kennt keine Grenzen. Es wird auf alles geschossen, was sich bewegt. Unter den mehr als 100 Opfern befinden sich zahlreiche Kinder und Frauen, die unter dem Kugelhagel der türkischen Armee ermordet wurden. Unterdessen werden willkürliche Verhaftungen in kurdischen Provinzen massiv fortgesetzt. Die Situation eskaliert. Die türkische Regierung versucht die Arbeit der internationalen Presse zu behindern. Alles deutet daraufhin, daß die türkischen Sicherheitskräfte keine Augenzeugen des Massakers wollen.

Mit diesem erneuten Massaker an die Zivilbevölkerung hat die türkische Regierung wiedereinander die Prinzipien des Völkerrechts gebrochen. Sie mißachtet eklatant die international garantierten Grund- und Menschenrechte. Das unveräußerliche Menschenrecht, das Recht auf Leben, existiert in Kurdistan nicht.

Die türkische Regierung bevorzugt in der Lösung der Kurdenfrage die militärische Option. Diese gescheiterte Staatspolitik seit der Gründung der Republik Türkei hat nicht zur Lösung der Kurdenfrage sondern zur Eskalation der Gewalt in Kurdistan geführt.

Es gibt keine Alternative zur friedlichen und demokratischen Lösung des Kurdenproblems. Eine dauerhafte und friedliche Lösung setzt die Anerkennung der Existenz des kurdischen Volkes, sein recht auf Selbstbestimmung und sein Leben in Freiheit und Würde voraus. Der Staatsterrorismus fügt großes Schaden für das friedliche Zusammenleben der Völker in der Türkei zu.

Mir tiefer Abscheu verurteilt der Internationale Verein für Menschenrechte in Kurdistan das Massaker am kurdischen Volk und fordert die türkische Regierung auf unverzüglich ihren schmutzigen Krieg zu beenden.

Weiterhin fordern wir:

- die europäischen Regierungen auf, das Vorgehen der türkischen Regierung zu verurteilen und jegliche politische und wirtschaftliche Zusammenarbeit mit der Türkei von der Einhaltung der Menschenrechte und Lösung des Kurdenproblems abhängig zumachen,
- die Militär- und Polizeihilfe für die Türkei einzustellen,
- von Abschiebung der kurdischen Flüchtlingen abzusehen.
- das Europa Parlament und den Europarat auf, eine "Fact-Finding-Mission" nach Kurdistan zu entsenden.
- die türkische Regierung auf, für die Sicherheit der "Internationalen Delegationsmitglieder" Sorge zu tragen und sie genauso wie die Vertreter der internationalen Presse in ihrer Arbeit in kurdischen Provinzen nicht zu behindern und festzuhalten.

Vorstand
des Internationalen Verein für Menschenrechte in Kurdistan

Bremen, den 24 März 1992

„Das meiste erfahren wir aus dem Fernsehen“

Nach den blutigen Militäreinsätzen in der Türkei fürchten in Spandau lebende Kurden um ihre Verwandten zu Hause

In Spandau lebt eine der größten kurdischen Gemeinden Berlins. Das Entsetzen über die blutigen Militäreinsätze in den kurdischen Gebieten der Türkei mischt sich mit Ungewißheit über das Schicksal der Verwandten, die noch in Kurdistan leben.

„Noch am Freitag haben wir in guter Stimmung unser Neujahrsfest Newroz gefeiert. Und einen Tag später nur noch schlechte Nachrichten“, sagt Aso Agace von „Hinbun“, einem Sozialberatungszentrum für Kurden in der Jagowstraße. Auf dem Tisch liegen Berge von Zeitungen aus der Türkei.

Die Kurdin sammelt die Meldungen von den türkischen Polizei- und Militäreinsätzen im Südosten der Türkei. Gerade hat sie noch mit Freunden aus Diyarbakir, einer der größten Städte im Kurdengebiet telefoniert. „Mindestens 150 Tote in Diyarbakir, die dortigen Krankenhäuser voller Verletzter; Demonstranten wurden zusammengetrieben, und dann schossen sie in die Menge, 30 Wohnungen wurden in Sirnak zerstört, in der Stadt Lice hat die Polizei 80 Häuser mit roten Zeichen angemalt, und keiner weiß, was das bedeuten soll“, so lauten die Meldungen. „Jeden Tag kommen jetzt Kurden zu Hinbun und erzählen, was sie aus ihrer Stadt oder aus

ihrem Dorf erfahren haben: Der Bruder des einen ist verletzt, ein Verwandter des anderen ist verhaftet worden.

Die 21jährige Selver N. lebt seit 11 Jahren in Berlin. Ihre Onkel, Tanten und deren Kinder leben in Malatya, nordwestlich von Diyarbakir. „Briefe schreiben wir nicht, die werden gelesen, und unsere Verwandten könnten dann Schwierigkeiten bekommen. Wir telefonieren deswegen auch nicht. So sind wir auf die Nachrichten aus Fernsehen und Zeitung angewiesen. Was wirklich mit unserer Familie passiert, erfahren wir erst, wenn wir im Sommer hinfahren.“ Der Kontakt zu den Familien im Krisengebiet ist spärlich und geht nur über Telefonleitungen, die aber oft blockiert sind. Mit größeren Städten wie Diyarbakir ist die Verbindung noch relativ gut, doch aus dem bombardierten Sirnak oder aus Batman kommt kaum eine Nachricht durch. Und zu den Dörfern ist die Verbindung sowieso schlecht.

Gülestan K. (62) aus Diyarbakir ist zu Besuch bei Verwandten, die in Spandau leben. „Seit den Unruhen habe ich keine Nacht mehr geschlafen. Ich lebe in Kurdistan und sehe mit eigenen Augen, daß jede Familie Opfer von Folter, Inhaftierungen und Erschießungen zu beklagen hat“, erzählt sie. Vermißte würden nach einigen Tagen tot aufgefunden,

und deren Familien trauten sich dann nicht einmal, ihre Toten zu holen, um sie zu bestatten. „Meine Kinder sind in Diyarbakir, und ich habe Angst zurückzukommen und zu sehen, was möglicherweise mit ihnen passiert ist“.

„Wir fühlen uns wie vor einem Jahr nach dem Golfkrieg. Wir sind weit weg und können kaum etwas tun“, sagt Aso Agace. Im Mai 1991 wurde das Komitee gegen Völkermord in Kurdistan gegründet. Berliner Politiker aus allen Parteien haben sich engagiert.

In einem offenen Brief soll Bundesaußenminister Genscher aufgefordert werden, auf den NATO-Partner Türkei Einfluß zu nehmen. „Auch der Spandauer Bezirksbürgermeister Werner Salomon und Sozialrätin Renate Mende haben ihre Unterstützung zugesagt“, so Aso Agace.

Doch sie hat wenig Hoffnung, daß ein solcher Brief hilft. „Wir würden gerne eine Beobachtungsdelegation aus Berlin nach Kurdistan schicken, um die Wahrung der Menschenrechte zu überwachen. Die Parteien in dieser Richtung anzusprechen und Sondersitzungen zum Thema im Abgeordnetenhaus oder in der Bezirksverordnetenversammlung wären der nächste Schritt.“

Ute Böisinger

Betroffen von den Nachrichten aus Kurdistan.

Foto: Octopus

Gegen die Haßtiraden

Aso Agace über die neuesten Spannungen zwischen Kurden und Türken

Wie immer sahen wir unserem Neujahrsfest Newroz am 21. März mit Freude entgegen und trafen die Vorbereitungen. Aber dieses Mal mischte sich in unsere Freude auch Angst. Was würde passieren? Zum ersten Mal waren Feierlichkeiten anlässlich des Newroz-Tages von der türkischen Regierung offiziell erlaubt worden. Bereits früher, als die Newroz-Feiern noch offiziell verboten waren, gab es in Kurdistan jedes Jahr Tote durch Gewaltanwendung seitens des türkischen Militärs. In diesem Jahr nun wurden die *erlaubten* Feiern in einem Blutbad erstickt – inszeniert vom türkischen Militär – dem in erster Linie die Zivilbevölkerung, insbesondere Frauen und Kinder, zum Opfer fiel.

Die Kurdin Aso Agace ist Mitbegründerin und Leiterin des internationalen Bildungs- und Beratungszentrums für Frauen in Spandau HINBÜN, das vom evangelischen Kirchenkreis Spandau getragen wird und sich unter anderem vor allem an kurdische und türkische Frauen wendet.

Dies ist der Gipfel der Maßnahmen einer Politik, die seit Jahren Unterdrückung, Assimilationsbestrebungen und Völkermord an den Kurden verübt. Für die türkische Regierung existierten bisher keine Kurden; sie wurden „Bergtürken“ genannt und hatten keinerlei Rechte auf eine eigene Kultur und sprachliche Identität. Viele der hier lebenden Türken haben erst in Deutschland erfahren, daß es ein Volk der Kurden gibt.

Die Türkei ist ein Vielvölkerstaat. Das ist eigentlich ein Reichtum, sowohl in sprachlicher als auch in kultureller Hinsicht. Die türkische Regierung nutzt jedoch die Chance einer multikulturellen Gesellschaft, die dieser Reichtum bietet, nicht, sondern versucht mit allen Mitteln, ihre Politik der „Gleichmachung“ fortzusetzen.

Seit elf Jahren arbeite ich im Bildungs- und Beratungszentrum HINBÜN mit Menschen verschiedenster Nationalitäten zusammen. Im Verlaufe dieser Arbeit habe ich erlebt, wie harmonisch sich das Zusammenleben, von

Menschen unterschiedlicher Herkunft gestalten kann. HINBÜN ist ein lebendiges Beispiel dafür, daß man friedlich zusammenleben und zusammenarbeiten kann, und daß sich die Menschen solidarisieren, wenn es nötig ist. So war es zum Beispiel 1988 nach dem Giftgasangriff auf die kurdische Stadt Halabja und 1991, als Millionen von kurdischen Menschen vor den Bombardierungen durch das Militär Saddam Husseins auf der Flucht waren.

Der Schock war noch nicht überwunden, da erfolgte in diesem Jahr ein neuerlicher Schlag gegen die kurdische Zivilbevölkerung.

Viele der Besucher HINBÜNs kommen aus Nordkurdistan (türk. Teil) oder haben Verwandte in diesem Gebiet. Sie waren in größter Sorge und Beunruhigung um ihre Verwandten, zumal es zu Beginn auch kaum möglich war, direkte Nachrichten aus dem

betroffenen Gebiet zu erhalten. Im HINBÜN fand dann ein regeltreuer Austausch an Nachrichten und Informationen, die der Presse entnommen waren, statt, wobei auch sehr gut zwischen der unterschiedlichen Berichterstattung der türkischen und deutschen Presse verglichen werden konnte.

Nach den blutigen Ereignissen am diesjährigen Newroz-Tag kam es zu Anschlägen auf türkische Einrichtungen wie Banken, Konsulate etc. Ich nehme an, daß Jugendliche diese Aktionen aufgrund ihrer Hilflosigkeit und Trauer durchführten, um die Öffentlichkeit auf das Schicksal der Kurden aufmerksam zu machen. Das kurdische Volk hat keine Lobby; es ist ein Volk ohne Anwalt. Auch in Deutschland sind die Kurden eine bisher nicht voll anerkannte Volksgruppe; was zählt, ist lediglich die Staatsangehörigkeit.

Dennoch sind in meinen Augen derartige Aktionen überflüssig. Das kurdische Volk, das eine lange Geschichte hat, sollte es nicht nötig haben, sich durch solche Aktionen in ein falsches Licht zu setzen und seine berechtigten Forderungen auf diese Weise geltend machen zu wollen. Auch ist mir nicht bekannt, daß irgendwelche kurdischen Organisationen oder Vereine einen Aufruf zu derartigen Aktionen gegen das türkische Volk herausgegeben hätten. Es wurden bisher nur Flugblätter und Aufrufe zu Demonstrationen von kurdischen Parteien und Vereinen mit dem Inhalt veröffentlicht, den Völkermord zu stoppen und nach friedlichen Lösungen zu suchen.

Mit Bestürzung und Betroffenheit lese ich dagegen die Aufrufe von 800 türkischen sozialen, politischen und religiösen Organisationen, die zum Protest gegen die Einstellung von Waffenlieferungen an die Türkei durch die deutsche Regierung auffordern. Damit tun sie nichts anderes, als gegen das verantwortungsvolle Handeln einer demokratischen Regierung zu agieren, und den Völkermord gutzuheißen. Wie kann man nur für Waffenlieferungen demonstrieren gehen? Wenn ich die Parolen in den Flugblättern der türkischen Organisationen lese, überläuft mich eine Gänsehaut. Wünschenswert und erstrebenswert ist, daß sich diese Organisationen, die sich doch demokratisch nennen, gegen den Völkermord an den Kurden und für den Frieden in der Region aussprechen und nicht konform gehen mit den Haßtiraden der türkischen Regierung.

Seit rund 30 Jahren leben Türken in Deutschland und haben ihre sprachliche, religiöse und kulturelle Identität bis heute bewahren können. Sie mögen sich einmal vorstellen, wie sie sich fühlen, wenn die deutsche Regierung ihre Sprache, Religion, Musik, Tänze und Kleidung per Dekret verbiete. Es ist bedauerlich, daß nicht mehr Menschen das demokratische Gedankengut, das sie hier erfahren, ins eigene Land tragen und die Politik der türkischen Regierung kritischer überdenken.

Stattdessen bringen die türkischen Organisationen ein „Manifest“ heraus, in dem sie bewußt die Tatsachen verkennen und Feindschaft zwischen der türkischen und kurdischen Bevölkerung säen, die auch bereits Auswirkungen auf den von den türkischen Organisationen in verschiedenen deutschen Städten gelenkten Demonstrationen zeigt. Auch die türkischen Medien erreichen durch ihre einseitige und provokative Berichterstattung, auf die ein Großteil der hier lebenden Türken aufgrund mangelnder Sprachkenntnisse angewiesen ist, ein Eskalieren der Situation und wirken der Verständigung zwischen den Menschen entgegen.

Wann wird endlich Frieden in der Region einkehren? Nur durch ein grundlegendes Umdenken der Politiker und einen Wandel, der in ein Selbstbestimmungsrecht der Kurden mündet, wird den Menschen die rechtmäßige Verantwortung für sich selbst übertragen werden und ihnen ein friedliches Leben ermöglicht werden.

Jeder Mensch – gleich welcher Herkunft – hat ein Recht auf ein selbstbestimmtes und menschenwürdiges Dasein in seiner Heimat. Wir alle sollten gemeinsam alle unsere Kräfte gegen Unterdrückung, Haß, Rassismus und Völkermord mobilisieren. ■

ENSITITUYA KURDÎ YA BRUKSELÊ

Instituya Kurdi ya Brukselê rêxistineke civaki û çandî ye. Ew ne girêdayî tu partiyeke siyasî ye. Di Çiya 1978 de, bi navê Têkoşer, Yekitiya Karker û Xwendekarên Kurd li Beljîka, û paşê di Gulana 1989 de, bi navê Enstituya Kurdi ya Brukselê ava bûye. Ew alikariya maddî ji Wezareta Çandê ya Beljîkî distîne. Du amancên wê hene : Ji alî alîkirina Kurdên ku li Beljîka rûdinên, ji bo ku karibin di civaka beljîkî de baş bîjin "Intégration", bê ku zanava xwe ya çandî hunda bikin, û ji alî din ji agahdarkirina Beljîkî, Ewropî û kesên din li ser dîrok û çanda kurdi.

XEBATA ROJANE (ji 1983 de) : Ji Duşem heta Inî, saet 9-17 :

Fêrên zimên.

Alikariya civakî.

Weşan : Bultena agahdariyê, dosya û pirtûk bi zimanên cihê.

Pirtûkxane : Cend sed pirtûk û kovar bi zimanên cihê.

Mêdyatêk : Filmên vidêo, diyo pozitiv, sêlik û kasetên muzîka kurdi.

Pêkanîna konfêrans, şevên çandî û raberîyan.

Hevkarî bi zanîngehên cihê re.

Hevkarî bi rêxistinên dêmokratîk ên ku bi pirsên derhatiyan, mafên mirov û gelan xerik dibin re.

ENDAMÊN ŞEREFÊ :

ALALOUF Mateo, ANCIAUX Robert, BASTENIER Albert, COPPIETERS Maurits, CREUZ Serge, DASSETTO Felice, DE KOCK Marc, DELVAUX André, EISENDRATH Henri, HOUTART François, HUMBLET Jean-Emile, JOSPA Yvonne, LEFIN Paul, MARTENS Albert, MERTENS Pierre, ROOSENS Eugène, SCHEINERT David, SOMVILLE Roger, THOMAS René, VAN BRUINESSEN Martin, VAN PAEMEL Monika, ZANDERS Jean Pascal.